

PL ISSN 0514-0183
C. indexu 38501

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • MAREC • BŘEZEN • MARZEC 1985 (ČÍSLO 322) CENA 8 ZŁ

KONSTANTIN ČERNĚNKO 1911-1985

Dne 10. března zemřel v Moskvě generální tajemník ústředního výboru KSSS a předseda prezidia Nejvyššího sovětu SSSR Konstantin Černěnko.

Konstantin Černěnko se narodil 24. září 1911 v obci Bolšaja Tes v Krasnojarském kraji. Po celý svůj život oddaně sloužil zájmům sovětského lidu, vždy obětavě realizoval politiku KSSS. Strana pod jeho vedením důsledně uskutečňovala linii směřující k zdokonalení rozvinutého socialismu, k dalšímu růstu tvůrčí aktivity pracujících. Na mezinárodní aréně je se jménem Konstantina Černěnka spjat přechod do nové etapy socialistické hospodářské integrace a upevnění socialistického společenství. Důsledně usiloval o realizaci leninské mírové zahraniční politiky KSSS, směřující k upevnění

míru, k omezení závodů ve zbrojení a odstranění hrozby jaderné války. Za velké zásluhy o vlast byl K. Černěnko třikrát vyznamenán titulem Hrdina socialistické práce, čtyřikrát Leninným rádrem, třikrát Rádem Rudého praporu práce, mnoha medailemi SSSR a také nejvyššími vyznamenáními bratrských států. Byl laureátem Leninovy ceny.

V soustrastném telegramu ÚV PSDS, Státní rady a rady ministrů PLR čtěme mj.: „Soudruh Konstantin Černěnko celý svůj život zasvětil upevnování leninské strany — KSSS, všeobecnému rozvoji Sovětského svazu a upevnění jeho bezpečnosti. Byl aktivním mluvčím sily, semknutosti a bezpečnosti států socialistického společenství a upevnění jeho postavení a autority ve světě. Přikládal velký význam rozvíjení bratrského přátelství a všeobecné spolupráce mezi našimi marxisticko-leninskými stranami PSDS a KSSS, našimi státy a národy.“

* * *

Sovětský lid se rozloučil s Konstantinem Černěnkem 13. března na Rudém náměstí v Moskvě. Smutečního aktu se zúčastnilo více než sto státních a stranických delegací z celého světa, mezi nimi delegace PLR s prvním tajemníkem ÚV a předsedou rady ministrů Wojciechem Jaruzelským a předsedou Státní rady Henrykem Jabłońskym, a delegace ČSSR vedená generálním tajemníkem ÚV KSC a prezidentem ČSSR Gustávem Husákem. Oba nejvyšší polští představitelé se za svého pobytu v Moskvě setkali s mnoha šéfy států a vlád. W. Jaruzelského také přijal generální tajemník ÚV KSSS M. Gorbačov.

Pohrebný sprievod na uliciach Moskvy

V ČÍSLÉ:

Severomoravský kraj	6-7
Až bude v Krzanowicích muzeum	8
Z činnosti zelovského obvodu	10-11
Na ludovalnou	12-13
Z dejín kacvinské školy (3)	20

MICHAIL GORBAČOV

generálnym
tajomníkom

ÚV KSSZ

Na mimoriadnom zasadane Ustredného výboru Komunistickej strany Sovietskeho svazu 11. marca 1985 zvolili za nového generálneho tajomníka ÚV KSSZ Michaila Gorbačova, doterajšieho člena Politického byra a tajomníka ÚV.

Michail Gorbačov sa narodil 2. marca 1931 v dedine Privolnoje v Stavropolskom kraji. Členom strany je od r. 1952. Má vysokoškolské vzdelanie — absolvoval Právnickú fakultu Moskovskej štátnej univerzity M.V. Lomonosova a neskôr Stavropolský poľnohospodársky inštitút.

Začal pracovať po vojne ako mechanizátor v strojovej a traktorovej stanici. V r. 1955 prešiel do práce v Komsomole a strane. Bol o.i. prvým tajomníkom stavropolského Mestského výboru VLKZM, neskôr prvým tajomníkom krajského výboru Komsomolu. V r. 1962 sa stal stranickej organizátorom stavropolskej územno-výrobnej správy kolchozov a sovchozov a onedlho vedúcim oddelenia krajského výboru KSSZ. V r. 1966 ho zvolili za prvého tajomníka stavropolského mestského výboru strany a v r. 1970 za prvého tajomníka stavropolského krajského výboru KSSZ.

Michail Gorbačov je od r. 1971 členom ÚV KSSZ. V 1978 ho zvolili za tajomníka ÚV, v 1979 za kandidáta a v 1980 za člena Politického byra ÚV KSSZ. Bol delegátom na XXII., XXIV. až XXVI. zjazd KSSZ. Je poslancom Najvyššího sovietu 8.-11. volebného obdobia, pred-

sedom Zahraničného výboru Sovetu zväzu a poslancom Najvyššieho sovietu RSFSR 10. a 11. volebného obdobia.

Za zásluhy pre komunistickú stranu a sovietsky štát bol M. Gorbačov vyznamenaný troma Leninovými radmi, Radmi Októbrevej revolúcie, Červenej zástavy práce a medailami.

V prejave prednesenom po zvolení za generálneho tajomníka M. Gorbačova ubezpečil ÚV KSSZ, že vynaloží všetky sily vernej službe strane a sovietskej zemi, veľkému dielu Lenina, plneniu programových direktív KSSZ, zaisteniu kontinuity v riešení úloh ďalšieho upevňovania hospodárskej a obrannej sily ZSSR, zvyšovaniu životnej úrovne sovietskeho ľudu, upevňovaniu mieru a dôslednej realizácii leninskej vnútornej a zahraničnej politiky KSSZ a sovietskeho štátu.

Pri príležitosti zvolenia za generálneho tajomníka M. Gorbačova dostal mnoho blahoprajných telegramov a blahoželani. V telegrame prvého tajomníka ÚV PZRS a predsedu vlády Wojciecha Jaruzelského a predsedu Stánej rady Henryka Jabłońskiego sa o.i. hovorí:

„Bratské spojenectvo a všeobecná spolupráca medzi PZRS a KSSZ, priateľstvo a súčinnosť našich štátov a národov sú a budú základom našej zahraničnej politiky, ktorá plne vyhovuje záujmom Poľska a ZSSR a celého spoločenstva socialistických štátov.“

Wojciech Jaruzelski vyjadruje sústrast Michailovi Gorbačovovi.

NÁVŠTEVA

Predsedu Rady ministrov Poľskej ľudovej republiky, arm. gen. Wojciech Jaruzelski bol vo februári na päťdňovej návštive v Indickej republike na pozvanie jej premiéra Rajiva Gandhiho.

Bola to prvá návštva poľského premiéra mimo socialistické štát od r. 1981, teda od času, keď v najbúrlivejšom období v povojnových dejinách Poľska sa gen. W. Jaruzelski ujal funkcie predsedu Rady ministrov PLR. Vo svete túto návštavu ocenili

ako ešte jeden krok v prekonávaní medzinárodnej izolácie Poľska. *

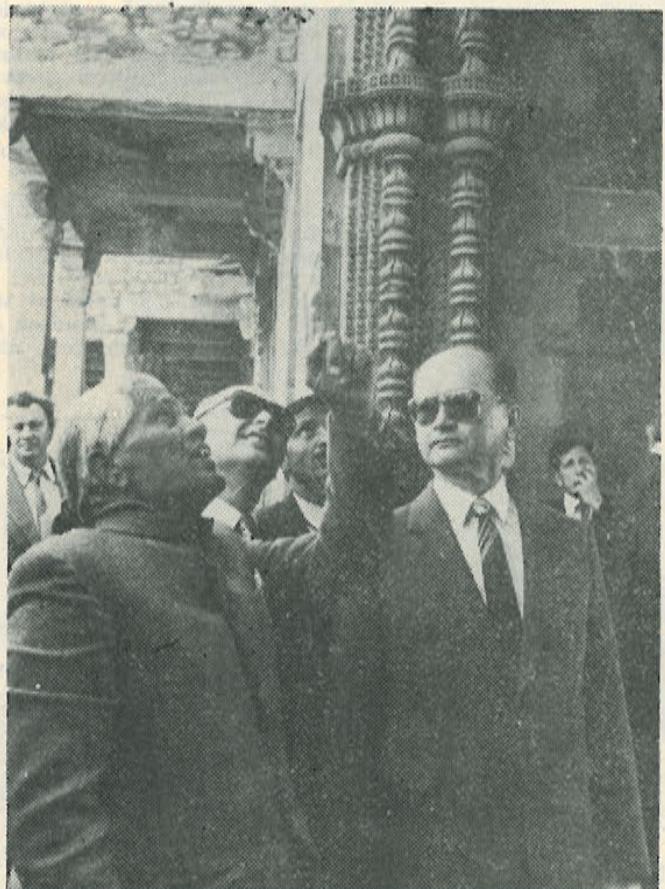
Návštva poľského premiéra v Indii prebiehala veľmi úspešne. Už jej samotný slávostný priebeh bol dôkazom významu, aký India venuje vzťahom s Poľskom. Rozhovory obidvoch štátov W. Jaruzelského a R. Gandhiho potvrdili zhodné alebo veľmi blízke stanoviská oboch štátov na mnohé otázky týkajúce sa vzájomných vzťahov a politickej si-

W. Jaruzelski a R. Gandhi po zvítaní na letisku v Dilli.

W. Jaruzelski vzdal čest pamiatke Indiry Gandiovej a položil veniec na mieste jej kremácie.

W. Jaruzelski v prívode indických hostiteľov pozera pamätičnosti v Qutab Minar pri Dilli. Foto: CAF

Záber z tlačovej konferencie gen. W. Jaruzelského so zástupcami indickej a svetovej tlače.

tuicie vo svete. Poľsko vysoko ocenilo mierovú politiku Indie včítane úlohy, ktorú hrá v hnutí nezáčastnených krajín a dillíjskú deklaráciu siestich krajín proti jadrovému zbrojeniu.

Politický význam tejto návštavy je samozrejme dôležitou otázkou, ale v ďalekej perspektíve budú veľa znamenať aj rozhodnutia, ktoré prijali v oblasti hospodárskej spolupráce. Už dnes je Poľsko podľa výšky obratov, druhým hospodárskym partnerom Indie v RVHP a zdá sa, že táto pozícia bude upevnená.

Ale nielen to. Ukázalo sa totiž, že Indická republika môže byť zaujímavým partnerom v oblasti vysoko spracovaných priemyselných výrobkov a že jej

vlastné rozvojové programy sa v mnohých oblastiach doplňujú s poľskými. Počas rozhovorov sa dokonca hovorilo o „kvalitatívne novej etape spolupráce“, ktorá by v podstate mala spočívať v tom, že obidva štátov sa rozhodli nie len značne zvýšiť obraty (od 20 do 30 percent) už v tomto roku, ale aj rozvinúť kooperáciu v oblasti vedy a techniky a na spoločné priemyselné predavzatia.

Návštava predsedu Rady ministrov PLR, arm. gen. W. Jaruzelského v Indii bola teda nie len priateľským stretnutím, ale aj stretnutím plným práce, ktorého úlohou bolo upevniť a rozšíriť doterajšie vzťahy. Treba očakávať, že viditeľné výsledky najmä v hospodárskej oblasti už budú citelné v najbližšej budúcnosti.

KRONIKA V OBRAZOCH

12. BŘEZNA V ŽENEVĚ začalo jednání o jaderném a kozmickém zbrojení. Bylo ohlášeno současné v Moskvě a Washingtoně. Předmět a cíl jednání dohodli 7. a 8. ledna t.r. šéfové diplomacie SSSR a USA Andrej Gromyko a George Schultz na setkání v Ženevě. Sovětskou

delegaci na březnovém jednání v Ženevě vede Viktor Karpov. Je mu 56 let a je pokladán za zkušeného odborníka v otázkách jaderného zbrojení. Byl členem sovětské delegace během rozhovorů SALT I. V roce 1978 předsedal sovětské delegaci, která v následujícím roce dojednala s Američany smlouvu SALT II, kterou však USA dosud neratifikovaly. V novém kole jednání o odzbrojení v Ženevě je Karpov rovněž v čele jedné ze tří pracovních skupin, zabývající se atomovými mezikontinentálními raketami. Skupinu jednající o kosmických zbraních vede Julij Květinskij a jednání o atomových zbraních středního dosahu Alexej Obuchov.

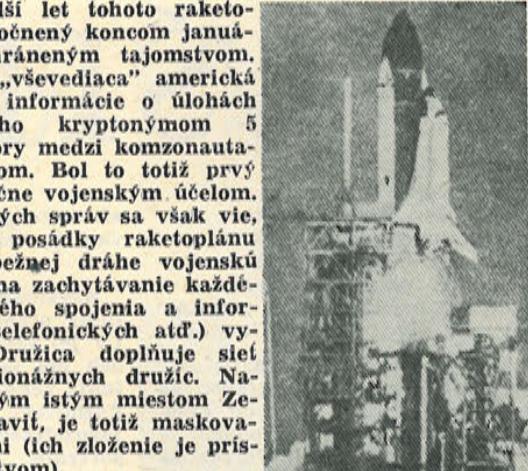
V čele delegace Spojených států na jednání o odzbrojení ze Sovětským svazem stojí Max Kampelman. Je diplomatem z povolání, byl vedoucím americké delegace na setkání KEBS v Madridu v roce 1983. Je pokladán za „jestřába“, k čemuž se sám přiznal. Ukázal se jako stoupenc nekontrolovaného zbrojení a rozmístění zbraní v kosmickém prostoru. Vede rovněž pracovní skupinu, která bude v rámci ženevského setkání jednat o kosmických a obranných zbraních.

KONSTATIN ČERNĚNKO v poslání Všeobecné konferenci obránců míru konstatoval, že jednání o odzbrojení se Spojenými státy chce Sovětský svaz většinou věcně a konstruktivně. Neexistuje dnes důležitější úkol — zdůraznil sovětský představitel — než nedopustit k vyvolání jaderné války. Prvním krokem k vyřešení této otázky by mohlo být zabránění závodům ve zbrojení v kosmosu a současně pokrok na cestě radikální redukce jaderného zbrojení, až do jejich úplné likvidace.

DISCOVERY — další let tohoto raketoplánu do vesmíru uskutečněný koncem januára t.r. bol prísně chráneným tajomstvom. Dokonca aj obyčajne „vševediac“ americká tlač nedostala žiadne informácie o úlohach tohoto letu označeného kryptonýmom 5 1-C. Utajili aj rozhovory medzi komzonautami a riadiacim centrom. Bol to totiž prvý let raketoplánu s výlučne vojenským účelom. Z neoficiálnych tlačových správ sa však vie, že úlohou päťčlennej posádky raketoplánu bolo umiestniť na obežnej dráhe vojenskú družicu prispôsobenú na zachytávanie každého druhu elektronického spojenia a informácií (rozhlasových, telefonických atď.) vysielaných v ZSRR. Družica dopĺňuje siet iných amerických špiónažnych družíc. Náhoda zároveň má význam, že tieto maskované zvláštymi živicami (ich zloženie je prísne chráneným tajomstvom),

V rámci príprav na „hviezdné vojny“ predvídajú uskutočniť rôzne experimenty. V marci má byť pomocou rakety zostrelená jedna z družíc. Budú uskutočnené pokusy s využitím laserovej zbrane. Plánuje sa inštalovať prototypového laserového zariadenia na Zemi, ako aj v kozmickom priestore na zvláštnych satelitných platformach. USA rozvíjajú aj špiónažny systém radarovej kontroly. V najbližšej budúcnosti budú vo východnom: Anglicku inštalovať radarové zariadenia pre pozorovanie oblasti zahrnujúcej Barentsovo more, Nórsko more, ako aj Kolský poloostrov. Ani o týchto prípravách tlač nedostáva žiadne informácie. Washingtonská administratíva vystríha, že zverejnenie tajomstiev spojených s týmito prípravami bude trestané v súlade so zákonom o špiónaži priyatým pred 77 rokmi. Pokračuje už výsetrovanie, ktoré má vysvetliť, kto dal sieti NBC informácie o „misii“ 5 1-C. Jednako vzhľadom na aktivity mierových hnutí a protivníkov zbrojení je prakticky nemožné udržať tajomstvo o týchto nebezpečných krokoch.

FILIPINY. Již delší dobu se na Filipínach udržuje napjatá situácia. Dochází k nepokojům a demonstracím proti politice prezidenta Marcose, jež vede k závislosti filipínského hospodářství na Spojených státech. Na snímku studentská demonstrace nedaleko prezidentského paláce, ohrazeného zásekou z ostnatého drátu a kordonem policie.

príslubom spred niekoľkých mesiacov odovzdal svoj úrad do rúk podpredsedu vlády Carmela Mifsuda Bonniciego. Urobil to pri príležitosti tradičných noverocných blažoželaní za prítomnosti členov snemovne reprezentantov.

68-ročný Mintoff, zakladateľ vládnúcej od r. 1971 maltskej Strany práce, bol politikom a vodcom veľkého formátu. 13 rokov, od kedy zvíťazil vo voľbách a postavil sa na čele vlády, účieli naňho pravíctari z celej Európy. Bol veľkým zanietencom. Malta sice získala formálne nezávislosť v r. 1964, ale s britskou kráľovnou ako vládkyniou štátu a zachovaním úzkej závislosti od Veľkej Británie v oblasti obrany a financií. Zmena tejto situácie, nezávislosť — znamenali základ programu činnosti Mintoffovej strany. Tento cieľ bol dosiahnutý — v r. 1979 odišiel z ostrova posledný britský voják a Malta sa stala neutrálnym a otvoreným štátom.

AFRIKA. V niektorých oblastiach Afriky už štyri roky ľudia nezbierali úrodu, keďže nepadla ani kvapka dažďa. V prvom roku ľudia prežili, lebo jedli neveľké zásoby. V druhom roku tak tiež prežili, lebo zjedli časť zrna, ktoré bolo určené na siatku. Ale keď na tretí rok zasiahlo zrno nevyzložilo, zostali bez životných prostriedkov a začali hľadať. „Hladové pásmo“ zahrnuje oblasť Gambie na západe, po Somálsku na východe. Odhaduje sa, že v Afrike ok. 150 mil. ľudí trpi podvýživou. Pre hladujúcich afričanov a najmä hladné deti je nevyhnutná pomoc ľudi z celého sveta.

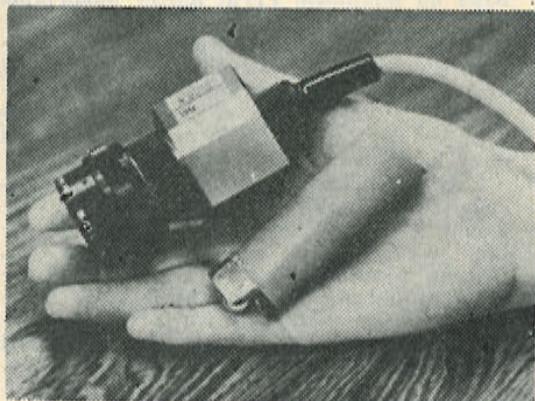

NA PARÍŽSKÉM PŘEDMĚSTÍ SAINT OUEN skončil v neděli 10. února 1985 XXV. sjezd Komunistické strany Francie. Po pětidenní živé diskusi na něm delegáti velkou většinou hlasu schválili nový stranický program. Potvrzuje se v něm zásadní linie, přijatá na XXII. sjezdu francouzských komunistů před osmiti lety: boj o socialistickou orientaci Francie, o vybudování demokratické a socialistické společnosti na bázi vlády všeho francouzského lidu. Na snímku opětovně zvolený generální tajemník UV Komunistické strany Francie Georges Marchais při svém projevu k delegátům sjezdu.

MALTA BEZ MINTOFFA. Nečele dva roky pred zavřením volebného obdobia sa zriekol funkcie predsedu vlády na Malte človek, ktorý pretvoril tento ostrov z polokolonialného na nezávislý štát. Dom (Dominik) Mintoff (na snímke) súhlasne s

TOTO ESTE NEBOLO... 28-ročná Kim Cottonová prednedávnom v londýnskej klinike porodila zdravé dieťa, ktoré važilo 7 libier. Ale otec, ktorého priezvisko zatiaľ neuverejnili, nemohol — ako to bolo plánované — vziať dieťa z nemocnice. Totiž súd nariadil, aby novorodeniatko časovo ostalo v štátnej nemocnici. „Baby Cotton“, ako personál kliniky pomenoval zatiaľ bezmenné dieťa, podelil Britov. Jedni si myslia, že to môže byť spôsob pre bezdetné manželstvá, iní odsudzujú „prenajímanie“ matkinku lona.

Kim Cottonová, matka dvoch detí, so súhlasom svojho manžela rozhodla sa porodiť dieťa iného muža za honorár... ok. 8 000 dolárov a za ďalších 25 000, ktoré má dostať od bulvárneho platku Daily Star za právo uverejnenia jej zážitkov. „To by mi malo stať — povedala bez žiadnych zábran pani Cottonová — aby som mohla opraviť dom.“ Londýnsky Daily Mirror, taktiež bulvárny plátok, zaútočil na konkurenciu, keďže jej závidí nápad. Uverejnila karikatúru, na ktorej dve panie rozprávajú o tehotnej susedke: „Počula som, že ona očakáva auto, televízor a nové záclony...“ Vydavateľ Mirrora vyzýva politikov: Ihned zabráňte obchodovať detmi. Volanie je bez ozveny. Britský minister zdravotníctva Kenneth Clarke nemá pohybnosť, ako treba posúdiť prax, ktorá na dôvodek naplňa kapsy sprostredkovateľom. V prípade Baby Cotton zisky mala firma Surrogate Parenting Center.

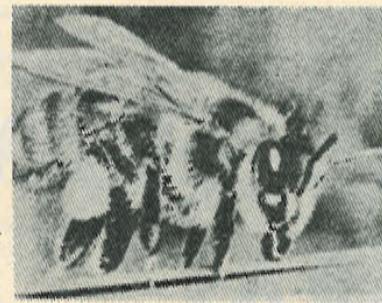
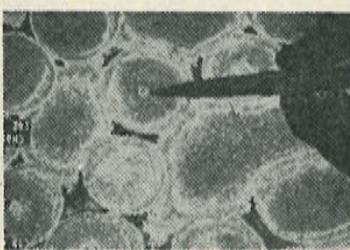
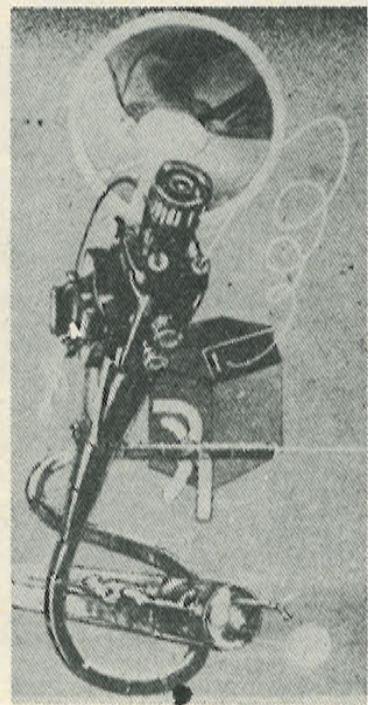

NSR. Jedna z najmenších na svete kamier priesmyseľnej televízie, ktorú predviedla v Hamburgu firma Micro, ktorá sa specializuje vo výrobe zabezpečujúcich a poplašných zariadení. Má iba 11 cm dĺžky.

PAPRSKY, KTERÉ LÉČÍ. Díky nové technice se může stát, že chirurgický skalpel bude zanedlouho uznán za primitivní nástroj.

S použitím endoskopu (na snímku) chirurg vidí vnitřní orgány, může stanovit diagnózu a provést operaci. Zařízení umožňuje odsávání tekutin, rozpršování plynu a odběr tkáně na analýzu. Ze zdroje laserového světla se světelným kablem vede paprsek laseru, který chirurg může použít podle potřeby: k lokalizaci a vysušení žaludečního vředu, k vypálení nádoru v jicnu apod. Ačkoliv se tímto způsobem nedá odstranit rakovina plic, laserová terapie může stížit její rozvoj. Univerzita v Kalifornii dokonce zkoumá možnosti využití laserových paprsků v genetické chirurgii. Na sním-

ku: otvor vytvořený laserem v červené krvince má průměr 1/2 mikronu (lidský vlas má průměr asi 80 mikronů).

VRAŽEDNÉ VČELY ohrození jížní a severní Ameriku. V roku 1956 brazilští vedeči přivezli z

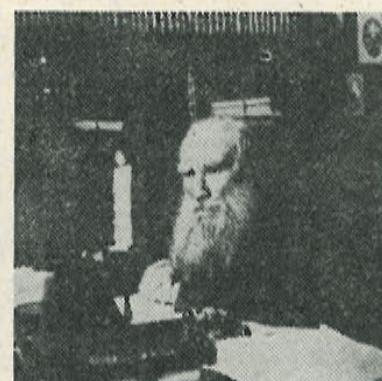
Afriky včely, ktoré chteli kŕziť s vlastními. 26 afrických včelich královen však vyskalo v krátkej dobe katastrofálnu situaci, ktorou se nepodařilo zvládnout. Včely se rozširovali rýchlosťí 600 km ročne a s pres Kolumbiu a Panamu se už dostaly na sever; navic jsou nesmírně agresívni. Roje útočí na veľká zvířata i na lidi. Následky jsou katastrofálni. Ve Venezuele se výroba medu snížila o 80 percent, v Brazílii klesla na úroveň z sedesátych let a USA počítá se ztrátami asi 50 miliónov dolarov ročne.

STOCKHOLM. Dvaja Švédi zo-strojili takýto fotografičký aparát. Diaľkovo riadené zariadenie, ktoré vznáša minivrtuľník, môže vykonávať snímky z výšky 350 metrov. Tento aparát bude mimoriadne užitočný pre vykonávanie snímok na ľahko prístupných terénach, napríklad tam, kde sú živelné pohromy.

Snímky: CAF, TASS, AP

LEV TOLSTOJ NA PLÁTNE. Sergej Gerasimov, autor scenára, režisér a hlavný herc v jed-

nej osobe — predstavil filmové dielo o živote Leva Tolstoja (1828—1910), ruského spisovateľa a mysliteľa. Tolstojeve diela mnohokrát inspirovali filmárov. Spomienme trebars také filmy, ako Vojna a mier a Anna Kareninová. Ale po prvýkrát sa pokúsili o zobrazenie na filmovom plátnie významnej osobnosti spisovateľa. Film nakrútili filmové ateliéry M. Gorkého v spolupráci so slovenským filmovým štúdiom na Kolibe. Jednú z hlavných úloh, Dušana Makovického, Tolstojevoho priateľa a biografa, domáceho lekára Tolstojevco hrá Boživoj Navrátil. Išlo mi — hovorí Gerasimov — o film — kroniku, presnú kroniku čias, v ktorých žil a tvoril Tolstoi...

139 ROKOV V LÄDOCH. „Vyzerali ako živí“ — povedali členovia expedície, ktorí prednedávnom našli v ladoch severnej Kanady mŕtvoly troch mužov. Ako vysvetlo, boli to telia účastníkov inej výpravy, ktorá zahynula pred 139 rokmi. Túto výpravu viedol v roku 1846 John Franklin a všetci jej účastníci — 129 osôb — zahynuli v ladoch a tundre. Je možné, že objavené telá umožnia určiť príčinu tragédie, ku ktorej došlo skoro pred polrohom sto-ročím. Na snímke: jedna z nájdených mŕtvol.

ZASTAVENÍ DESÁTÉ

SEVEROMORAVSKÝ KRAJ

Rozlohou 11 067 km² je tato oblast čtvrtá největší v Českých zemích a sedmá v Československu.

Počtem obyvatel je kraj v rámci ČSR i Československé socialistické republiky na druhém místě. Celkem v něm žije 1 932 576 lidí; vedle Čechů a Slováků je zastoupeno hojně i obyvatelstvo polské národnosti.

Administrativní středisko tvoří město OSTRAVA; k roku 1980 zaujímalo počtem 325 473 obyvatel třetí místo mezi velkoměsty ČSSR.

Organizačně se kraj dělí na deset menších správních jednotek — okresů: Bruntál, Frýdek-Místek, Karviná, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Ostrava-město, Přerov, Šumperk a Vsetín. Mezi nejmenší z nich patří Ostrava-město (215 km²) a Karviná (347 km²), k největším pak Šumperk (1948 km²). Nejvíce obyvatel žije opět v Ostravě (325 437) a na Karvinsku (284 850), nejméně na okrese Bruntál (107 952).

Průměrná hustota na 1 km² je 175 lidí, čímž se severní Morava řadí na první místo v Československu (mimo hlavní města Prahu a Bratislavu). Nejlépe jsou na tom okresy Ostrava-město s 1498 a Karviná s 821, nejhůře Bruntál s 62 obyvateli na 1 km².

TROCHU ZE ZEMĚPISU A EKONOMIKY

Území Severomoravského kraje z větší části pokrývá pahorkatina; od západu sem zasahuji pohoří Českého masívu — Hrubý a Nízký Jeseník, Rychlebské hory a Oderské

vrchy, z východu pak pohoří karpatská — Moravskoslezské Beskydy, Javorník, Hostýnské hory — a konečně od jihu Drahanská vrchovina. Mezi řekami dominují Odra s přítoky Opavou, Ostravici a Olší, a Morava s Bečvou a Bystřicí. Hornatý terén také zahrnuje poměrně rozsáhlé území chráněných krajinných oblastí, především Beskydy a Jeseníky.

V povodí řeky Moravy, přesněji na Olomoucku a Přerovsku, se nachází i jedno z největších pásem v Československu — Haná. Pěstují se zde pšenice, ječmen, cukrová řepa, ve vyšších polohách hlavně brambory; v živočisné výrobě převládá chov skotu a prasat.

Ekonomicky se severní Morava řadí mezi nejprůmyslovější centra ČSSR. Z nerostných surovin se těží hlavně kamenné uhlí — zejména v Ostravě, Karviné, Doubravě, Orlové a Petřvaldu — v Jeseníkách jsou ložiska bárových kovů, místy se vyskytuji v sádrovce a tuhy. Průmyslový potenciál je však orientován především na uhlí a hutnictví. Ostatně, kdo by neznal Ostravsko-karvinský revír a Vítkovické železárnny Klementa Gottwalda? Z ostatních odvětví hraje velkou roli také strojírenství a energetika, chemický, gumárenský a textilní průmysl, zpracování a těžba dřeva, výroba stavebních hmot a potravinářství. Mezi největší průmyslová střediska, vedle ocelového a uhelného srdce Československa, Ostravy, patří dále Třinec, Přerov, Karviná, Frýdek-Místek, Kopřivnice, Vsetín a Olomouc.

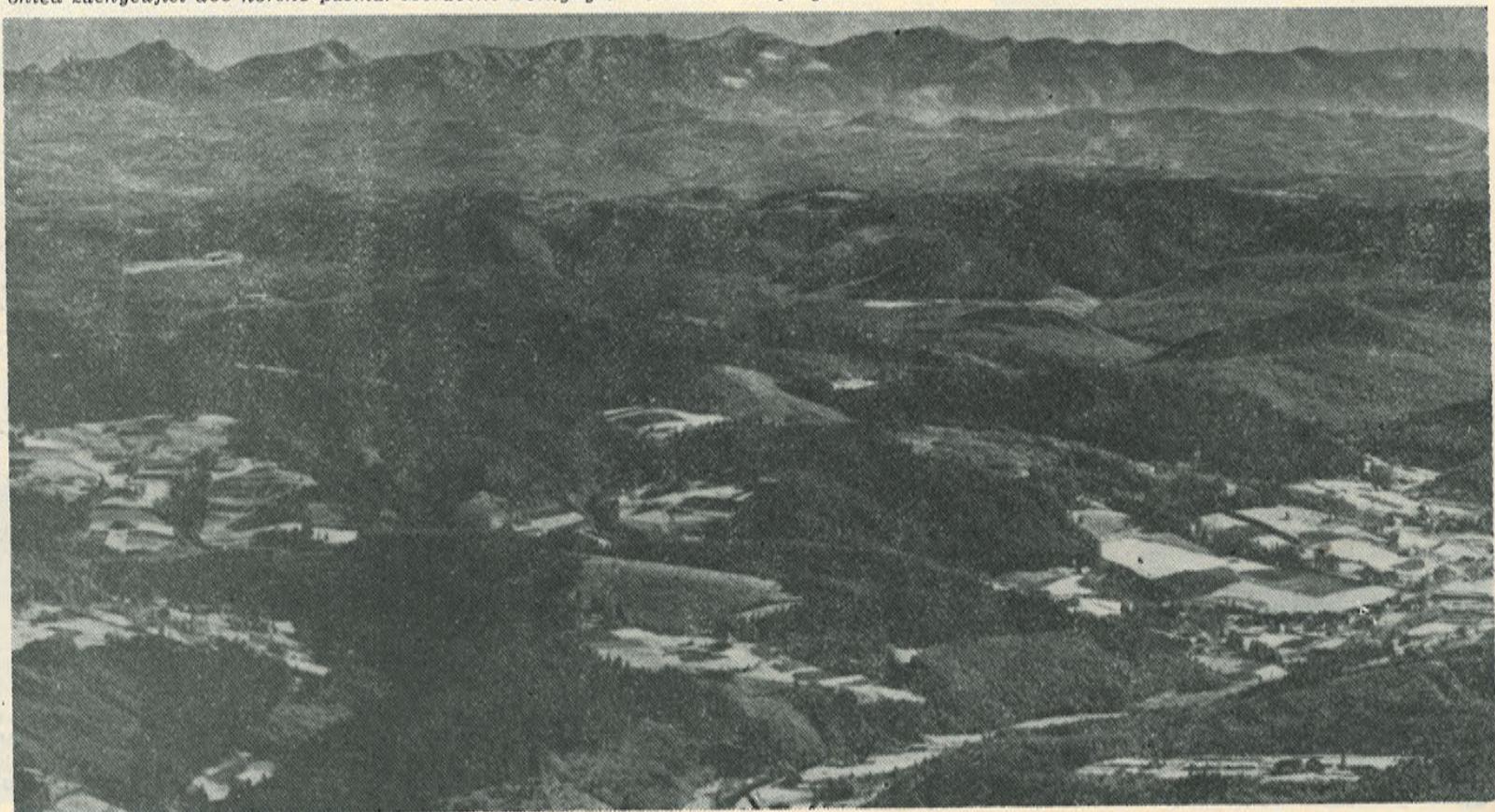
Náměstí Miru v Olomouci zdobi tři kašny, z nichž je nejznámější Césarova kašna z roku 1724 od sochaře J.J. Schaubergera

MALÉ OHLÉDNUTÍ DO HISTORIE

Dějiny Severomoravského kraje sahají hluboko do minulosti. První nálezy dokládající přítomnost člověka jsou pěstní klin z Ostravy-Přívozu (250 000 let před naším letopočtem) a čelist neandrtálského dítěte z jeskyně Šipka (asi 100 000 let); známé je také Předmostí u Přerova, kde se našly pozůstatky z pravěkého sídliště loveců mamutů ze starší doby kamenné.

Nejstarší písemné doklady pocházejí z 11. století: tak k roku 1055 máme zprávy o Olomouci, z konce 12. století o Opavě, královské město Přerov se cituje v roce 1256, Ostrava v roce 1297 ... V 10. století se po hraniční oblasti dnešního kraje staly předmětem sporu mezi polským a českým státem, v roce 1318 vzniklo Opavské knížetství jako součást Slezska ...

Pohled zachycující dvě horské pásmá: Moravské Beskydy a slovenské Karpaty

Největšího významu však ve středověku dosáhla Olomouc. Původní centrum údělného knížectví, v letech 1187–1641 sídelní město moravského markrabství. V roce 1066 zde bylo založeno biskupství, v roce 1777 arcibiskupství, k roku 1566 je doložena univerzita ...

Naproti tomu rozkvět Ostravy jako města se datuje až koncem 18. století; v té době měla jen něco kolem 2000 obyvatel: těžba uhlí tady byla zahájena v roce 1782, v roce 1828 vznikly Vítkovické železárnny, k roku 1847 byla dokončena a uvedena do provozu železnice z Bochně přes Bohumín a Přerov do Vídni ... Koncem 19. století se moc ve městě a kraji soustředila do rukou několika rodin — Rotschildů, Wilczeků a Larischů. A mohli bychom pokračovat dál. Jenomže to už jsme vlastně v současnosti: Po roce 1945 byla vybudována jako jedna z prvních staveb socialismu Nová hut Klementa Gottwalda, potravinářský kombinát v Martinově, modernizovány četné závody a doly, postavena nová sídliště v Porubě a Karviné, město Havířov ...

Přestože severní Morava může i v těchto sférách nabídnout hodně, je vzhledem k ostatním krajům tak trochu opomíjena; většinu turistů totiž zajímají hory, zejména Beskydy a Jeseníky. Škoda. Přijdou o hodně. Třeba taková Olomouc, jejíž centrum tvoří městskou památkovou rezervaci: Kdyby ji navštívili, viděli by zde románsko-gotickou katedrálu z 12. století, národní kulturní památku zahrnující pozůstatky přemyslovského paláce z 13. století, gotickou radnici s orlojem z 15. století ... mohli by obdivovat jedno z nejstarších muzeí v Československu, oblastní galerii a další zajímavosti. A což taková Opava, kdysi hlavní město moravského Slezska s mnoha architektonickými a kulturními pamětihostnostmi, například Slezským muzeem, památníkem Petra Bezruče ... nebo Fulnek v Novém Jičíně, někdejší středisko Českobratrské jednoty a dlouholeté působiště Jana Amose Komenského ... či prastaré moravské královské město Uničov u Olomouce!

Pestrý výběr skýtají také hrady a zámky. Z nich nejznámější je bezesporu Bouzov, jeden z nejkrásnějších novogotických hradů ve střední Evropě, patřící v minulosti řádu německých rytířů; stejný řád vlastnil kdysi i barokní zámek v Bruntále. A konečně, za zmínku daleko stojí jeden z nejmladších českých a moravských renesančních zámků v Bučovicích na Hané, zřícenina gotického hradu Helfštějn nedaleko Lipníka nad Bečvou, pozdně gotický až renesanční hrad Sternberk pocházející ze 13. století, renesanční zámek Velké Losiny s rozsáhlým anglickým parkem ... Pokud dá někdo přece jenom přednost horám, bude pak jeho srdce potěšeno zase pohledem na překrásnou lidovou architekturu, svérázné chalupy v podhůří Beskyd či Jeseníků, nebo navštíví valašský skanzen u Rožnova pod Radhoštěm ...

HRAJU A ZPÍVÁM, CO KLADIVA DUNÍ

napsal kdysi v jedné své básni „bard“ slezského lidu, národní umělec Petr Bezruč. A vlastně tahle písni „kladiv“ je slyšet po celé severní Moravě dodnes. Ne nadarmo se totiž zdejší kraji říká „ocelové srdce republiky“. Ostrava, Třinec, Frýdek-Místek ... či chcete-li Vítkovické železárnny, Nová hut Klementa Gottwalda, třinecké strojírny, válcovny v Bohumíně ... to všechno jsou pojmy, které něco znamenají. Nejenom v Československu, ale i ve světě. A připočteme-li k nim Ostravsko-karvinský revír, šachty v Ostravě, Karviné, Orlové, Bohumíně, Havířově, Studénce, Vratimově a jinde, dáme básnickým veršům zcela za pravdu.

Jenomže, Petr Bezruč ve svých „Slezských písničkách“ nepsal pouze o práci: ukazoval také dřívější nezměrnou bídu horníků, kováků, hutníků ... „Maryčka Magdónova“, „Ostrava“, „Pole na horách“, „Stužkonoska Modrá“ ... Nádherné básni, jejichž obsah už ovšem nenávratně patří minulosti. Protože přítomnost je jiná. Stačí se podívat všude kolem sebe. Nádherná moderní sídliště, nově vybudovaná města, školy, nemocnice, obchodní domy plné

lákavého zboží, statisice nových pracovních míst ... A neplatí to jen pro Ostravu nebo její blízké okolí: stejný pohled se nám naskytne i kdekoliv jinde v Severomoravském kraji. Na Olomoucku, Šumpersku, kdysi nejchudší moravské oblasti Valašsku ...

V propadlosti dějin zmizeli Rotschildové, Wilczekové, Larischové. Na jejich místo nastoupil pracující lid. Tep onoho „ocelového srdce republiky“, z něhož proudí „životodárná krev“ do všech oblastí ČSSR ...

JIŘÍ F. PILOUS

Renesanční lodžie z roku 1591 na východní straně olomoucké radnice

Panoramána zimní beskydské krajiny

Foto: archiv

Tak dnes vypadá centrum jednoho z nových moderních sídlišť v Ostravě-Hrabůvkách

Pan Herman Kubala s nejmilejším kouskem své sbírky, stoupu či „stupou“ na drcení obilí, hrachu a lněných semen. A to, co má v ruce, to je dřevěná díž na těsto

dý dělá ve svém volném čase něco jiného. Jeden hraje karty, druhý chodí do šenku na pivo či vodku, někdo se jen tak zbúhdarva povaluje ... mě zase bavi cosi úplně jiného. Rád čtu, hlavně všechno o historii Krzanovic, dost mě přitahuje zdejší moravský folklór, a taky sbírám staré zemědělské nářadí a náčiní. To je vlastně moje nejmilejší a nejdelení hobby, které mě drží už skoro 20 let. Nevim sice, kam dřív skočit, ale nenaříkám."

A pak se rozpoval. S obrovským zápallem vzpomínal na pravé nefalšované moravské muziky, na masopusty, kde působil jako ceremoniář a předříkáváč, na rituály a lidové obyčeje někdejších krzanowických svatob (ty přetrvávají dodnes, ale už to prý není ono), na 5. a 6. prosinec, kdy po desítky let chodil od domu k domu coby Mikuláš (a dokonce si pamatoval básníčky, jež mu ty „hodné“ děti přednášely výměnou za dárky) ...

Má další otázka se týkala historie Krzanowic. A opět stejně nadšení. Zasvěcený slovní výklad, kombinovaný navíc poslechem magnetofonového pásku. Z obojího jsem se dozvěděl velmi zajímavé věci. Například, že v Krzanowicích archeologové odkryli jedno z největších pohřebišť lužické kultury v Evropě, pocházející z doby 1200 — 700 let před naším letopočtem (na ploše 2,5 ha bylo odkryto dosud přes 300 hrobů s bohatými nálezy šperků ...), že název vznikl z divoce rostoucího křenu, kterého tady kdysi bývalo více než dost, že v minulosti vlastně existovaly dvoje Krzanowice (město založil český král Přemysl Otakar II. v roce 1265 a vesnice byla známá už o několik století dříve), že město mívalo svoje hrdelní právo, a tím také i vězení, patřily k němu 3 vodní a 2 větrné mlýny, pivovar, cihelna (ta je tady

Nekonečná řada dnes už „historického“ nářadí a náčiní, která dokumentuje dřívější těžkou práci rolníka na vesnici. Ale také um a šikovné ruce tehdejších řemeslníků. Na jejím počátku stály dřevěné míry na obilí, které před 20 lety pan Kubala objevil ve svém vlastním domě. A na konci? Co bude na konci? ptám se. „To hned tak rychle nebude. Stále sbírám. V poslední době mi v tom pomáhá skoro celá vesnice. Sousedé upozorňují, kde co je, přinášejí to, co našli doma ... Teď se třeba snažím zachránit tam v okolí jeden starý špejchar. Takovou všechnou stavbu za dřeva, hliny a slámy. Díky kombinaci těchto materiálů tam bylo v létě zima, to se tam dávalo maso, a v zimě naopak pro teplejší ovzduší obilí. Věčná škoda, kdyby měl zaniknout ...“ Můj hostitel však má ještě jedno prání. Zatím nesplněné. Snaží se objevit dřevěnou kohev. Takovou zvláštní, v níž i při největších vedrech voda vydržela velmi dlouho studená. Kdysi bývaly v Krzanowicích skoro v každém domě.

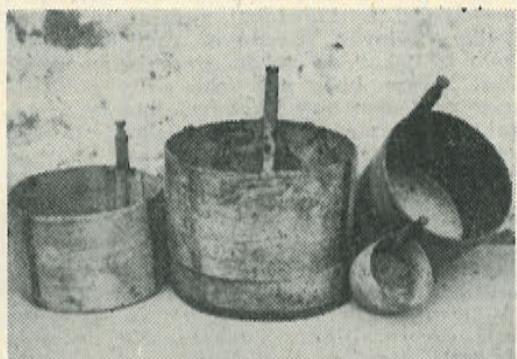
Znovu a znovu jsem si prohlížel jednotlivé kousky této unikátní sbírky. A poslouchal zasvěcený výklad pana Kubaly. I jeho plány do budoucna, z nichž mě zaujal zejména jeden. Chtěl by totiž, jakmile se najde vhodný objekt, darovat toto všechno obci. Jako základ budoucího vesnického muzea. „Vzniklo to tady v Krzanowicích, po několika generacích to pomáhalo místním lidem ulehčovat jejich práci, mělo by to tedy ve vesnici i zůstat,“ zdůraznil při našem loučení.

* * *

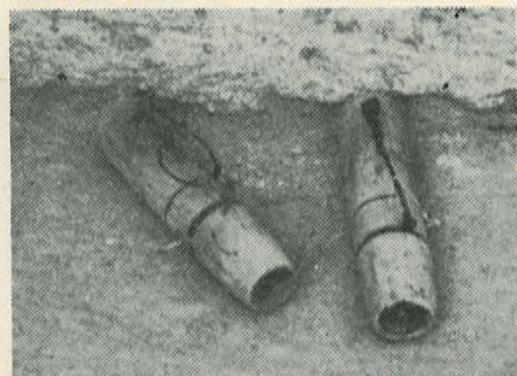
A stejný názor měl i náčelník gminy Jerzy Walek, když jsme spolu asi o hodinu později na toto téma hovořili. V této souvislosti jsem se také dozvěděl, že při příležitosti vojvodských dožínek, které se v roce 1984 konaly právě v Krzanowicích, byla pod záštitou mládežnické organizace a vedení gminy uspořádána ze sbírky pana Kubaly v kulturním domě velká výstava. Za účasti představitelů Katovického vojvodství, zemědělských družstev, státních statků, rolníků z blízkého i dalekého okolí, místních obyvatel, školní mládeže.

Kromě toho mně náčelník gminy ještě prozradil, že Herman Kubala hospodaří samostatně 25 let, patří mezi velmi svědomitě rolníky a má vynikající výsledky, jedny z nejlepších jak v obci, tak i v gmině.

Text a foto: JIŘÍ F. PILOUS

Takto kdysi vypadaly dřevěné měrky na obilí ... a takto originálně řešené dřevěné pastičky na myši

AŽ BUDE V KRZANOWICÍCH MUZEUM

Při svých cestách na Raciborskou, do vesnic na polsko-moravském pomezí, mě zajímalo prakticky všechno, co s touto oblastí nějak souviselo: ekonomické problémy, život a práce zdejších obyvatel — „Moravjanů“, jejich zvyky, obyčeje, tradice ... Je proto celkem pochopitelné, že jsem se snažil navázat co nejvíce kontaktů právě s lidmi, kteří k tomuhle všemu měli vztah a uměli na mě otázky odpovědět. Lze říci, že výsledek předčil očekávání. Při každém rozhovoru jsem byl bohatší o nějakou tu informaci, poznatek či alespoň písničku. Na jedno setkání však přece jenom vzpomínám nejraději. Byl jsem tenkrát zrovna v Krzanowicích a při jakési diskusi padlo zcela náhodou jméno Hermanna Kubala. „Běžte za ním, ten vám určitě poradí a pomůže,“ ujistili mě místní spolubesedníci. „Je to rodilý „Moravjan“, hodně ví o historii obce, o místním folklóru. Navíc sbírá staré zemědělské nářadí a nářadí, nedívno měl dokonce tady v kulturním domě z toho výstavu.“ Pochoptebe jsem poslechl a k panu Kubalovi se vypravil. A nelitoval jsem...

Přivítal mě zhruba pětapadesátiléta muž, oblečený do pracovní kombinézy: právě cosi kutil na traktoru. Jistě, když chvíli počkám, hned se mi bude věnovat. Jen co dokončí opravu. Nejvic tak pět deset minut. Zatím se mohu rozhlédnout po hospodářství, nebo si jít sednout do obývacího pokoje. Jak chci. Mé „venkovské“ srdece zvolilo bez váhání první alternativu; a přiznám se, že jsem byl více než přijemně překvapen. Všude preciznost, čistota, pořádek. Ať už se člověk podíval na dvůr, do stájí, stodoly či pod kůlnou, rozpoznal tady pevnou ruku svědomitěho rolníka, který má rád svoji práci a perfektně ji rozumí.

„Jak tohle všechno při tolka zájmech a zálibách stačíte? Sedmnáct hektarů přece není malichernost!“ zněla má první otázka, položená panu Kubalovi teď už v přijemném teple obývacího pokoje. „To máte tak: kaž-

dodnes), 8 šenků, 8 pekáren ... A mnoho jiných údajů. Pochopitelně také o „Moravjanech“: snad nejdůležitější bylo konstatování, podle něhož Krzanowice jsou jedinou obcí, která si v dané oblasti dosud zachovala typicky moravský charakter. A zároveň jednou z mála vesnic, kde se ještě na počátku 20. století katechismus ve škole vyučoval moravským dialektem. O převažujícím vlivu „Moravjanů“ ostatně svědčí i některé místní názvy: jedna z cest se jmenuje Hliny (těžila se tam v minulosti hliná pro cihelu), chodí se Na valy nebo Na závaly, mají tady rybník, místo hospody šenk, řeku přehrnuje stávek či stav ...

„A co vaše další velká láska, sbírání starého zemědělského nářadí a nářadí?“ převádím po chvíli řeč na jiné téma. (I když jenom zdánlivě, protože tady všechno souvisí se vším.) „Můžete mi z toho něco ukázat?“ Pan Kubala se usměje a hned ochotně vystavá: „Jistě, velmi rád. Jen si vezměte tady ten plášt, abyste se nezašpinil. To vše, těch věcí je dost a nemám pro ně zatím vhodné umístění. Takže to skladuju porůznu. Na půdě, pod kůlnou, v bývalé místnosti, a podobně. Prostě, kde je zrovna místo,“ dodává omluvně.

Za několik okamžiků mám možnost všechnu tuhle krásu vidět na vlastní oči. A přesvědčit se, že každý kousek je opravdu pouze ze dřeva: pluh, rádla, kultivátor, brány, ruční mlátička obilí, několik druhů hrabi, míry či vědra na obilí, půlfuntové a funтовé nádoby na máslo (funt, jinak také libra — stará moravská míra o obsahu 559,967 gramů), formy na sýr, díže k zadělávání těsta na chleba, dřevěné lopaty, menší bečky na mléko a větší na zeli, pasti na myši ... a dokoře i dřevěné řetězy. Většina z toho byla starší padesáti let, něco pocházelo z konce minulého století a některé unikáty, například „stupa“ na drcení obilí, hrachu a lněných semen, byly vyrobeny ještě mnohem dříve. Prinejmenším před 120 lety.

ŽENA

Mám jeden strom a je mi veľmi blízky,
ten nikdy naodkvítá.
Miloval som ho tuším od kolísky,
chránil od mrazov, krupobitia,
Chránim ho vlastným telom, sám,
a objímam ho, objímam.

Vinie sa ku mne vo dne v noci,
je mojím brečtanom a zimozelom.
Som ako pestrý motýľ na ovoce,
v sychravých dňoch ma hreje teplým telom,
aj keď nadidu časy zlé,
tišivo hráva na husle.

Až raz mi vtrhne do zraku tma hustá
a v ušiach stíchnu všetky hlasy,
do čerstvej hliny korene sa spustia,
strom vydá kvety novej krásy,
alebo možno spolu padneme
a nový mládnik predejme sa spod nás zo zeme.

FRANTIŠEK HRUBÍN

Z písni pro ženu

Kdo tenkrát za mne se zeptal včel,
co zrovna zpívají jezy?
Pro tebe řeku jsem neslyšel,
neviděl kvetoucích mezi.

Ale dnes vidím je jasněji,
než tenkrát kdybym se dival,
slyším, jak v tisíce peřejí
dělí se rodných pod přival.
Očima našeho dítěte
do kraje dívám se znova:
z bláta si osud svůj uhněte,
anebo ulije z kova?

SLOVNÍK ŽIVOTA (120)

To, čo sme uviedli v minulom čísle o väzbe slovesa prispieť, vztahuje sa aj na podstatné meno prispevok. Ak teda podstatné meno prispevok má vo vete význam „to, čím niekto prispieje alebo prispieva k riešeniu nejakého problému“, spája sa s predložkou „K“ a s podstatným menom v 3. páde, napr. prispevok k ďalšiemu rozvoju bratských vzťahov... Ak má slovo prispevok vo vete význam „peňažná suma alebo nejaká vec, ktorou sa na niečo prispieva“, spája sa s preložkou „na“ a s podstatným menom v 4. páde, napr. prispevok na výživu rodiny, prispevok na individuálnu bytovú výstavbu.

VLASTNÉ MENA

V spisovnej slovenčine máme štyri základné okruhy písania veľkých začiatočných písmen: 1. na začiatku jednoduchých viet a súvetí, 2. na znak úcty, 3. vo vlastných menách alebo menách počítaných za vlastné (v oficiálnych názvoch) a 4. v ustálených značkach a v niektorých stratkách. U bežných používateľov jazyka je najviac problémov s písaním veľkých začiatočných písmen v 3. okruhu, teda vo vlastných menách alebo v menách počítaných za vlastné (v oficiálnych názvoch). Podrobnejšie o tom v nasledujúcom čísle.

POLSKY
lichtarz
lichwa
lichwiarski
lichwiarz
lichey

SLOVENSKY
svietnik
úžera
úžernícky
úžerník
zlý, ničomný

ČESKY
svícen
lichva
lichvářský
lichvář
zlý, ničemný

lico	lice, tvár	lico	lice, tvár
licować	zhodovať sa	licowaty	shodovať se
licowy	tvárový	licytacja	tvárový
licytacja	dražba	licytacyjny	dražba
licytacyjny	dražobný	licytować	dražební
licytować	dražiť	liczba	dražit
liczba	číslo, počet	liczba pojedyncza	číslo, počet
liczba pojedyncza	jednotné číslo	liczba mnoga	jednotné číslo
liczba mnoga	množné číslo	liczba podwójna	množné číslo
liczba podwójna	dvojné číslo	liczba dodatnia	dvojné číslo
liczba dodatnia	kladné číslo	liczba ujemna	kladné číslo
liczba ujemna	záporné číslo	liczbowy	záporné číslo
liczbowy	číselný	liczebnik	číselný
liczebnik	číslovka	liczenie	číslovka
liczenie	počítanie, rátanie	liczko	počítani
liczko	ličko	licznie	ličko
licznie	početne	licznik	četné
licznik	čitatel	liczny	čitatel
liczny	početný, hojný	liczyć	četný, hojný
liczyć	počítať	liczydlo	počítadlo
liczydlo	počítadlo	liczygrosz	žrgloš
liczygrosz	buničina	lignina	buničina
lignina	lignite	lignit	lignite
lignit	likier	likier	likér
likier	likwidacja	likwidácia	likvidace
likwidacja	nápoj, likér	nápoj, likér	nápoj, likér
likvor	falia	falia	falia
filia			

V ZELOVĚ OPĚT KURSY ČESKÉHO JAZYKA

Po více než jedenapůlleté přestávce byl v úterý 5. února 1985 odpoledne v klubovně Kulturní společnosti Čechů a Slováků v Polsku zahájen další, v pořadí už druhý kurs výuky českého jazyka. Slavnostních okamžíků se vedle funkcionářů obvodního výboru KSČS v Zelově, předsedy Zenona Jersáka, místopředsedy Měčislava Kimmera a početné krajanské obce zúčastnili také lektorka českého jazyka při Československém kulturním a informačním středisku ve Varšavě Věra Čepková a autor tohoto článku, zástupce redakce Života.

K první informativní lekci se sešlo celkem 31 zájemců. A je potěšitelné, že mezi nimi převažovalo mládí: jedenáct dětí ve věku do dvaceti let a stejně tolik příslušníků krajanského dorostu. Výuka se bude realizovat ve dvou skupinách vždy každé první úterý v měsíci. Nejprve pro děti, pak pro mládež a dospělé. Přítomní ovšem hovořili nejenom o organizačních záležitostech; besedovalo se také o vztazích zelovských Čechů ke kulturním a historickým tradicím českého národa, o tom, co pro ně znamená dobrá znalost českého jazyka a zejména o některých formách, jež by vyučování zpestřily a učinily zajímavým. Tak například bylo dohodnuto, že vedle prohlubování znalosti o české kultuře a literatuře se v závěru kurzu uskuteční u dětí a mládeže soutěž v recitaci a umělecké četbě: její nejlepší účastníci budou potom odměněni hodnotými cenami — českými knihami, jež zajistí redakce Života.

Po skončení této informativní schůzky se však krajanek a krajané domů nerozešli. Na návrh redakce Života se rozpravidla diskuse, v níž se hovořilo o mnohem. Kriticky se hodnotila dosavadní činnost krajanského

hnuti v Zelově, probíraly se perspektivy a plány do budoucna, přítomni se vyjadřovali o tom, co je tříz a co je třeba zlepšit. Námětu a poznatků bylo víc než dost. Nedostatek místa nedovoluje o všem podrobněji psát. Takže alespoň stručně o některých z nich. O těch nejdůležitějších.

Lektorka českého jazyka Věra Čepková a Měčislav Kimmer při zahájení kurzu

Foto autor

Zelov — Sienkiewiczova ulice z ptačí perspektivy

ĽUDIA • ROKY • UDALOSTI

APRÍL — DUBEN

1.IV.1750 — sa v Derkalah Wielkich narodil Hugo Kollataj, jeden z najvýznamnejších ideológov polského osvetenstva, filozof, politik, spisovateľ a reformátor školstva; spoluautor ústavy z 3. mája a zakladateľ radikálneho klubu publicistov Kuźnica Kollatajowska (um. 28.II.1812 vo Varšave).

1.IV.1945 — bolo vydané predvolanie ÚV KSC k celému čs. ľudu pod názvom „Co robiť — čím začať“, prijaté na prvom zasadení v Košiciach. Načrtlo program obnovy národného hospodárstva a zároveň obsahovalo smernice pre politicko-organizačnú činnosť.

4.IV.1875 — bola v Prahe prvýkrát uvedená Smetanova symfonická báseň Vltava, v ktorej slávny český skladateľ a klavírista hymnický oslávil hlavnú rieku svojho rodného kraja.

4.IV.1945 — vojská 2. ukrajinského frontu oslobodili hlavné mesto Slovenska — Bratislavu.

4.IV.1945 — bola v oslobodených Košiciach utvorená prvá československá vláda Národného frontu Čechov a Slovákov.

4.IV.1945 — otvorenie Národného múzea vo Varšave a výstavy Varšava žaluje.

5.IV.1945 — oslobodenie Maďarska Červenou armádou. Státny sviatok MLR.

5.IV.1355 — Karol IV. Luxemburský (1316—55) rímsk.-nemecký kráľ a kráľ Čiech od r. 1346, bol v Ríme slávostne korunovaný na rímskeho cisára a nemeckého kráľa. Syn Jána Luxemburského, kráľa Ciech a Alžbety, dedičky Přemyslovcov.

5.IV.1945 — bol v Košiciach vyhlásený program vlády Národného frontu — Košický vládny program, ktorý vyjadril zásady vývoja osloboedenej CSR ako ľudovodemokratickej republiky dvoch rovnoprávnych národov Čechov a Slovákov; vytýčil úlohy v oblasti rekonštrukcie a rozvoja vojnovu zničeného hospodárstva, ako aj cestu spoločensko-politických premien v Československu.

6.IV.885 — na moravskom Velehrade údajne umrel slovanský vierožvest Metod, prvý arcibiskup veľkomoravský a panonsko-blatský.

6.IV.1520 — v Ríme umrel Raffael, vl. menom Raffaello Santi, taliansky maliar, architekt; popri Leonardovi da Vinci a Michelangelovi najvýznamnejší umelec zrejme renesancie (nar. 26.III.1483 v Urbino).

6.IV.1875 — bola zakázaná činnosť Matice slovenskej.

7.IV.1933 — Hitler nastolil v Nemecku diktatúru nacistickej strany.

7.IV.1935 — Taliansko prepadio Etiópliu a začalo jej okupáciu.

7.IV.1945 — nad Gdańskym zálivom 1. obrnená brigáda Poľského vojska Hrdinov Westerplatte ukončila svoju slávnu bojovú cestu, ktorá začala pri Lenine a pokračovala cez Studzianki, Varšavu a Pomoranské opevnenia. Nemci sa bránili ešte na Heli do 9. mája 1945.

9.IV.1865 — v USA sa skončila občianska vojna Severu proti Juhu o zrušenie otroctva, ktorá sa začala 12.IV.1861. O šest dní neskôr, 15. apríla, bol prezident USA Abraham Lincoln zavraždený fanatikom z Juhu; v Spojených štátach sa stal symbolom americkej demokracie.

9.IV.1940 — začala Nemecká agresia na Dánsko a Nórsko; Dánsko kapitulovalo v ten istý deň; Nórsko podporované malými jednotkami britských, francúzskych a poľských vojsk bojovalo do 10.VI.1940. Okupácia týchto štátov otvorila Nemcom cestu na Severné more a Atlantický oceán.

12.IV. — Medzinárodný deň letectva a kozmonautiky — výročie prvého letu človeka — Juraja Gagarina do vesmíru v roku 1961.

Krajané z Husince na schúzi v únoru 1984

Vzpominka z Husince, únor 1984. Zleva kr. Mišinec, kr. Pultar
Foto: Z. Jersák

Krajané a krajané například projevili velký zájem o uspořádání zájezdu do ČSSR. Stejně tak se vyslovili pro umožnění hromadné návštěvy Československého kulturního a informačního střediska ve Varšavě, kde by mohli zhlédnout některé české filmy nebo výstavy a setkali se, konkrétně třeba v rámci oslav čtyřicátého výročí osvobození ČSSR, s pracovníky Střediska či čs. velvyslanectví. Velmi tiživé je pocitován i nedostatek širších informací o Československu. Klubovna je vybavena malým počtem českých knih, zejména pro děti a mládež, z časopisů sem

chodi v jednom exempláři pouze Květy, Vlasta, Matérídouška a Pionýr, opomíjena je také soustavnější kulturně společenská práce, zejména hlubší seznamování zelovských Čechů se současným kulturním, politickým a společenským životem ČSSR a s jejimi národními, kulturními a historickými tradicemi.

Mnohé z toho, o čem se 5. února v Zelově hovořilo, se už postupně začíná realizovat. Časopisy budou docházet ve více exemplářích a navíc rozšířeny o Mladý svět, Ženu a

módou a Praktickou ženu, zajištěna je i větší dodávka českých knih. Z jiných návrhů, například uskutečnění kursu českého vaření pro ženy, se řešení hledá. Jenomže nelze spoléhat pouze na pomoc redakce Života a ústředního výboru Společnosti. O zkvalitnění činnosti ve všech sférách krajaninského hnutí by se v Zelově měli snažit všichni: nikoliv jenom úzký okruh funkcionářů, ale především celý obvodní výbor a pochopitelně i všichni zelovští krajané.

JIŘÍ F. PILOUS

Krajanské děti na svátečním večírku v klubovně KSČaS v Zelově

Krajanská mládež ze Zelova s přáteli peče brambory v ohništi.

12.IV.1945 — vo Warm Springs (Georgia) umrel Franklin Delano Roosevelt, americký politik, demokrat, prezident USA v rokoch 1932—45; počas druhej svetovej vojny sa s W. Churchillom a J. Stalinom zúčastnil konferencie „veľkej trojky“ v Teheráne (1943) a v Jalte (1945), spolutvorca Atlantickej charty a OSN (nar. 30.I.1882 v Hyde Park, New York).

13.IV.1945 — Sovietska armáda osloboďala Viedeň.

14.IV.1930 — umrel v Moskve Vladimír Majakovskij, ruský básnik, autor revolučných básní a satirických divadelných hier (nar. 19.VII.1893 v dedine Bagdady, dnes Majakovskij — Gruzinsko).

15.IV.1945 — pri Makove na Slezsku 1. čs. tanková brigáda prelomila frontu a pri Malých Petroviciach prekročila polsko-československé hranice a pokračovala v boji s nemeckým okupantom na rodnej zemi. 1. čs. tanková brigáda sa od začiatku marca 1945 zúčastnila tažkých bojov o oslobodenie južného Poľska. V Hornom Slezsku a Opolsku sa mimoriadne vyznamenala v bojoch o Wodzisław Śląski, Rogoźno a v útoku na opevnenú liniu nemeckej obrany Zory — Wodzisław. Začiatkom apríla československí tankisti v boji prekročili Odru pri Ligote Tworkovskej južne od Raciborza. Tu 6. apríla

1945 padol československý národný hrdina, podporučík Štěpán Vajda, hrdina ZSSR. Jeho bojová cesta viedla od Buzuluku cez Kijev, Bielu Cerkev, Zaškov, Duklu, Jaslo až do Tworkova. Pripomeňme, že od polovice apríla 1945 z polského letiska Poręba (pri Pszczynie), štartovali lietadlá 1. čs. leteckej divizie, ktorá zasiahla do bojov v oblasti Raciborza, Legowa, Skoczowa a Zebrzydowic.

15.IV.1958 — vo Varšave začala svoju činnosť redakcia Života, orgánu KSCaS.

16.IV.1945 — Sovietska armáda začala poslednú veľkú ofenzívnu druhéj svetovej vojny od Odry a Lužickej Nisy. Jej cieľom bolo rozbitie sústredenia nemeckých vojsk v prieštore Berlina, obsadenie Berlina a prebitie sa k Labe. V ofenzíve, v rámci 1. bieloruského frontu a 1. ukrajinského frontu bojovali 1. a 2. armáda Poľského vojska. Už na deviaty deň útoku boli nemecké ozbrojené sily, tvoriace obranu Berlina rozbité na tri časti; 30. apríla 1945 nad Reichstagom v Berline zaviala červená zástava víťazstva a Hitler vo svojom kryte spáchal samovraždu. Obklúčený Berlin 2. mája bezpodmienečne kapituloval. Súčasne a útokom na Berlin zaútočili armády 4. ukrajinského frontu smerom na Moravskú Ostravu a 2. ukrajinského frontu na Brno a s nimi 1. československý armádny zbor. 1. armáda PV sa ako jediná zo spojeneckých armád zúčastnila bojov o Berlin a zakončila svoju bojovú cestu na Labe. Druhá armáda PV viedla boje v ob-

lasti Budyšina a Drážďan, potom na československom území až po Mělník a po okraj Prahy.

18.IV.1955 — v New Yorku umrel Albert Einstein, jeden z najväčších fyzikov všetkých čias, laureát Nobelovej ceny (nar. 14. III.1879 v Ulm v Nemecku).

19.IV.1943 — bola v Moskve uzavretá zmluva o priateľstve, vzájomnej pomoci a povojnovej spolupráci medzi Poľskom a ZSRR, ktorá právne potvrdila skutočnosť zrodu v rokoch spoločného boja s fašistickými vatrelnami a ktorá mala veľký význam pre obnovu a rozvoj ľudového Poľska. 8.IV. 1965 bola zmluva predĺžená na ďalších dvadsať rokov.

22.IV.1870 — sa v Simbirsku nad Volgou (dnes Uljanovsk) narodil VLADIMÍR IELJIC LENIN, vln. menom Uljanov, vodca ruského a medzinárodného robníckeho hnutia a Veľkej októbrej socialistickej revolúcie, zakladateľ KSSZ, tvorca prvého socialistického štátu na svete — ZSRR, najvýznamnejší teoretik marxizmu, tvorca leninizmu a zásad mierového spolunažívania štátov s rôznym spoločenským zriadením (um. 21.I.1924 v Gor'kach pri Moskve).

23.IV.1420 — sa narodil český kráľ Juraj z Poděbrad, v pamäti ľudu „husitský kráľ“ (um. 22.III.1471).

Za pekného, mrazivého počasia sa Oravanka predstavila s krátkym repertoárom v Novej Belej

NA L'UDOVÚ NÔTU

29. decembra 1984 boli Krempachy opäť dejiskom významného kultúrneho podujatia, ktoré usporiadala Kultúrna spoločnosť Čechov a Slovákov v Poľsku. Konala sa tu prehliadka ľudových kapiel MS KSSČaS zo Spiša a Oravy.

Nadlo pred 17. hodinou kultúrny dom ožil. Z klubovne MS bolo na chodbu počúť zvuky ladenia huslí — posledná kozmetika hudobných nástrojov pred vystúpením. Schádzali sa dospelí, mládež a deti, ba aj krajania zo susednej Novej Belej. S netrpezlivosťou čakali na otvorenie tejto kultúrnej slávnosti, posledného podujatia v minulom kalendárnom roku v našej Spoločnosti.

Prehliadku ľudových kapiel otvoril predsedu MS v Krempachoch kr. František Kovalčík, ktorý privítal pozvaných hostí: predstaviteľov Vojvodského kultúrneho strediska v Nowom Sączi manželov Kudasíkovicov, predsedu Mestského národného výboru v Trstenej Jána Florka, vedúcu Gminného kultúrneho strediska v Lopusznej Józefinu Kuchtovú, predsedu ÚV KSSČaS Jána Molitorisa, podpredsedu ÚV a predsedu OV KSSČaS na Spiši Františka Kurnáta, úradujúceho člena predsedníctva ÚV Františka Soltyša a všetkých prítomných. Srdečne pozdravil dychový orchester Oravanka z Trstenej pod vedením Miroslava Rybára a naše ľudové kapely z Malej Lipnice, Privarovky, Nedeca a Novej Belej. Kr. František Kovalčík oboznámil stručne prítomných s kultúrnou činnosťou Spoločnosti, ktorej jednou z form je aj prehliadka kapiel.

Prehliadku predchádzalo krátke vystúpenie slovenských žiakov zo základnej školy v Krempachoch, ktorí prednesli niekoľko básni nacvičených pod vedením učiteľky Márie Bryjovej.

Od tej chvíle nasledoval už len program na ľudovú notu v podaní kapiel, dychovky a domáceho detského súboru. Malú Lipnicu reprezentovali dve kapely. Najprv hrala kapela dospelých, ktorú sprevádzali dievčatá pekným spevom. Túto kapelu už krajania z Krempach mali možnosť počuť, ale prvýkrát obdivovali ich druhú — detskú kapelu z Malej Lipnice, ktorá si smelo počinala. Tri dievčatká a jeden chlapec nacvičovali vyše roka pod vedením kr. Jozefa Kobroňa. Teraz

vystúpili s bohatým repertoárom oravských ľudových piesní, ktorý predviedli svížne a s istotou. Za svoj páričkový prednes získali od obecenstva veľký potlesk. Pest्रý program pre obidve kapely pripravila krajanka Viktória Smrečáková.

V oravskej nôte ďalej pokračovala chýrna kapela Vengrinovcov z Privarovky, ktorú vede kr. Eugen Bandyk. Do svojho programu zahrnuli aj oravské vtipy, v podaní kr. A. Vengrina a E. Bandyka. Aj ich výstup diváci ocenili potleskom. Treba jednako poznámena, že sa od nich očakávalo viac.

Prišiel rad na spišské kapely. Najprv sa na scéne ukázala nedecká kapela zo súboru Veselica. Zahrali niekoľko pekných a rezkých spišských pesničiek, ktoré poznajú skoro všetci Spišiaci, ale aj skladby typické len pre Nedecu. Za svoj výkon zožali veľký aplauz.

Ako poslední z kapiel zahrali Novobelania pod vedením kr. Jozefa Mirgu. Predviedli

cyklus miestnych, spišských a slovenských melódii. Obecenstvo ani po ich vystúpení neštrilo potleskom. Skoda, že sa prehliadky nezúčastnila kapela z Kacvina.

Okrem kapiel na prehliadke vystúpil detský folklórny súbor z Krempach. Predviedol ukážky novonacvičených ciferských tancov z oblasti západného Slovenska, ktoré sa naučili ich inštruktor kr. František Surma na jednom z choreografických kurzov na Slovensku. Tance plné temperamentu, predvedené s istotou, prirodzene a s úsmevom na tvárich sa Krempašanom páčili, o čom svedčali búrlivé a dlhé ovácie.

Cakalo sa len na vystúpenie tanecnej dychovky Oravanka. Má 22 členov a vede ju Miroslav D. Rybár. Zriaďovateľom je Mestské kultúrne a osvetové stredisko v Trstenej. Dychovka bola už v Krempachoch v r. 1975 na slávostnom otvorení kultúrneho domu. Koncert začal. Obecenstvo si vypočulo skladby z repertoáru Moravanky, Nemšovanky —

Dobre si počina detský folklórny súbor z Krempach

Žeby výmena skúseností kr. Jozefa Majerčáka a Františka Kurnáta s vedúcim Oravanky Miroslavom Rybárom?

Pekných pár rokov rozveseluje divákov kapela z Novej Belej

pôvodné a v úprave kapelníka M.D. Rybára. Boli to polky, valčíky, tangá, foxtroty a iné. Hudbu sprevádzali spevom Janka Čabádová, Eudmila Kaniková a Ferdinand Halimovič.

Počas koncertu som sledovala obecenstvo, ktoré si po tichu nôtilo a do taktu sa pochybovalo. Napakon dlhým potleskom ocenilo výborné vystúpenie hostí z Trstenej.

Prehliadku ľudových kapiel krajania ohodnotili veľmi vysoko. Treba poznámať, že všetci účastníci vystupovali v malebných krojoch, aj uvádzajči — František Kovalčík s Alžbetou Klukošovskou. Podujatie sa vydarilo a všetci sa rozchádzali s nádejou, že sa o rok opäť stretnú, že prehliadka natrvalo zakotví v kultúrnom kalendári našej Spoločnosti.

Po prehliadke sa v kultúrnom dome konala ľudová zábava, na ktorej vyhralávala striedavo Oravanka a naše kapely. Mládež a dospelí sa výborne zabávali. Veselica trvala do polnoci.

* * *

Na druhý deň Oravanka z Trstenej počačovala vo vystúpeniach na Spiši. Do obeda koncertovala v Tribši, čím veľmi milo prekvapila tamojších krajanov. Po obede zase zahrala pári skladieb v Novej Belej, pred remízou, kde sa zišli celé húfy obyvateľov. Potom, po krátkom posedení a besede s krajanmi, odcestovala do Trestenej.

Text a foto: ANNA KRISTOFÉKOVÁ

Oravanka koncertuje na krempašskej scéne

Detská kapela z Malej Lipnice

Hrá chýrna kapela z Privarovky (dolu sprava)

Nedecká kapela Veselica hrala veselo

KAREL ČAPEK

OBYČEJNÁ VRAŽDA

„Poslyšte, pane, Dastychu,” řekl zamyšleně policejní úředník dr. Mejzlík starému kouzelníkovi, „já k vám jdu vlastně na poradu. Já mám tuhle jeden případ, se kterým si nevím rady.”

„Tak ven s tím,” děl pan Dastych. „Kohopak se ten případ týká?”

„Mne,” vzdychl dr. Mejzlík. „Cím více na to myslím, tím mň do toho vidím. Poslouchejte, člověk by se z toho zbláznil.”

„Tak co vám kdo udělal?” ptal se chlácholivě pan Dastych.

„Nikdo,” vyhrkl dr. Mejzlík. „To je to nejhorší. Já sám jsem něco udělal, čemu nerozumím.”

„Snad to nebude tak zlé,” těšil ho starý Dastych. „Tak co jste to provedl, mládenče?”

„Chytil jsem kasaře,” odpověděl dr. Mejzlík pochmurně.

„A to je všechno?”

„To je všechno.”

„A ten kasař asi nebyl ten pravý,” pomyslal pan Dastych.

„Ale byl, vždyť se přiznal. Udělal kasu v Židovském dobročinném spolku, víte? Byl to nějaký Rozanowski čili Rosenbaum ze Lvova,” bručel dr. Mejzlík. „Našli u něho hasáky a všechno.”

„No, a co byste rád věděl?” pobádal ho starý Dastych.

„Já bych rád věděl,” řekl policejní úředník zahľoubaně, „jak jsem ho chytil. Počkejte, já vám to povím po pořádku. Před měsícem, bylo to třetího března, jsem měl až do půlnoci službu. Já nevím, jestli se pamatuji, ale tehdy už třetí den pršelo. Tak jsem si zaskočil na chvilku do kavárny a pak chci jít domů, na Vinohrady. Ale místo toho jsem šel opačným směrem k Dlážděné ulici. Prosím vás, nevíte, proč jsem šel zrovna v tu stranu?”

„Snad jen tak, náhodou,” minil pan Dastych.

„Poslouchejte, v takovém počasí necourá člověk je tak náhodou po ulicích. Já bych rád věděl, co jsem tam, u všech sakramentů, chtěl. Co myslíte, nemohlo to být nějaké tušení? Víte, něco jako telepatie.”

„Aha,” pravil pan Dastych. „To je docela možné.”

„Tak vidíte,” mluvil dr. Mejzlík ustáře. „Tady to máme. Ale taky to mohla být taková podvědomá představa, abych se podíval, co je U tří panen.”

„To je ten zapadák v Dlážděné ulici,” vzpomněl si pan Dastych.

„Práve. Tam přespávají tihle kasaři a kapšáři z Pešti nebo z Haliče, když přijdou do Prahy na práci. My na ten lokál dáváme pozor. Co myslíte, nebyl to docela obyčejný policejní zvyk, že jsem se tam šel mrknout?”

„To může být,” soudil pan Dastych. „Zvyk patrolovat.”

„To by mohlo být,” souhlasil policejní úředník. „Ale já jsem neměl službu a chtěl jsem jít domů. Třeba to byla předtucha.”

„Bývají takové případy,” uznával pan Dastych. „Ale taková předtucha není nic záhadného. To je přece známo, že v člověku jsou jakési vyšší schopnosti...”

„Hergot,” zařval dr. Mejzlík, „tak byl to zvyk nebo nějaké vyšší schopnosti? Tohle bych rád věděl! — Tak počkejte: Když si to tak šlapu, jde proti mně nějaký člověk. Rekněte, pročpak by, u všech všudy, nemohl kdokoliv jít v jednu hodinu v noci Dlážděné ulici? Na tom není nic podezřelého. Já sám jsem na nic ani nepomyslil; ale zastavil jsem se zrovna pod lucernou a zapaloval jsem si cigaretu, víte, to my děláme,

když se chceme v noci na někoho pořádně podivat. Co myslíte: byla to náhoda, nebo zvyk, nebo... nebo nějaký podvědomý alarm?”

„To nevím,” řekl pan Dastych.

„Já taky ne,” křikl zlostně dr. Mejzlík. „Hrom do toho! Tedy si zapaluj cigaretu pod tou lucernou a ten člověk jde podle mne. Pahe, já jsem se mu ani nepodíval na nos a jenom tak čumím k zemi. Když ten chlap přešel, začalo se mně něco nelibit. Cerchmante, řekl jsem si, tady není něco v pořádku — ale co vlastně? Vždyť jsem si toho vašnosti ani nevšiml. Tak stojím v dešti pod tou lucernou a přemýšlím; a na jednou mě napadlo: boty! Ten člověk měl něco divného na botách. A já vám z ničeho nic povídám nahlas: popel.”

„Jaký popel?” ptal se pan Dastych.

„No popel, v tu chvíli jsem si vzpomněl, že ten člověk měl na botách mezi svrkem a podrážkou popel.”

„A proč by neměl mit na botách popel?” minil pan Dastych.

„To se rozumí,” zvolal dr. Mejzlík. „Ale, pane, v ten okamžik jsem viděl, ano, viděl rozříznutou ohnivzdornou, ze které se sype popel na podlahu. Víte, ten popel, co je mezi ocelovými pláty. A já jsem viděl, jak ty boty šlapou do toho popela.”

„Tak to byla intuice,” rozhodl pan Dastych. „Geniální, ale nahodilá intuice.”

„Nesmysl,” řekl dr. Mejzlík. „Clověče, kdyby nepršelo, tak bych si toho popela ani nevšiml. Ale když prší, tak lidé obyčejně nemají na botách popel, rozumíte?”

„Tak to byl empirický závěr,” pravil s jistotou pan Dastych. „Byl to skvělý úsudek na základě zkušenosti. A co bylo dál?”

„Inu, pak jsem šel za tím chlapem: to se většinou zapadá ke Třem pannám. Potom jsem zatelefonoval pro dva tajné a udělali jsme tam šáru; našli jsme pana Rosenbauma i s tím popelem a hasáky a dvacetí tisící z kasy Židovského dobročinného spolku. Na tom už nic nemí. To víte, v novinách se psalo, že tentokrát naše policie ukázala značnou pohotovost — Takový nesmysl! Prosím vás, kdybych náhodou nebyl šel do té Dlážděné ulice a náhodou se nepodíval tomu gaunerovi na boty ... Totiž,” děl dr. Mejzlík sklíněně, „byla-li to jen tak náhoda. To je právě to.”

„Na tom přece nezáleží,” minil pan Dastych. „Mladý člověče, to byl úspěch, ke kterému si můžete gratulovat.”

„Gratulovat!” vybuchl dr. Mejzlík. „Panu, jakpak si mám gratulovat, když nevím k čemu? K svému báječnému detektivnímu bystrozraku? Nebo k šťastné náhodě? Nebo k nějaké intuici a telepatii? Koukněte se, to byl můj první větší případ; něčeho se člověk musí držet, že? Dejme tomu, zitra mně dají nějaký mord; pane Dastychu, co budu dělat? Mám běhat po ulici a koukat lidem bystrozrakem na boty? Nebo mám jít za nosem a čekat, že mě nějaká předtucha nebo vnitřní hlas povede rovnou k vraholi? Tak vidíte, to je ten případ. Celá policie si teď říká: Tenhle Mejzlík, ten má nos; z toho mládeženec s brejlemi něco bude, to je detektivní talent. Vždyť je to zoufalá situace,” bručel dr. Mejzlík. „Nějakou metodu člověk musí mít. Do svého prvního případu jsem věřil na všelijaké ty exaktní metody: víte, na pozorování, na zkušenost, na soustavné vyšetření a takové ty hlouposti. Ale když si teď probírám ten případ, tak

vidím, že — Poslouchejte,” vyhrkl s úlevou, „já myslím, že to byla jen šťastná náhoda.”

„Vypadá to tak,” řekl pan Dastych mouduře. „Ale byl v tom také kus dobrého pozorování a takové té logiky.”

„A mechanická rutina,” děl mladý úředník malomyslně.

„A intuice. A taky trochu takový dar předtuchy. A instinkt.”

„Ježíši Kriste, tak to vidíte,” bědoval dr. Mejzlík. „Pane Dastychu, jak mám nyčko něco dělat?”

„Pan doktor Mejzlík k telefonu,” hlásil pan vrchní. „Volá policejní presidium.”

„Tady to máme,” zahučel dr. Mejzlík zdrceně; a když se vrátil od telefonu, byl bledý a nervosní. „Platit, pane vrchní,” křikl podrážděně. „Už to tak je. Našli nějakého cizince zavražděného v hotelu. Hrom aby —“ a odešel. Zdálo se, že tento energický mladý muž má trému.

Kresba: Areta Fedaková

PŘÍPAD DRA MEJZLÍKA

„Často jsem přemýšlel,” řekl pan Hanák, „proč se nám zdá být křivda něčím horším než já nevím co zlého, co může člověka potkat. Tak příkladně kdybychom viděli, že jediný člověk byl nevinně odsouzen do vězení, zneponoží a trápí nás to vic, než když tisíce lidí žije v bídě a bolesti. Já viděl takovou bídou, že každý kriminál je proti ní zrovna blahobyt; a přece nás ta nejhorší bída tak neurazi jako křivda. Já bych řekl, že v nás je nějaký justiční instinkt; a že vina a nevina, právo a spravedlnost jsou stejně pravotní, strašné a hluboké city jako láská a hlad.“

Vemte si tenhle případ: Já byl čtyři léta ve válce jako leckdo z vás; my si nebudejme říkat, co jsme tam viděli, ale to mě dosvědčíte, že si tam našinec zvykl na ledacos; například na mrtvé. Já viděl sta a sta mrtvých mladých lidí, a někdy moc šeredně mrtvých, to mně můžete věřit; a já se vám přiznám, že už mně to bylo jedno, jako by to byly staré hadry, jen když nesmrdeli. Jenom jsem si říkal, člověče, výdeš-li z té hovadské mely živý a celý, tak už tě nic v životě nerozhází.“

Aši půl roku po válce jsem byl doma ve Slatině; jednou ráno mně někdo tluče na okno a volá: „Paní Hanák, pojďte se podívat, paní Turková je zabítá!“ — Paní Turková totiž měla takový maličký obchod s párem a nitími; nikdo se o ni jakživ nestaral, jen sem tam někdo přišel do toho jejího krámu pro špulku nití nebo vánoční pochledni. Z krámu vedly skleněné dveře do takové kuchyňky, kde spala; na těch dveřích visely záclonky, a když v krámu cinkl zvoněk, podívala se paní Turková těmi záclonkami k kuchyně, kdo to přišel, utřela si ruce zástěrou a vsunula se do krámu. „Co byste rád?“ řekla nedůvěřivě; člověk měl pocit, že se do toho krámu jen vetřel, a hleděl být co možná brzo zas venku. Ono to bylo, jako když nadzvědnete kámen, a teď tam v té vlhké jamce pobíhá osamělý a poplašený brouk; tak ten kámen zas přiklopíte, aby se ten protivný brouk uklidnil.

Když jsem tedy slyšel tu novinu, běžel jsem se podívat, myslím, z docela sprosté zvědavosti. Před krámkem paní Turkové bylo lidí jako včel u česna; ale mne místní strážník pustil dovnitř, protože si mě vážil jako vzdělaného člověka. Zvonek cinkl do ticha jako kdykoliv jindy, ale mne v tu chvíli to jasně a horlivě zazvonění až zamrazilo: napadlo mě, že se to sem nehodí. Na prahu kuchyňky ležela paní Turková tváří k zemi, pod hlavou skoro černou kaluž krve; na těle bílé vlasy byly krvavé a do černa slepeny. A v tu chvíli jsem najednou pocitil, co jsem na vojně nepoznal: hrůzu nad mrtvým člověkem.

Je to divné, na válku jsem už skoro zapomněl; i lidstvo na ni pomalu zapomíná, a snad proto zas bude muset být jednou

nová válka. Ale na tu zavražděnou stařenu, která tu celkem k ničemu nebyla, na tu malou kramářku, která nedovedla ani pochledni pořádně prodat, na tu nezapomenutou nikdy. Zavražděný člověk je něco jiného než mrtvý člověk; je na něm takové strašlivé tajemství. Já vám nemohu pochopit, proč byla zavražděna zrovna paní Turková, taková obyčejná a šedivá osoba, o kterou se nikdo nikdy nestaral; jak to přijde, že tady tak patheticky leží a že se nad ní sklání četník a že venku se tlačí tolik lidí, aby zahledli aspoň kousek paní Turkové. Abych tak řekl, ta chudák ženská se nikdy netěšila tak ohromné pozornosti jako teď, když tu ležela tváří v černé krvi. Bylo to, jako by najednou nabyla podivného a děsného významu. Jakživ jsem si nevšiml, jak je obléčena a jak vlastně vypadá; ale teď to bylo, jako bych se na ni díval sklem nesmirně a obloudně zvětšujícím. Na jedné noze měla papuči; druhá papuče byla sezuta a bylo vidět punčochu na patě spravovanou — já vidím každý steh, a zdálo se mně to jaksi strašné, jako by i ta ubohá punčocha byla zavražděna. Jedna ruka se zarývala do podlahy; vypadala tak suše a bezmocně jako ptáčí pařátek; ale nejhroznější byl drdúlek sedivých vlasů v týle zavražděné, protože byl tak pečlivě upleten a třpytil se mezi čurky té sražené krve jako starý cín. Já měl pocit, že jsem neviděl nikdy nic žalostnejšího než ten potřísněný ženský cípek. Jeden proužek krve zaschl za uchem; nad ním svítila stříbrná náušnička s modrým kamínkem. Já už to nemohl vydržet, třásl se mně nohy. „Ježíši Kriste,“ povídám.

Cetník, který byl v kuchyňce a hledal něco na zemi, se vztyčil a díval se na mne; byl bledý, jako by chtěl omdlit.

„Člověče,“ jekl jsem, „byl jste na vojně?“

„Byl,“ chraptěl četník. „Ale tohle — tohle je něco jiného. Koukněte se,“ dodal najednou a ukazoval na záclonky na dveřích; byly zamačkané a poskvárněné; patrně si o ně vrah utřel ruce. „Kriste pane,“ vydechl jsem; já nevím, co na tom bylo tak nesnesitelně hrozného — budť ta představa rukou lepkavých krvi, nebo to, že i ty záclonky, ty čistounké záclonky, se staly obětí zločinu — Já teda nevím; ale v tu chvíli začíral v kuchyňce kanár a spustil dlouhý trylek. Poslyšte, tohle už jsem nevydržel; já z toho krámu utekl hrůzou — myslím, že jsem byl bledší než ten četník.

Pak jsem seděl u nás na dvoře na oji žebříčku a hleděl jsem sebrat své myšlenky. „Ty trouba,“ říkal jsem si, „ty zbabělce, vždyť je to obyčejná vražda! Copak jsi ještě neviděl krev? Nebyl jsi zalepen svou vlastní krví jako prase blátem? Nekříčel jsi na své vojáky, aby kopali rychleji jámu pro sto třicet mrtvých; sto třicet mrtvých vedle sebe, to už je slušná řada, i když je narovnáš

jako šindele — Podle té řady jsi chodil a rával na mančaft, tak dělejte, dělejte, ať už je to pryč. Copak jsi neviděl tolik mrtvých, tolik mrtvých —“

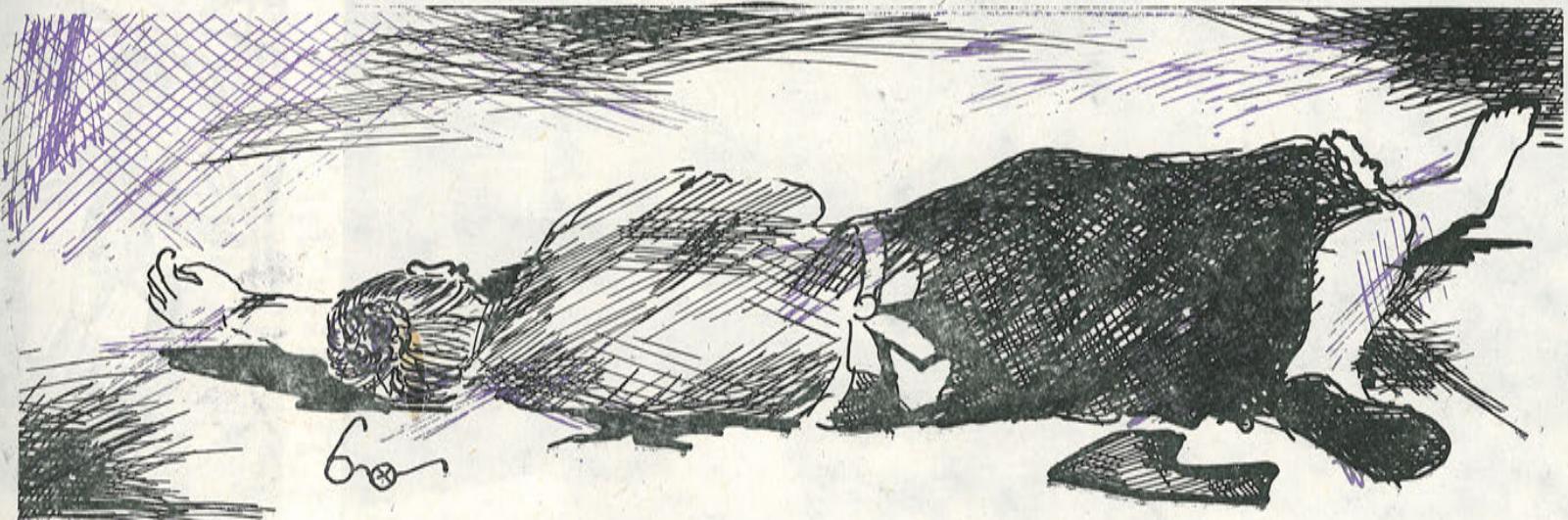
„Ano, to je to,“ řekl jsem si, „viděl jsem tolik mrtvých, ale neviděl jsem jednoho jediného Mrtvého; neklekl jsem k němu, abych se mu podíval do tváře a dotkl se jeho vlasů. Mrtvý je strašně tichý; musíš s ním být sám... a ani nedýcháš... abys mu rozuměl. Jedenkaždý z těch sto třiceti by se namáhal, aby ti řekl: Pane lajtnant, oni mě zabilí; podivejte se na mě ruce, vždyť jsou to ruce člověka! — Ale my všichni jsme se odvraceli od těch mrtvých; když jsme měli dělat válku, nemohli jsme poslouchat padlé. Proboha, ono by bylo třeba, aby se kolem každého padlého tlačili lidé jako včely u česna — chlapci, ženské a děti — aby trouce viděli aspoň kousek; aspoň tu nohu v baganci nebo potřísněné vlasy — Pak by to snad nemuselo být; pak by to ani nemohlo být.“

A já jsem pochoval maminky; vypadala tak slavně, tak smířeně a slušně v té pěkné rakvi. Divná byla, ale nebyla strašná. Ale tohle je něco jiného než smrt; zavražděný není mrtev; zavražděný žaluje, tak jako by žal ještě nejvýši a nejnesnesitelnější bolesti. My to víme, já a ten četník; my víme, že v tom krámu strašilo. A tak ve mně začalo svítat. Já nevím, třeba nemáme duši; ale jsou v nás věci nesmrtelné, jako je pud po spravedlnosti. Nejsme o nic lepší než kterýkoliv jiný chlap; ale je ve mně něco, co nepatří jenom mně — takové tušení nějakého přísného a velkého rádu. Já vím, že to říkám špatně; ale v tu chvíli jsem věděl, co je to zločin a co je urážka Boha. Abyste věděli, zavražděný člověk je jako pohaněný a zpustošený chrám.“

„A co,“ ozval se pan Dobeš, „chytili toho, co tu babu zabil?“

„Chytli,“ pokračoval pan Hanák. „A já ho sám viděl, když ho dva dny nato četníci vedli z toho krámu, kde ho, jak se říká, vysýchali na místě činu. Viděl jsem ho snad jenom pět vteřin, ale bylo to zase jako pod nějakou nestvůrně zvětšující lupou. Byl to mladý chasník, na rukou měl řetízky, a tak divně pospíchal, že mu četníci stěží stačili. Nos se mu potil, a ty vypoulené oči tak poplašeně mžikaly — Bylo vidět, že má děsný strach, tak jako králík při vivisecku. Jakživ na ten obličeji nezapomenu. Mně bylo po tom setkání moc trapné a nanic. Teď ho budou soudit, myslí jsem, budou se s ním pár měsíců tahat, aby ho odsoudili na smrt. Nakonec jsem viděl, že mně je ho vlastně líto a že by se mi skoro ulevilo, kdyby z toho nějak vyvázl. Ne že by měl sympathetický obličej, spíš naopak; ale viděl jsem ho příliš blízko — viděl jsem ho úzkostí mžikat. U čerchmanta, já nejssem žádná citlivka, ale tak zblízka, to nebyl vrah, to byl prostě člověk. Abych vám řekl, já tomu sám nerozumím; nevím, co bych udělal, kdybym byl jeho soudcem; ale bylo mně z toho všeho tak smutno, jako bych sám potřeboval vykoupení.“

Kresba: Areta Fedaková

Hora Nebo, na ktorej umrel Mojžiš — podľa Starého zákona — veľký vodca a prorok židovského národa. Dodnes sa nevie, kde je jeho hrob. Podľa tradície, ktorá sa opiera o vizu objaveného pastieroví; Mojžiša pochovali poníže kostola nachádzajúceho sa na vrcholku Nebo, na mieste zvanom Siyagha.

Na tejto hore judský prorok Jeremiáš ukryl najväčštu svätošť Izraelitov — Archu, ktorú vyniesol zo Salamúnovho chrámu potom, kedy v r. 586 pred našim letopočtom babilonský kráľ Nabuchodonozor

zbúral Jeruzalem a odvliekol Židov do babilonského zajatia. Archu podnes nenašli. (Pohľad na horu Nebo od východu).

Kostol na hore Nebo vybudovali v byzantskej dobe a po prvýkrát bol popisaný v r. 394 n.l. ako malý kostol a Mojžišová hrobka. Vedľa neho sa nachádzali kláštory, ktoré zoskupovali mníchov pochádzajúcich väčšinou z Malého Arménska. V nasledujúcich storočiach kostol bol zničený a potom zabudnutý, podobne ako Siyagha. V r. 1564

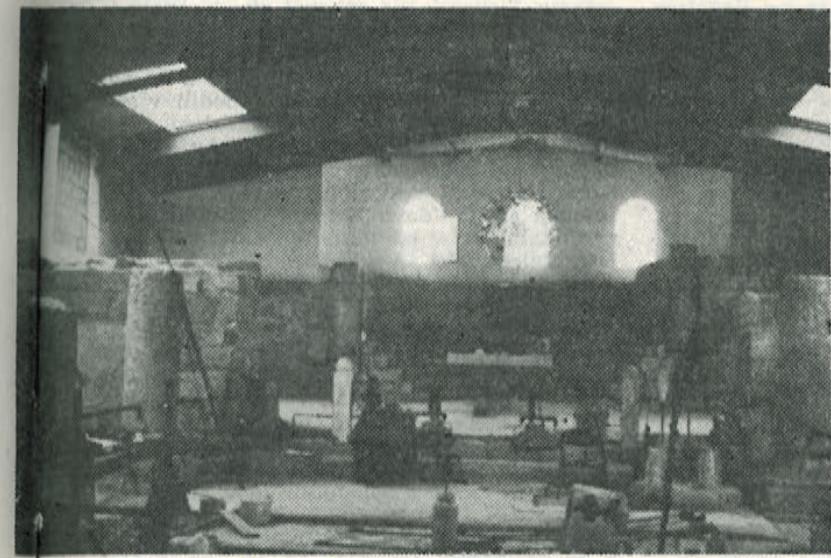
NA VRCHU NEBO

Najzaujímavejším fragmentom kostola je ľavá loď. Podľa tradície, kamene uložené v dlažbe v podobe gréckeho križia, ukazujú miesto, z ktorého Mojžiš ukázal izraelskému národu Kanán — Prisľúbenú zem a na ktorom vraj zomrel.

Palestína, historická krajina, ktorej osudem bolo stať sa troch monoteistických náboženských rastajúceho z neho kresťanstva. Ako sa medzi dvomi pevninami: Ázia na styčnom bode s Európu. Odrazom politických, spoločenských a morov na Blízkom východe. Cenu viedli ústredné strategické a občianske veľkých starovekých civilizácií — zopätíme. Svojim spôsobom výsledky udalosti odohrávajúci alebo nad Tigrisom a Eufratom vždy, keď jedna z týchto mocností o nadvládu alebo chcela rozšíriť

V priebehu dejín sa na území Palestíny rôzne rasy, kultúry a záujmy obývali od 4.—3. tisícročia pred Kr. ako Chetiti, Kanánčania, Jebuici. Krajiny často ničili a odbudovávali susednými národmi najmä filistejmi.

na toto územie prišli františkáni, odkopali kostol z ruín a rekonštruovali ho spolu s kláštormi nachádzajúcimi sa poníže. Dnes je kostol rekonštruovaný a kláštory obývajú mnohí mnisi, ktorí sa oňho starajú. V jeho interiéroch sa nachádzajú nádherné mozaiky z byzantského obdobia t.j. z ok. r. 531. Zobrazujú scény, ktoré nevidno na snímke, z putovania Mojžiša, ako aj Lotu — Abrahamovho synovca, jediného zachráneného obyvateľa hriešneho mesta Sodomy, a Prokopiusa — veľkého byzantského historika.

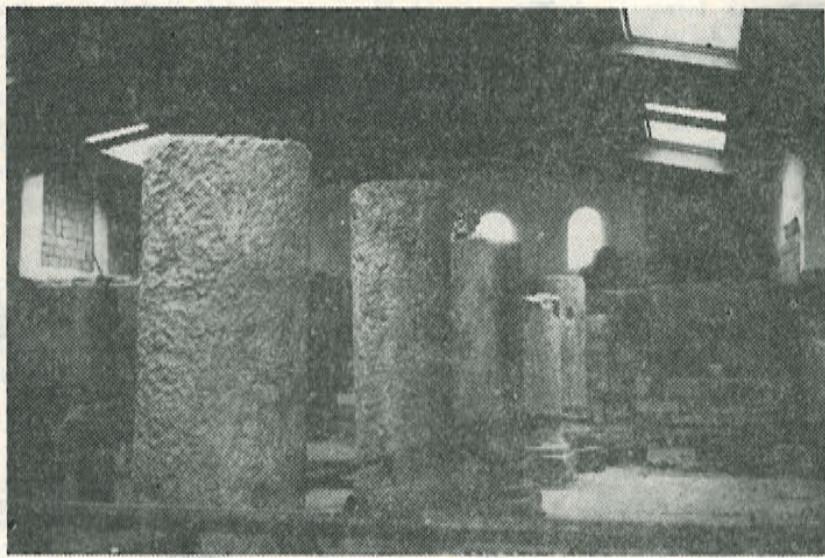
do Asýrie a Babylonu, okupovali ju taktiež Peržania, Gréci a Sýrčania, neskôr od r. 63 p.n.l. Rímania, ktorí zničili židovský štát (Judeu) a v 70 r.n.l. skoro úplne zbúrali Jeruzalem — sídlo prvých židovských kráľov: Saula, Dávida, Salamúna a taktiež Herodesa, za vlády ktorého sa v Betleheme narodil Kristus. Po zbúrani Jeruzalema prevažujúca väčšina Židov bola rozptýlena (diaspora) po celom rímskom impériu. V r. 638 začali v Palestíne prevažovať Arabi. Prechodné jej územie okupovali tureckí Sledžukovci a križiaci, ktorí nadavali na Salamúna a založili v r. 1100 kráľovstvo jeruzalemské. Potom štyri storočia (1517—1918) vládli v Palestíne osmanski Turci. Jej najnovšie dejiny môžeme považovať za rekapituláciu komplikovanej a húrlivej minulosti Palestíny.

Dnes zahrnuje Palestína územie Izraela a časť Jordánska (spolu s územím, ktoré v roku 1967 obsadil Izrael). Toto územie je vytiahnuté medzi Stredozemné more na západe a Jordán a Mŕtve more na východe, Sinajský poloostrov na juhu a libanonské hory na severu. Palestínu na východnú a západnú rozdeľuje hraničná hlboka dolina Jordánu, ktorá sa zväčša nachádza pod úrovňou mora. Touto dolinou spod hory Hermon na rozmedzí Libanonu a Sýrie na juh, Jordán preteká cez biblické Galilejské (Genezaretské) jazero, aby po zdolani 252 km a 180 m výškového rozdielu úrovne terénu vtiekol do Mŕtveho mora, ktorého depresia dosahuje 360 m.

Východne od Mŕtveho mora sa týči historická hora Nebo, na ktorej umrel Mojžiš, biblický vodca židovského národa, tvorca jeho zákonov a náboženstva a najväčší prorok. Mojžiš, ako vieme z Biblie, vyviedol židovský národ z egyptského zajatia a 40 rokov ho viedol púšťou do Kanánu, krajiny „písničky, jačmeňa, vinnej révy, lúčového stromu, olivového stromu, mlieka a medu.“ A bola to „prisľubená krajina“, ktorú ich otcom prisľubil Jahve. Prišli od východu a zastavili sa pod horou Nebo. Mojžiš vedel, že následkom rozsudku Jahve neprekročí hranice Kanánu. V Piatej knihe Mojžišovej o tomto treste čítame: A prehovoril Pán k Mojžišovi tymto slovami. Vojdi na horu Abarim, horu Nebo, ktorá je v zemi moabitskej naproti Jerichu a pozri na kanánsku zem... Na hore, na ktorú pojdeš, umrieš. Iba zďaleka uvidíš zem, ktorú som prisľúbil Abrahámovi, Izákovi a Jakubovi keď som povedal: Tvojim potomkom ju dám; ukazujem ti ju, ale do nej nevößeš preto, že ste sa mi spreneverili na púšti. Potom vošiel Mojžiš na horu Nebo, požehnal izraelský národ, vyznačil Jozuu, syna Nuna, na svojho nástupcu a umrel na hore Nebo. A nikto nevie, kde je pochovaný.

Po rokoch vojny s Kanáncami a inými národmi Izraeliti si podmanili Kanán a prijali jeho vysokú kultúru. Dialo sa to v treťom tisícročí pred našim letopočtom.

Text a foto: ADAM CHALUPEC

Mŕtve more je najnižšie, ležiacim vodojemom na svete. Nachádza sa na jordánsko-izraelskom pohraničí. Je pozostatkom značne väčšieho vnútrozemského mora, ktoré voľakedy vyplňovalo celú dolinu Jordánu. Dnes Mŕtve more je 76 km dlhé, 16—17 km široké a má rozlohu 1020 km². Najväčšiu hĺbkou dosahuje v severnej časti — 399 m. Nemá odtoky. Jeho najväčším prítokom je rieka Jordán. Priemerná teplota vody dosahuje +23°C v zime, +45°C a viac v lete. V jeho slanej vode, ktorá obsahuje 26% soli a v hĺbke 50 m dokonca 40%, nevyžije ani fauna ani flóra.

Také veľké množstvo soli v mori je pre turistov veľmi atraktívne, keďže môžu sa na jeho vodách voľne vznášať a čítať si noviny bez obavy o to, že sa utopia. More je taktiež nevyčerpateľným zdrojom kuchynskej soli, draslíka a iných nerastov pre Izrael a Jordánsko, ktoré z ich vývozu dosahujú veľké zisky.

S Mŕtvym morom je spojená povest o zničení miest Sodomy a Gomory, ako aj o Lotovej žene premenenej na stôp soli.

Na snímke: autor s rodinou pri obeliske, ktorý oznamuje 390 m depresiu morského brehu. Mŕtve more leží 396 m p.ú.m.h.

Peter Jaroš

TISÍCROČNÁ VČELA (21)

Odrazu sa roztrhlo vrece s pôrodmi. Do konca roka boli v pichandovskej rodine, ak rátame aj Hanku Kolárovú, štyri. Dozrel kvások v slameničke. Naprav si čupi nenápadne pod bielou plátnennou servítkou, ani veľmi nevonia, ani sa veľmi nehýbe. A odrazu nadvihne ľahkú servítku, prekvasisa, lepkavo sa primkne k predmetom a jepreskoči ich, hmatne do priestoru vedľa seba, lepkavo na primknse k predmetom a jeho vôňa sa rozprskne široko-ďaleko. Aká je to len nádhera, keď ženy rodia! Deťmi vonia celý dom, celý svet! Nič na svete nevonia krajšie ako ženský, ľudský plod! Samo Pichanda, po niekoľkých mesiacoch prvý raz šťastný, zodvihol vysoko hlavu novorodeného syna a opäť si ho spúšťal k tvári, jemne zabáral do jeho mäkkého bruška svoj nos, oňuchával ho, bozkával na päty, na nohy, chrbát, zadoček a smial sa, plakal a opäť sa smial...

— Nech sa vóľa Marek! — zvolal.

A bol Marek. A bolo krštenie. A na krštení bol so ženou aj Ján Anosta, šťastný a veselý, lebo mohol vytiahnuť z kasne svoj čierny, dobre ušitý oblek z vlnenej látky, ktorý rád nosil. Od šťastia sa podplil hned v prvú hodinu.

O týždeň porodila Kristina. Zbehli sa knej všetky vydaté a detné priateľky a pomohli jej povíti malého Ivana. Matilda Mitronová prevrhla doma v zúfalstve petrolejovú lampu a bola by zapálila dom a zhorela v ňom, keby nie jej matka. Uhasila vzmáhajúci sa požiar, ruky si popálila, ale dcéru zachránila. Julo Mitron prijal syna za svojho, vystrojil mu krštenie a s tuho zovretými pásťami, s prízmúrenými očami vyslovil nad potomkom želanie: „Nech spadne na záhumní meteor ako zvon, ukujem ti z neho nesmrteľné srdce!“

Hanka rodila ľažko a dlho. Zamdlingovala a opäť prichádzala k sebe. Kričala od bolesti. Na pečasti si krvavila prsty. Tri babice ju ratovali, ale dieťa sa narodilo mŕtve. Rodička strašila veľa krví. Prepadávala sa v bielych, vysoko nasypaných perinách a na druhý deň zomrela aj ona.

O mesiac prišla na rad Hermína. Valent Pichanda utiekol deň pred pôrodom do hôr a nechal ženu na starosť jej matke a lekárrom. Tie dni boli najhoršie v jeho doterajšom živote. Smútil za synom, banoval za Hankou a s obavami myslal na svoju ženu. Keď sa zmučený o dva dni vrátil, oznámili mu, že má zdravého syna Mariána. Akoby sa bol zachytíl nad prieťasou. Tažoba pádu z neho spadla. Nevedel však ani vykriknut, ani mlčať. Rozbehol sa k synovi, a keď ho uvidel, skamenel od prekvapenia, akoby neveril vlastným očiam. Len pomaly, pomaličky sa mu rozihral na perach úsmev.

Pozrel sa na svokru a videl, ako naňho civie. Vtedy si uvedomil, aký veľký odpor k

nej pocítuje. Bol by si najradšej odpul. Svokra sa však rozjarila, začala si pospevovať a odrazu sa jej zachcelo pošantiť si s vnukom. Valent jej zachytíl ruku a tvrdzu stisol. Zhikla od bolesti, ale sa poddala. Ku kolíske vtrhol podnapíty Haderpán, ovesaný darčekmi pre dcéru a vnúčika. Rozkročil sa a na perinku hodil zväzok bankoviek. „Dávam ti to do vienku,“ zreval a vnuk sa rozplakal. „Ak chceš niečim byť, musíš sa bohatým už narodiť!“

O niečo neskôr si ľažko vzdychla Mariánová stará mať Ružena Pichandová: „Bude vojna, keď sa rodí ďalško chlapcov!“

Ale vojna bola ešte ďaleko.

Samo Pichanda sa s celou rodinou prešťahoval do prenajatého obecného mlyna tri kilometre poniže Hýb.

Mlyn stál na Križných cestách.

Kto šiel po hlavnej ceste z Hrádku cez Hybu na Spiš alebo z Liptova cez Čertovicu na Horehronie do Brezna, či v obidvoch prípadoch naopak, neminiel tento mlyn. Od neho bolo na skok do Kráľovej Lehote, Dovalova, Vavrišova, ale aj do Svarína. V mlyne mlieči rolníci z Hýbu aj z okolia, predovšetkým z Porúbky a z nedalekej Kráľovej Lehote. Zeleznica stanica bola od mlyna necelý kilometer. V blízkosti mlyna bolo pár domkárov a na dohodenie kameňom si postavili vilu sochár Stróbl. Denne sa premieľalo okolo mlyna mnoho ľudí. Hybania, ktorí chodili na vlak alebo od vlaku, študenti, tuláci, lesníci i rybári, železničari i drotári, cigáni i kupeci, farári, učitelia i náhodní chodci. Samo Pichanda sa neprestával čudovať a už po týždni sa zdôveril svojej žene: „Tu by, bohuprisahám, bolo možno lepšie byť krémárom ako mlynárom!“ V jeseni, v zime a na jar prichádzali každý deň rolníci buď so zrnom, alebo po mŕku, otruby a šrot.

Samova mať Ružena pobudla v mlyne niekoľko mesiacov, ale nemohla dobre spávať. Vrátila sa do obce a pomáhala Kristine. To bolo aj dobre, lebo Samove školopovinné deti nemuseli každý deň v snehu či daždi dochádzať do školy a po škole sa vraciať. Niekoľko aj dva-tri dni prespal a prestravovali sa pri starej materi.

Samo sa rozhadol zbohatnúť.

Okrem mletia obrábal svoje a Valentove pole, ktoré mal v prenájme. Vykášal a sadil aj na malej výmere, ktorá patrila mlynu. Držal kravy, ovce, kury, husi, prasce i kačky. Mária túžila po morkách a zohnala ich. S moriakom však boli opletačky, lebo skákal do ľudu. V mlynici sa hocikedy zakudilo pstruhmi. Potom v mlynárke kuchyni rozvonjava rýbacina. Samo robil ako kôň, ale nesťažoval si. Robil ďalšo, koľko vládal a koľko sám chcel. Pri ľažkej robote sa mu však predsa len žilo ľahšie.

Samo Pichanda po synovej smrti zanevrel na murárstvo a potom aj vystúpil zo Sociálnodemokratickej strany Uhorska. Jeho druhowia myslili, že koná v afekte a že po čase mu všetko vysvetlia. Nepochodili však. Čoskoro sa Sama ujal jeho brat Valent, ktorý sa zrazu začal zaujímať o politiku a horil za národnú stranu, ale neuspel ani on. Samo sa nedal presvedčiť, vo všetkom videl špinu a smrť. Vдовu Kristinu Srokovú, ktorá čakala dielu od Julia Mitrona, navštívil brat Valent, aby sa dozvedel o osude svojej bývalej frajery Hanky Kolárovej. Kristína potvrdila chýry, že skutočne Hanka Kolárova čaká od Valentova diela. Valent sa preto rozhodol navštíviť Hanku, hoci sa obával, že sa naňho obori celá jej rodina. Hanka však bola doma sama a veľmi sa prekvapila vidiac hosta. Keď sa však spamäťala, vyrútila sa proti Valentovi a poslala ho preč. Valent sa zmohol iba na to, aby strčil sto zlatých pod vedro s vodou. Domov sa vrátil zronený. Uľavilo sa mu, keď porozprával o svojej návštive Samovi a matke. Po návrate k manželke sa ukázalo, že aj ona vie o Hanke.

Dva ovčiarske psy chránili mlyn.

Po nociach brechali, akoby chceli brechať naveky.

Zobrák Gagoš neobišiel mlyn, aby sa v ňom nezastavil. Chodil však v čistých, hoci poplátaných šatách. Dlhý sivý zvrchník z celtoviny mu padal z plec voľne až po päty. V pravej ruke držal veľkú bakuľu a na ľavom pleci sa mu hompádala objemná tanistra. Mohol mať zo päťdesiat rokov. Bol vysoký, chudý, až kostnatý a tvár mu zdobila hustá, už sivejúca brada a fúzy. Oči mal živé, zvedavé. Hororil zvučným, sonórnym hlasom, a keď sa zasmial, prekvapil bielymi lesklými zubmi. Už roky sa v nepravidelných intervaloch zjavoval v Liptove, odkiaľ aj pochádzal. Dva-tri mesiace ho nebolo a potom sa ukázal znova. Ľudia si na neho zvykli a bez pýtania mu dávali do kapsy kúsok jedla. Každý rok prebrúsil celé Rakúsko-Uhorsko a ovládal všetky jeho jazyky. Bolo ich okolo desať, ako sám tvrdil. Nikdy nikomu nici neukradol, a tak ho ľudia radi videli.

— Co nového vo svete? — spýtal sa ho Pichanda.

— Veľa, pán Pichanda, veľa! — vzdychol si Gagoš a pozorne sledoval mlynára, ako sype zrno medzi mlynárske kamene.

— A čo takého, pán Gagoš?

— Neviem, čo by vás zaujímalo, ale všade to vrie. Národ vo veľkých mestách sa búri, nevie si zvyknúť na chudobu. A veda prečo by si aj. Všetci nemôžu zobrať do ruky palicu, zavesiť si na plece prázdnu tanistru a vydáť sa do sveta ako ja. Mne je jedno, ja nemám ženu, deti, rodinu. Môžem zomrieť pod hociktorou svinčinou, nikomu chýbať nebudem. Zla je na svete veľa, pán Pichanda, a stále ho pribúda.

— Bude vojna, pán Gagoš? — spýtal sa zvedavo Pichanda.

— Pán Pichanda, na vojnu treba tri veci: peniaze, peniaze, peniaze! — povedal Gagoš.

— Kto bude chcieť vojnú, peniaze nájde.

— Ved' je tak!

— A revolučia? — opäčil Samo.

Zobrák sa zasmial.

— Revolučia?! — pokýval Gagoš rozpačito hlavou. — Všetci ju chceú a všetci sa jej boja... Páni chceú jednu revolučiu, chudoba inakšiu, každý chce svoju revolučiu, a desať revolučí odrazu byť nemôže. Jedna zhltne druhú. Revolucionár, to je takmer móda. Dnes niekto hlasnejšie skričí na záchode a už si myslí, že je revolucionárom. Ja napríklad som uveril francúzskym komunardom, a som vari revolucionár? Certa starého! Zmenil som iba svoj život a nič viac.

Samo ho zamyslene počúval a potom zá nim pobehol.

— Počkajte, pán Gagoš!

Strčil mu do tanistry kus chleba a slaniny.
— Dakujem! — povedal smutne Gagoš.
Prikyvol a odišiel. Samo za ním pozeral
a rozmyšľal nad tým, čo mu Gagoš povedal.
Odrazu zistil, že mlyn melie naprázno.
Strhol sa a vrátil k robote.

Prišla jeseň.

Samo Pichanda so ženou a deťmi sa mu
seli poriadne obracať. Skôr ako ostatní mu-
seli pokosit i vymlátiť obilie a vykopať ze-
miaky. Ledva stihli dokončiť jesenné poľne
práce, už sa začali každé ráno zjavovať pred
mlynom vozy so zrnom. Niekoľko ich tam
stalo aj desať. Gazdovia zo širokého okolia

postávali pri záprahoch, pofajčievali, debato-
vali a čakali, kým prídu na rad, aby mohli
poskladať vrecia. V tých dňoch mlel Samo
od rána do večera a od večera do rána. Keď
si na dve-tri hodinky zdriemol, zastúpila ho
žena a najstarší chlapci Samko a Peter. Nie-
kedy v mlyne pomáhala aj desatročná Ema,
alebo sa aspoň starala o malého Marka.

Niekto netrpezliví gazdovia začali po ho-
dine čakania frflat.

— Ja som si, že tu bude menej ľudí, —
prišiel za Samom gaza Kozis, — a tu ho
más! Od rána čakám a neviem, či sa do
obeda odbavím. Mohol som iste radšej k mly-
nárovi v Hybiach alebo vo Východnej, ale
reku, sme rodina, kam budem chodiť!

Kresba: Areta Fedaková

— Si ty ale otrava! — zazrel Samo na
Kozisa. — Mrle fa žeru a či čo? Ved doma
už nemáš čo robiť. A keď si chcel byť prvý,
mohol si si privstať. Alebo keď chceš, nechaj
tu voz, večer ti ho sám zložim.

— Ba kieho! — ohradil sa Kozis. — Voz
tu nechám, a pät vriec mi bude chýbať!
Nepoznám ľudi? Sám by som vrecko potia-
hol, keby sa tak lacno núkalo!

— Tak si svoje stráž a čakaj! — odbil ho
Samo.

— Keď ja bez roboty nevydržím! Som už
ako sîchník.

— Drevo mi poukľadaj!

— Drevo? — spozornel Kozis. — A čo dás
za to?

— Zomeliem ti zadarmo.

— Keď drevo, tak drevo! — pobral sa
Kozis k hrbe polien. — Vieš, zabit deň v
mlyne podaromnici, na to ja nie som! Mo-
hol som radšej s chlapmi drevo spúštať tuto
nad mlynom...

Poobede prišiel so zrnom mlynárov pri-
atel Matej Švanda. Priviezol na voze aj
svoju dcérku Zuzku a jej spolužačku Emu
Pichandovú. Obidve dievčatá zoskočili s kri-
kom z voza a vbehli do kuchyne. „Budem
sa učiť“ oznamovali. „Najprv sa najete a
potom povarujete malého Marka,“ rozhodla
Emina mama. „Už od obeda pláče a ja ne-
mám kedy pobudnúť s ním na slinku. Učiť
sa môžete aj na dvore!“ Dievčatá s radosťou
súhlasili.

Matej Švanda pozdravil Máriu a prešiel
do mlyna k Samovi.

— Lepšie mlieč ako mûrať? — spýtal sa
Matej.

— O rok ti poviem, — usmial sa mlynár.

— Desiatu sa vyberáme do Pešti, budeš
nám chýbať!

Samo len mykol plecami.

— Tam sú vraj samé nepokoje a štrajky,
— povedal. — Gagoš mi zvestoval. Takže sa
asi moc nenarabíte.

— Uvidíme, Peši je veľká!

Snečné jesenné popoludnie fahalo Ľudi na
vzduch. Nejeden gazda pred mlynom si zlo-
žil z hlavy čiapku, prižmúril oči a obrátil
tvár k slinu. Ema a Zuzka vyniesli v košíku
do záhrady malého Marka. Uložili ho do trá-
vy. Chlapec sa hral s mravencami a s farebnými
handričkami. Dievčatá okolo neho šanti-
li, smiali sa a naháňali. Odbehli až k
rieke a vo vrbinách sa jedna pred druhou
schovali. Z vývratska nad nimi sa odra-
zu ozvalo hromové: „Varúúú!“ Dievčatá ne-
stačili zdvihnuť hlavy a už drisol do vrbiny
obkliesený a olúpaný kmeň stromu...

Ema sa preťakla a stíhla.

— Zuzka? — zvolala po chvíľke.

Odpoveď nedostala. Podišla k miestu, kam
dopadol kmeň stromu, prenikavo vykrikla.
S plačom a krikom prebehla okolo usmia-
teho Marka a na dvore medzi povozmi od-
padla. Gazdovia priskočili k nej, zodvihli ju
a začali kriesiť. Keď sa prebrala, vyjavene
pozerala k vrbine a neustále opakovala:
„Tam, tam, tam!“ Z mlyna vybehli Matej
Švanda, Mária a Samo.

Mária pohlakala dcérku po hlávke.

— Čo sa stalo, moja?

— Tam, tam! — opakovala Ema.

Rozbehli sa k vrbine. Od vývratska sa
dolu brehom kopřali drevorubači. Zbehli k
rieke a obuti i oblečení ju prebrodili. Mária
schytilla do náručia Marka. Chlapci roztisli
krovie, zastali nad Zuzkou.

Mocné chlapské ruky odvalili kmeň. Matej
Švanda sa sklonil nad dcérkou. Už nedýcha-
la... Matej vstal, zložil z hlavy čiapku a
strčil si ju do vrecka. Začudovane pozrel
na ostatných, akoby sa chcel presvedčiť, či
to, čo vidí, je pravda. Všetci odvratili hlavy
a klopili zrak. Matej Švanda prikľakol k
dcérke a zodvihol ju do náručia. Holohlavý
vykročil k svojmu vozu... Gazdovia, drevorubači
i Samo so ženou ho nasledovali. Ne-
rozhodne zastal pri voze, plnom vriec. Chlapci
priskočili k vozu a vo chvíli z neho pozha-
dzovali vrecia so zrnom. Matej položil mŕtву
dcérku na voz a iba teraz sa poddal žiaťu.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

O problémoch s vyučovaním slovenčiny

POKRAČOVANIE Z ČISLA 1/85

7.) Spomínaný pozemok využíva len riaditeľ školy Andrzej Milaniak, namiesto toho, aby slúžil iným účelom. Deti v kacvinskej škôlke nemajú miesto na zábavy v prírode, pretože riaditeľ nechápe, že to potrebujú.

Zasa mládež u nás na dedine piše namiesto toho, aby voľný čas, ktorého má dnešná mládež dosť, trávila na športovom ihrisku, aj keď sa už niekoľkokrát obracali na patričné orgány, aby časť školského pozemku určili na športové ihrisko dovtedy, kým sa začne výstavba novej školy.

Co sa týka iných otázok v našej škole nemožno opomenúť ani fakt, že A. Milaniak na hodinách má pre každé dieťa prezývku, ako: „Krzywy zab, kierdziołek, działek, wojuś, kolek do plotu, gulaś atď.“ Predsa každý žiak má krstné meno a priezvisko a nie nejaké prezývky, ako je to u nás.

Ak to bude potrebné, uvedieme rad iných faktov, ktoré mali miesto u nás, ako likvidácia školy so slovenským vyučovacím jazykom atď.

Miestna skupina Kultúrnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Kacvine protestuje proti týmto faktom a žiada, aby riaditeľa školy Andrzeja Milaniaka odvolali z funkcie v Kacvine, aby v budúcnosti nemali miesto také počinania, ako teraz.“

Protest za výbor MS KSČaS podpísali: Anton Pivovarčík, František Siškovič, Ján Kubasek a Vojtech Pivovarčík.

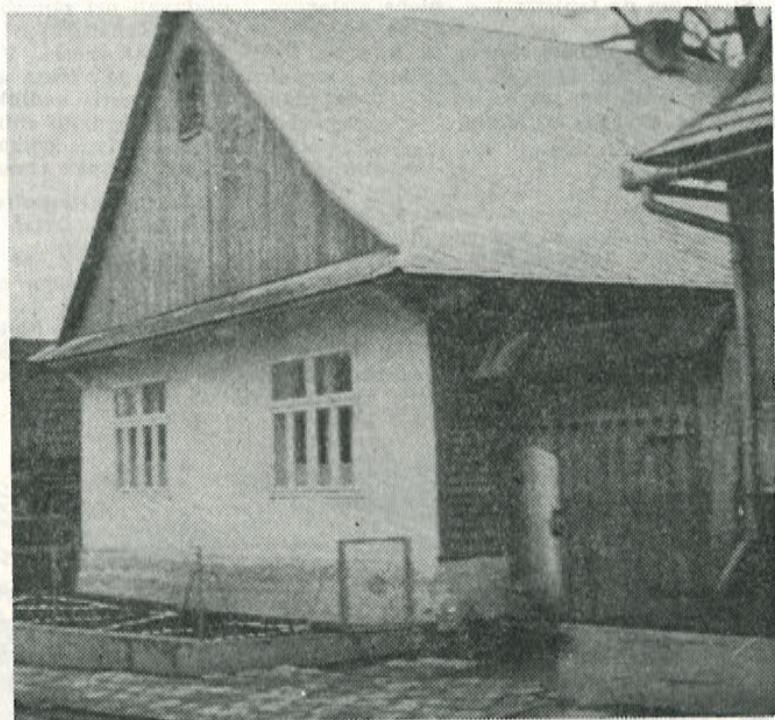
Dňa 27. marca 1969 do Kacviny prišli predstaviteľia štátnych a osvetových orgánov, aby prešetrili otázky školstva. V zápisníci čítame, že stretnutia v miestnej škole v Kacvine sa zúčastnili: z Oddelenia vnútra súdr. Nowak, z Osvetového oddelenia súdr. inšpektor Satola, súdr. Krupa a tajomník GV PZRS súdr. Stec. Kultúrnu spoločnosť Čechov a Slovákov reprezentovali: predseda ÚV KSČaS Ján Molitoris, predsedca Spišského obvodného výboru Ján Magera a predsedca MS KSČaS v Kacvine Anton Pivovarčík.

Inšpektor Osvetového oddelenia súdr. Satola referoval problémy školstva a aj ostatní predstaviteľia nadriadených orgánov hovorili o tejto téme. Potom riaditeľ školy Andrzej Milaniak sa ujal slova. Zasa predsedca ÚV KSČaS Molitoris predložil problémy týkajúce sa celej veci, teda školy so slovenským vyučovacím jazykom v Kacvine, ako sa postupne, a to už po tretikrát likviduje vyučovanie slovenčiny, čo robí riaditeľ školy Andrzej Milaniak.

Predstaviteľia nadriadených orgánov požiadali prečítať protest. Prečítať ho predstaviteľ Oddelenia vnútra súdr. Nowak, ktorý povedal, že ten protest dostal od Miestnej skupiny KSČaS. Po prečítaní listu okresného školského inšpektora súdr. Satola vysvetlil, že slovenčina je na škole nepovinným predmetom, ale od kedy sa využíva, stáva sa povinným predmetom a musí sa považovať za taký istý predmet ako ostatné, ktoré sa využívajú v škole.

Riaditeľ školy Andrzej Milaniak sa ujal slova, aby vysvetlil otázky týkajúce sa jeho osoby v teste. Povedal: „Neexistuje človek, ktorý je neomylný a ktorý by nemal záporné črtky. Ale prekvapuje ma to, čo povedal J. Molitoris, že likvidujem slovenský jazyk, čiže vyučovanie slovenčiny v škole. Predsa s Molitorisom pracujem roky a musí pochopiť, že na pedagógov sú vysoké požiadavky, to všetci vieme. Skola s dodatočným vyučovaním slovenského jazyka vznikla na začiatku školského roku, robil som, čo som mohol. Na našej škole boli nedostatky, nebolo učiteľa na vyučovanie matematiky, ale poradili sme si. Na slovenčinu sa zapísali nasledujúci počet žiakov: 37 žiakov. V

V tomto súkromnom dome sa v súčasnosti učia kacvinské deti
Foto: J.S.

prvom štvrtroku všetci sa učili slovenčinu. V druhom štvrtroku nechodila na slovenčinu Józefa Tomaszová aj preto som bol na inšpektoráte v Novom Targu a predložil som celú vec inšpektorovi. On mi povedal: máte to vybaviť tak, aby všetky deti chodili na vyučovanie slovenského jazyka, treba aj na to upozorniť rodičov. To som urobil. Čo sa týka aktuálnej situácie vo vyučovaní slovenčiny a aktuálneho stavu žiakov, najlepšie by to vysvetlila kolegynia Bogacká, ktorá vyučuje slovenčinu.

Učiteľka Bogacká vysvetlila: „Na vyučovanie slovenčiny sa zapisalo 41 žiakov. V prvom štvrtroku na slovenčinu chodili všetci žiaci. V druhom štvrtroku prestali chodiť na slovenčinu títo žiaci: Józefa Tomaszová z VI. tr., Józef Galowicz z III. tr., Mária Widová zo IV. tr., František Radecki z III. tr. a Funket z III. tr. Prehlásenie, že deti nebudú chodiť na slovenčinu, podpisali rodičia 14 detí. Tažkosti boli dosť veľké a aktuálny počet žiakov ku dňu 26. marca 1969 je 27 žiakov.“

Inšpektor s. Satola prosí o vysvetlenie sťažnosti v Proteste týkajúcej sa rôznych hanlivých mien, ako gulaš, koleczek a iné. Zároveň prosí, aby riaditeľ vysvetlil význam týchto slov. Dalej prosí, aby riaditeľ vysvetlil, či skutočne nahováral rodičov, aby podpisovali prehlásenie, že deti nebudú chodiť na slovenčinu lebo v opačnom prípade budú mať zlé známky z iných predmetov.

Riaditeľ A. Milaniak konštatuje, že rôzne mená dával žiakom nie zo zlomyselnosti, ale skôr zo žartu. „Prisahám, — povedal — že viacej to neurobím.“ Dalej konštatoval, že na hodinách upozorňuje deti na správnu výslovnosť, ale nikoho neprenasledoval a nestrášil znižením známky.

Inšpektor s. Satola potom požadal o vysvetlenie záležitosti týkajúcej sa vykonávania rôznych prác deťmi: vykopávania zemiakov, práce na stavbe, práce na základoch chlievov pre ošípané a hydinu, ako aj iných otázok obsiahnutých v Proteste.

Riaditeľ školy konštatoval: „Co sa týka stavby chlievov — deti skutočne pracovali, nosili maltu, vykopávali zemiaky atď. Pracovali len preto, lebo keď som bol na Osvetovom oddelení v Novom Targu u s. Rolu, pýtal som sa o dotácie na opravu oboch škôl v Kacvine, ktorá sa konala v roku 1968. S. Rola mi povedal, že na všetko nestačia peniaze a keď som sa vrátil z Nového Targu, hovoril som o tom kol. Bogackej, ktorá je triednou učiteľkou. Ona... spolu s deťmi, dobrovoľne podpisala záväzok. Deti nepracovali počas vyučovacích hodín, ale len po hodinách. Co sa týka toho, že deti nosili v košíkoch maštáľny hnoj na školský pozemok, je pravdou, že ho nosili v minulých

rokoch, ale tento rok už nenosia preto, že iba VIII. tr. pracuje na tomto pozemku a tento rok táto trieda priniesla maštáľny hnoj. Co sa týka vykopávania zemiakov, deti ich vykopávali, ale len po vyučovacích hodinách a len na zásadách plnej dobrovoľnosti. Nie je pravdou, že keď pršalo, deti boli nútene pracovať a vyháňali ich spod prístrešku na pole, aby zbierali zemiaky. Učiteľka Bogacká v tomto momente prerušila riaditeľa a hovorí: „Ale predsa pršalo.“ Riaditeľ končí veru: „...že boli bité vrecom po hlave“. Časť školského pozemku je určená na parcieste a časť využívam ja.“

Inšpektor Satola konštatoval: Co sa týka vydelenia pozemku pre škôlku, myslím si, že je to vec, ktorú možno vybaviť tak isto, ako aj ihrisko pre mládež. Obe záležitosti možno vybaviť hneď. Fotom inšpektor povedal: Obe stránky preháňali a bolo by dobré, keby sa bolo možné dohodnúť na mieste alebo uskutočniť pokračovanie podľa platných právnych predpisov. Súhlasia s tým prítomní činitelia Spoločnosti alebo nie?

Ján Molitoris odpovedal, že po krátkej parcieste dajú odpoveď.

Predstaviteľ Vnútorného oddelenia ONV s. Nowak podotkol, že: „voči jednej stránke budú vyvodené trestné dôsledky, ak sa dokáže, že je vinná. Tuná Miestna skupina KSČaS v Kacvine protestuje v otázke školy so slovenským vyučovacím jazykom, ale pochybujem, či sa Spoločnosť má vo svojej pôsobnosti starat o školstvo, ako to má tu miesto. Tu sedia predstaviteľia štátnych orgánov v miestnosti v čase, keď by sa tu mali učiť deti. S. Nowak konštatoval, že sa to viacej nemôže opakovať a že on sám to už nikdy nezopakuje.“

Potom sa ujal slova tajomník GV PZRS s. Stanislaw Stec, ktorý konštatoval, že pozná všetkých prítomných činitelov Spoločnosti, ktorí sú obetavými spoločenskými činitelmi. Prispeli k tomu všetkému, čo bolo dosiahnuté... ako elektrifikácia dediny, linka PKS, výstavba úseku cesty. Ale aj riaditeľ školy A. Milaniak má tiež svoj vklad, ved spolupracoval aj s tým prítomným činiteľom KSČaS. Podľa s. Steca bolo by žiaduce využiť na mieste, ako sa to hovorí — ruky. Súhlasia s tým činitelia KSČaS?

Po týchto výpovediach činitelia KSČaS odišli, aby sa poradili a po návrate predsedu UV KSČaS J. Molitoris povedal, že túto vec treba vybaviť podľa platných predpisov. S výpovedou predsedu UV súhlasia predsedu OV KSČaS na Spiši Ján Magera a predsedu výboru MS Spoločnosti v Kacvine Anton Pivovarčík.

Tým sa stretnutie skončilo.

JÁN MOLITORIS
(pokračovanie nasleduje)

ZASADANIE PREDSEDNÍCTVA ÚV

Necelý mesiac po VII. zjazde — 15. decembra m.r. sa zišlo na prvom zasadani novozvolené predsedníctvo ÚV KSSCaS. Rokovania, ktoré viedol predseda ÚV Ján Molitoris, boli venované hlavné pracovnému plánu Spoločnosti na rok 1985, pripravám 2. plenárneho zasadania ÚV a organizačným záležitosťam.

Zvlášť veľa pozornosti venovali účastníci zasadania programu činnosti Spoločnosti v nadchádzajúcim období. Zdôrazňovalo sa pritom, že základnou smernicou v tejto činnosti má byť dosledná realizácia záverov uznesenia VII. zjazdu a úloh i povinností obsiahnutých v stanovách našej organizácie. V tejto súvislosti sa zvlášť poukazovalo na potrebu zlepšenia organizačnej práce všetkých zložiek Spoločnosti — od výborov miestnych skupín a obvodov po ústredný výbor — ktorá predstavuje základ celej činnosti KSSCaS. Dôležitou vecou v tomto smere — čo treba bezpodmienečne dodržiavať — mali by byť pravidelné zasadania výborov MS i OV a členské schôdzky.

V priebehu rokovani členovia predsedníctva predložili rad návrhov do plánu práce na tento rok a pri viacerých určili aj termín ich realizácie. Medzi rôznorodými úlohami predvída sa v ňom i rad takých tradičných podujatí, ako napr. prehliadky folklórnych súborov, divadelných krúžkov, kapiel a dychoviek, krajanček, výmena súborov a ich účasť na miestnych a mimo-krajanských podujatiach atď. Po doplnení návrhami z jednotlivých obvodov bude predložený na schválenie na 2. zasadanie ÚV, ktorého termín predsedníctvo určilo na druhý štvrtok t.r.

Predsedníctvo zároveň prerokovalo stav priprav na zasadanie UV a určilo jeho tematiku, ktorá okrem spominaného plánu práce na tento rok bude zahrňovať o.i. schválenie bilancie za rok 1984 a finančného rozpočtu KSSCaS na rok 1985 a organizačnú problematiku.

Vzhľadom na potrebu zaktivizovania činnosti Spoločnosti a súčasne rozšírenia kolektívnej metódy krajanček práce predsedníctvo vytvorilo pri ústrednom výbere štyri problémové komisie — organizačnú, kultúrnu, osvetovú a odbojársku. Ich úlohou bude pomáhať UV, OV a MS v riešení najpálčivejších problémov na svojich úsekokoch, pomáhať v organizovaní rôznych podujati a akcií, čo by zároveň malo prispieť k zlepšeniu súčin-

nosti všetkých organizačných zložiek KSSCaS.

Na záver zasadania predsedníctvo prerokovalo rad bežných organizačných otázok, v tom o.i. schválilo kandidátov na choreografický kurz v Moravanoch, organizovaný každý rok Maticou slovenskou, ako aj účasť krajanček súborov a detí na rôzne kultúrne podujatia organizované v Krakove a inde.

J.S.

KREMPACHY

Počas prehliadky ľudových kapiel v decembiu m.r. v Krempachoch sa mi najviac páčilo to, že povedla staršich, skúsených muzikantov sa objavili aj celkom mladí hudobníci. V ľudovej kapeli MS KSSCaS z Malej Lipnice vystúpili dokonca tri mladé dievčatká: Uršula Smrečáková, Mária Kubacká a Mária Faculáková a chlapec Zbigniew Smrečák, ktorí nacvičujú pod vedením Jozefa Kobroňa. Všimol som si, že tito mladí hudobníci už teraz veľmi zručne narábajú sláčikmi a verím, že keď budú nadálej usilovne cvičiť, vyрастú z nich utešení primáši. Najviac nás starších muzikantov však teší fakt, že mladé sa zaujíma o hru na starých ľudových hudobných nástrojoch. O budúcnosti našej ľudovej hudby sa nemusíme obávať.

Chcel by som sa prostredníctvom časopisu Život zoznamíť s ľudmi v stredných rokoch. Mám 41 rokov. Zaujíma ma horolezectvo, turistika a česká i slovenská cimbalová hudba. Bývam v Žywci, 30 kilometrov od štátnej hranice s Československom. Čítam vaš časopis, ktorý predplaciam, ale niektoré čísla mi nedochádzajú napr. naposledy číslo 10/84.

JOZEF MIRGA

POZOR ČITATELIA!

Upozorňujeme našich čitateľov, že od 1. marca t.r. máme v redakcii nového právnika — odborníka pre poľnohospodárske otázky a záležitosti vidieka. Naši čitatelia sa môžu naňho obrátať o rady a pomoc pri riešení problémov právneho charakteru.

REDAKCIJA

Tohoročná Domová pokladnica '85 prináša, ako vždy, mnoho zaujímavých a rôznorodných materiálov, ktoré si iste radi prečítajú i naši krajanček. Popri kalendári sú v nej totiž články o astronomických a prírodných javoch, príspevky z oblasti histórie, kultúry, jazykovedy a minulosti slovenských miest a hradov, významné výročia, pokyny pre záhradkárov, drobnochovateľov a včelárov, ukážky zo slovenskej i svetovej kuchyne, poézia a mnoho rozprávok i poviedok zo slovenskej a svetovej literárnej tvorby. Skrátku pre každého niečo. Pokladnicu spestruje množstvo znamenitých ilustrácií od akademického maliara Ladislava Turčana. Dve z nich uvádzame na obálke dnešného čísla našho časopisu a na str. 8.

ZÁPISY NA SLOVENČINU

Pripomíname všetkým rodičom, že v dňoch od 15. apríla do 31. mája t.r. sa vo všetkých školách na Spiši a Orave konajú zápisu na vyučovanie slovenského jazyka. Zápisu sa týkajú len žiakov, ktorí sa tento predmet začinajú učiť po prvý raz, a uskutočňujú sa rôznymi formami, o.i. na základe písomných prihlášok podpisanych rodičmi a donesených do školy prostredníctvom žiakov buď zapísaním žiaka priamo v škole a pod. Všetci záujemci, tak v obciach, kde sa slovenčina vyučuje, ako aj tam, kde sa ešte nevyučuje, mali by využiť možnosť výuky rodnej reči v školách, teda tam, kde sú k tomu najlepšie podmienky.

Upozorňujeme rodičov, aby nečakali do posledného dňa, ale čo najskôr zapísali svoje deti na slovenský jazyk.

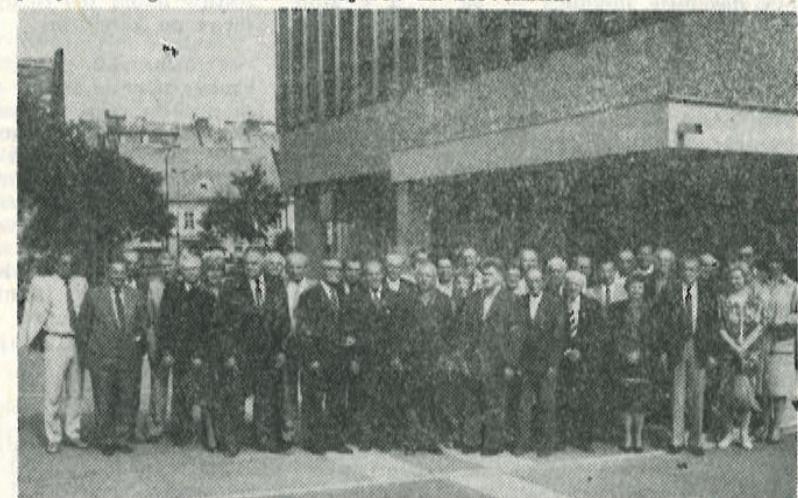
OZVE SA MI NIEKTO?

Chcel by som sa prostredníctvom časopisu Život zoznamíť s ľudmi v stredných rokoch.

Mám 41 rokov. Zaujíma ma horolezectvo, turistika a česká i slovenská cimbalová hudba.

Bývam v Žywci, 30 kilometrov od štátnej hranice s Československom. Čítam vaš časopis, ktorý predplaciam, ale niektoré čísla mi nedochádzajú napr. naposledy číslo 10/84.

V decembrovom číslе Života sme uverejnili článok Eugena Kotta. Naši obojári na oslavách SNP, žiaľ, bez fotografií, keďže sme ich dostali neskoro. Využívame teda príležitosť a prinášame dva zábery z pobytu delegácie našich obojárov na Slovensku.

Skupinová fotografia zahraničných účastníkov osláv SNP.

Obojári na Slavine — cintoríne a pamätníku hrdinov Sovietskej armády v Bratislave. Foto: Filip Lašut

Reprezentácia roľníckych zväzov

V poslednom čase povolali pri Rade pre potravinárske hospodárstvo Komisiu pre otázky spoločensko-odborných a družstevných organizácií roľníkov. Komisia je posudzujúcim a poradným orgánom Rady.

Komisia sa bude o.i. zaoberať hodnotením stavu potravinárskeho hospodárstva, návrhmi ročných a dlhodobých plánov, týkajúcich sa poľnohospodárstva a iných odvetví národného hospodárstva spojených s poľnohospodárstvom. K jej úloham bude patriť aj vyjadrovanie mienky o ekonomických, organizačných a iných podmienkach jednotlivých odvetví poľnohospodárskej produkcie, výkupu, kontraktácie, ako aj spracovávania poľnohospodárskych plodín. Bude hodnotiť zásobovanie poľnohospodárstva priemyselnými tovarmi, rozvoj služieb atď. K dôležitým úloham Komisie bude patriť tiež oceňovanie a starostlivosť o rozvoj roľníckej a družstevnej samosprávy, zlepšenie sociálnych a existenčných podmienok roľníckeho obyvateľstva.

Clenmi Komisie sú predsedovia výborov alebo predsedovia rát bud' iní splnomocnení predstaviteľa zväzu krúžkov, odborných zväzov a združení, zväzu JRD a ústredných družstevných zväzov, zoskupujúcich jednotky pracujúce pre poľnohospodárstvo. Vedúcim Komisie je podpredseda vlády Roman Mali-

nowski, ktorý má dozor nad poľnohospodárstvom a potravinárskym hospodárstvom.

Jedným z troch podpredsedov je predseda Sejmovej komisie poľnohospodárstva, potravinárskeho hospodárstva a lesníctva. Povolali 11-členné predsedníctvo Komisie. Dvakrát do roka sa bude zvolávať zvláštne zasadnutia tohto orgánu, ktoré budú mať charakter celoštátnej poľnohospodárskej konferencie. Budú sa ho zúčastňovať vedúci rezortov a predstaviteľa organizácií, spolupracujúcich s poľnohospodárstvom.

Okrem schválenia predpisov o pôsobnosti, na plenárnom zasadani Komisie určili tiež tematiku, ktorou sa bude tento orgán zaobrábiť v tomto roku. Jednou z tém môže byť: analýza spolupráce orgánov štátnej a hospodárskej správy s poľnohospodárskymi organizáciami, určenie vzájomných relácií a zásad súčinnosti spoločensko-odborových organizácií roľníkov s družstevnými organizáciami, ako aj upresnenie prameňov a zásad financovania spoločensko-odborových zložiek roľníkov.

Komisia, ktorá v ničom nenarušujúc samosprávnu zväzov tvoriačich jej zložky, mala by umožniť ich súčinnosť, a tým spôsobiť, že v otázkach vidieka a poľnohospodárstva, ce-

ľo hospodárenia s potravinami bude hlas zainteresovaných jednotnejší a lepšie počutelný ako dnes.

O tom, že tak bude, dokazuje informácia prerokovaná na schôdzi, ktorú prednesol podpredseda Plánovacej komisie pri Rade ministrov J. Koziol. Po predstavení zásad rozvoja poľnohospodárstva v tomto roku, zásobovanie vidieka výrobňami prostriedkami a určenie úloh jednotlivých rezortov min. J. Koziol konštatoval, že jednotlivé zväzy roľníkov a družstevníkov majú v tejto oblasti veľké úlohy. Roľnícke krúžky by mali napríklad lepšie kontrolovať prácu poľnohospodárskych služieb, mať vplyv a svoj podiel na melioráciách, a spoločne s obchodom vplyvať na zlepšenie zásobovania a rozdeľovania minerálnych hnojív.

Jednotliví členovia Komisie poukazovali vo svojich vystúpeniach na nedostatky a chyby ani nie poľnohospodárstva, ako tých všetkých, ktorí by mali podporovať poľnohospodárstvo. Upozorňovali na podceňovanie roľníckych organizácií nielen v teréne, ale dokonca na centrálnnej úrovni, čoho príkladom bolo posledné zvýšenie cien výrobných prostriedkov bez konzultácie s CZR Karo. Konštatovali, že keď chceme, aby samospráva a vidiecka družstevníctvo mali autoritu, aj ústredné orgány musia brať do úvahy ich mienky a návrhy.

Dúfajme, že bez účasti novozaloženej Komisie sa nebude diať nič, čo je dôležité pre vidieku a poľnohospodárstvo. (ra)

KIRGIZSKO

Horská republika

V tejto republike — Kirgizsku — v lete teplo dosahuje dokonca + 40° C a v zime klesá pod - 40° C mrazu. Napriek tomu výsledky v poľnohospodárstve sú imponantné... Iba v produkcii vlny je Kirgizsko na prvom mieste v ZSSR a v chove oviec, ktorých počet sa pohybuje okolo 11 miln kusov, zaručuje tejto republike tretie miesto.

Ročne táto horská republika dodáva 1 mil 400 tisíc ton obilia, pričom priemerná hektárová výnosnosť činí 35 q. Dobre rozvinuté je semenárstvo. Kirgizsko sa stalo skutočným potentátom v produkcií semien lucerny a cukrovej repy. Repné plantáže dávajú 405 000 ton tejto suroviny, čo sa rovná 15 000 ton cukru. Pestuje sa tam tiež bavlna — 28 q z hektára, ako aj tabak — 22 q z hektára. V Kirgizsku je teda mnohosmerne poľnohospodárstvo.

Počet obyvateľov v tejto republike je 3,6 mil a polovica pracuje v poľnohospodárstve. Ale ani tam nejde všetko tak, ako prislovečne po masle...

Zo štatistik vyplýva, že na každých päť rokov sú dva roky suché. V roku 1984 bolo až päť mesiacov mimoriadne sucho. A preto voda a meliorácia — to sú hlavné problémy tejto horskej republiky. Vďaka systematickej meliorácii sa dvojnásobne zvýšila hektárová výnosnosť. Ale odbornici by chceli ešte viac.

Kladú si otázku: ako zadržať masy vody pochádzajúce z topiaceho sa snehu. Kirgizské poľnohospodárstvo má k dispozícii 27,5 tis. kilometrov kanálov a navodňujúcej siete. Zo 600 riek a malých riečok každý rok tečie okolo 50 mld kubických metrov vody, z ktorých sa podari zadržať iba 12 mld. Poľnohospodárstvo ročne pohlcuje priamo 10,6 mld kubických metrov vody. Ale toto množstvo nikoho neuspokojuje. Existujú možnosti ďalšieho zvyšovania poľnohospodárskej produkcie, ale pod podmienkou, že voda „nebude pretekať medzi poliami.“

Kirgizsko napriek miliardovým nákladom na zlepšovanie navodňovania nie je v stave samo vyriešiť všetky problémy. Preto vznikla nutnosť koordinovať úsilie so susedmi. A tak v Sochoskoje budujú priehrady spoločne s Uzbekistanom. Podobnú investíciu plánujú

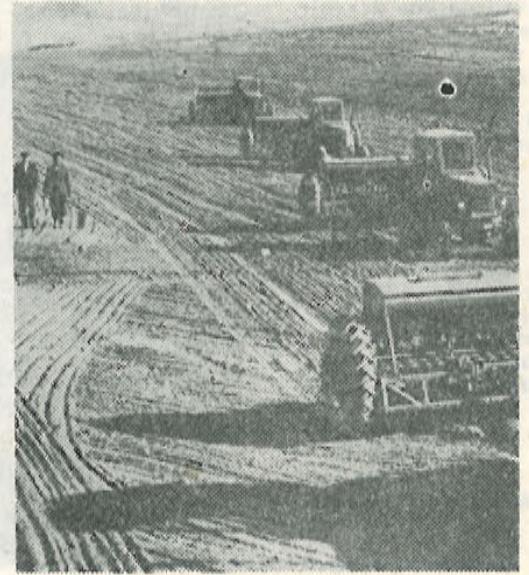
uskutočniť v Buruldaji v spolupráci s Kazachstanom. Je to vysoko racionálne riešenie, lebo vodou, tovarom tak cenným, ako aj úzkoprofilovým, budú sa deliť všetky ázijské republiky.

V Kirgizsku sá intenzívne pracuje nad prispôsobením poľnohospodárskych strojov do práce v horských podmienkach. Každý rok sa testuje okolo 100 rôznych strojov — od traktorov po kombajny.

Táto horská republika má možnosti aj v chove zvierat. Iba v samotnom chove oviec sa urobilo veľa, vďaka tomu, že mestní vedeči vypestovali tri nové rasy oviec a dve rasy kráv. V horách sa budujú pastierske (čabanské) domy úplne elektrifikované, vybavené mechanickým náradím. V starostlivosti o rast počtu zvierat sa budujú stále ovčince, aby mohli v zime v horách prežiť najväčší mráz. Vypláca sa to, lebo od 100 oviec ziskavajú 180 až 190 jahniat a ok. 5 kg vlny z každej ovce. Celkovo — v Kirgizsku s cerozkou v ruke sa investuje a počítia zisky.

ZBIGNIEW RUTA

Kirgizsko je sice horská krajina, ale dosahuje dobré výsledky v pestovaní obilnín. Na snímke: záber zo sejby obilnín vo vysokohorskej Batkevskej doline. Foto: CAF

AK CHCEME MAŤ VIACEJ MÄSA

Na mnohých gazdovstvách — viem zo skúsenosti — sa nachádzajú značné prebytky zemiakov. Na šťastie zatiaľ skladovanie nerobi veľké ľažkosti ako predpokladali odbornici od skladovania. Zima spôsobila, že menej zemiakov hnije tak v pivniciach, ako aj kopcoch. Co teda robíť s týmito zemiakmi? Vieme predsa, že priemysel vykúpi iba veľké množstvo na doplnenie zásob.

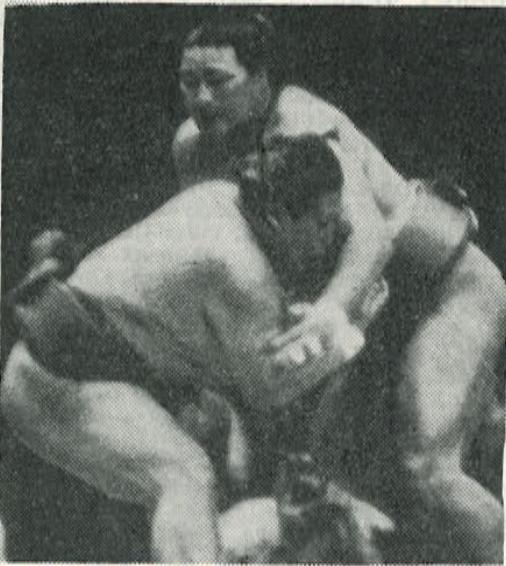
Myslim si, že predovšetkým treba sa vrátiť k dávnym dobrým tradíciám masového konzervovania zemiakov — to znamená k ich pareniu a silážovaniu. Silážovanie zemiakov obmedzuje straty, zaisťuje nízkoobjemové energetické krmivo na letné obdobie, čo potom umožňuje racionálne využívať mladé zelené krmivá v kŕmení ošípaných.

Silážované zemiaky môžu byť skladované dokonca niekoľko rokov. Toto krmivo možno obohatiť 20 perc. pridavkom repkového šrotu, ktorého je teraz dostatok. Skúseni chovatelia si cenia toto krmivo ako hodnotné a lacné bielkoviny. Totiž umožňuje znížiť náklady na kŕmenie ošípaných.

Navrhujem teda vytiahnuť zo skladiska a ak je to potrebné tak opraviť párkové súpravy, aby sme mohli čo najviac zemiakov spáriť a silážovať.

Casto si kladieme otázku: vypláca sa výkrm ošípaných? Jední dokazujú, že sa im dobre vypláca. Druhí hovoria, že aspoň nedoplácajú. Ešte iní tvrdia, že výkrm ošípaných je v dnešných podmienkach nerentabilný. Pravda je taká, že jedný krmia dražšie a iní lacnejšie, závisle od individuálnych možností roľníkov a ich odborných znalostí. Jedno je isté, že sa nevypláca marniť ani jeden metrák zemiakov. A odkiaľ vezmeme mäso, keď upustíme alebo budeme obmedzovať chov ošípaných? Celkom iste nie z dovozu. Musíme počítať iba s tým, čo roľníci dochovávajú na svojich gazdovstvách a predajú vo výkupných strediskach.

Preto nahováram všetkých na párenie zemiakov a zvyšovanie stavu ošípaných. Viem, že na tom nemožno stratiť. Zatiaľ sa sice nič nehovorí o zvýšení výkupných cien jatočného dobytka, ale myslím, že k tomu iste dojde pri najbližších korektúrach cien na poľnohospodárske plodiny, trebars preto, aby viac ošípaných ako doteraz trafilo do štátnych výkupných stredisk. (ra)

SUMO

„Koľko krajov — toľko obyčajov“ — hovorí ľudové príslovie. Týka sa to aj športu. Totiž v každej krajine, popri športových disciplínach, ktoré sa pestujú aj inde, je aj tá jedna, najpopulárnejšia, ktorú možno nazváť národná. Takýmto národným športom v Kanade je napr. hokej a v USA baseball a pod. V Japonsku je to predovšetkým SUMO, určitý druh zápasenia, ktorému dnes venujeme tento príspevok.

Rituál zápasu sa za posledných 2500 rokov, lebo sumo má už vyše 25 storočí, vôbec nezmenil. Zápasníci najprv ukážu ruky, aby dokázali, že nemajú v nich žiadnu zbraň, potom zatieskajú, aby vyzvali na pomoc dušov, podupú zem, aby odohnali duchov, vypláchnu ústa, aby ich duša bola čistá a nakoniec vhodia do ringu za hrst soli, aby miesto boja bolo čisté. A potom obrovskou silou narazia na seba dve hory z mäsa, tuku a svalov. V sumo totiž bojujú najťažší muži Japonska. Vítazom sa stava ten, kto svojho súpera vytlačí z okruhlého ringu alebo ho položí na zem jedným zo 48 dovolených hmatov.

Jedným z najznámejších borcov bol koncom päťdesiatych rokov Matsunobori. Bol majstrom — ozekim. Vážil iba 128 kg a bol vysoký 190 cm, čiže dosť štíhly. Bol jedným, hoci istý čas najlepším, zo zápasníkov sumo, ktorých je dnes v Japonsku 707. Ďalším, ktorého treba spomenúť, je Takamiyama, ktorý sa stal dokonca veľmajstrom, čiže yokozuma. V r. 1972 vyhral v Nagoyi pohár Tenn a stal sa zrazu populárnejší ako japonský cisár. V okruhlom ringu s priemerom 4,95 m stal sa novodobým japonským hrdinom. Jeho ideálna hmotnosť bola 205 kg a výška 186 cm. Od svojich 19 rokov navštěvoval školu sumo a usiloval sa čo najlepšie vykŕmiť so stále rovnakým jedlom na obed, ktoré sa volá Chanko-Nabe.

Co všetko k tomu patrí? Kusy mäsa, ryby, slad, kapusta, cibuľa, špenát, sója, cukor, mäsový vývar. K tomu ešte veľa ryže a nespočetné množstvo piva. Napr. majster Vakanohana vypil po večeri 59 fliaš piva.

Sumo — to je sťasti športová história a temer náboženstvo. Veď v japonských bájach sa hovorí, že bohovia pestovali sumo a podľa starých tradícií sa zápasí podnes. Od r. 1623 sú v tomto športe profesionáli. O popularite sumo svedčí trebars to, že keď sa teraz koná šesť veľkých, vždy 15 dní trvajúcich turnajov, sedí denne pred obrazovkami televízorov vyše 30 miliónov Japancov, ktorí sa nadchýňajú zápasníkmi, ale aj slávou minulosťou.

V Japonsku dnes existuje mnoho škôl, kde učia sumo. Žiaci tam musia vstávať o piatej rano a bez raňajok začínať cvičiť. Po gymnastike a iných cvičeniach je na rade práca v kuchyni, kde sa pripravuje Chanko-Nabe. Začiatčenci okrem toho pomáhajú starším zápasníkom. A to všetko trvá veľmi dlho. Do školy prijímajú len takých, ktorí ako pätnásťroční vážia najmenej 75 kg a sú vysokí aspoň 175 cm.

Ešte pár slov o pravidlách. Zlé výsledky v zápasoch spôsobujú, že bojovník zostúpi do nižšej triedy. Ale yokozuna čiže veľmajster — od r. 1623 bolo ich len 57 — nezostupuje do nižšej triedy, ale sa vzdáva aktívnej činnosti. Oblečú ho do slávnostného rúcha a usadia v strede ringu. Potom zlatými nožičkami mu priažnivci, priatelia a nakoniec jeho učiteľ ostrihnú spletené vlasy. To je moment, kedy po prvý raz smie ukázať aj city — keď pláče. Prvý a posledný raz.

J.S.

Vrh guľou patrí k tým športovým disciplínam, ktoré priniesli československým borcom hodné úspechy. Stačí povedať, že na doterajších olympijských hrách, majstrovstvách Európy a halových šampionátoch vybojovali až 25 medailí, v tom 12 zlatých. Túto medalovú žatuva začal v r. 1932 František Douda na olympijských hrách v Los Angeles a o dva roky neskôr na majstrovstvách Európy (dvakrát bronz). Potom prišla éra Jiřího Skoblu, držiteľa 3 medailí (1 zlatej), ktorý v päťdesiatych rokoch patril k najlepším na svete. Na jeho výsledky nadväzuje v súčasnosti Remigius Machura (na snímke), ktorý je už taktiež trojnásobným medallistom a poslednú — zlatú získal na nedávnych prvých svetových halových hrách v Paríži.

Osobitnú kapitolu tvorí Helena Fibingerová, vari najväčšia fenoménka vo vrháčskom kruhu na svete, ktorá vybojovala až 16 medailí. Má teda bronzovú z OH v Montreali, dve strieborné a bronzovú z ME (1974, 78, 82), osiem zlatých a tri bronzové z halových majstrovstiev Európy a tieto úspechy korunovala predvianím titulom majsterky sveta a zlatou medailou na prvom svetovom šampionáte v Helsinkach. V týchto tradíciiach budú československí guliari akiste pokračovať.

Hviezdy svetovej estrády

EURYTHMICS

V oblasti populárnej hudby pôsobí dvojica Eurythmics pomerne krátko, ale svojimi vknutými rockovými skladbami s podmanivým rytmom a pôsobivým aranžmánom si už získala veľkú popularitu nielen v Európe, ale aj v zámori. A to už niečo znamená. Toto anglické duo tvorí speváčka Anna Lennoxová a spevák, gitarista a hráč na klavísové nástroje David Stewart.

Ann začínaťa kariéru spevom v podradných podnikoch a neskôr ako predavačka kníh. Potom začala študovať na známej-

londýnskej Kráľovskej hudobnej akadémii hru na flaute a klavíri. Chcela však pôsobiť v oblasti populárnej hudby a klasické nástroje nahradí rockovými. Preto hľadala pre seba skupinu, kde by sa mohla uplatniť.

D. Stewart sa preslávil ako gitarista skupiny Amazing Blondel, potom vystupoval v iných skupinách a hral prakticky všetko od folku po funky. V r. 1977 založil spolu s Annie a P. Combensem skupinu Tourist, s ktorou nahrali tri albumy a päť singlov... rozpadli sa. Onedlho však Ann a David založili vlastnú skupinu — Eurythmics, s ktorou už po niekoľkých mesiacoch nahrali v Kolíne n/Rýnom prvú LP-platňu In the Garden. Skutočný úspech však dosiahli v r. 1983 po nahraní platne Sweet Dreams.

Ked Eurythmics ide na koncertné turné, abyčajne pozýva ešte hudobný súbor a dievčenské vokálne trio. Pre hudobný súbor je charakteristické využitie rôznych gitarových tónov a origi-

nálne využitie klavesových nástrojov. Stewartove syntezátorové vstupy a znamenitá rytmika. Veľkým plusom ich koncertných vystúpení je dobrá, premyslená dramaturgia, osvetlenie a kostýmy, Ann napr. učinkuje vždy v pánskom spoločenskom obleku v rôznych farebných kombináciach.

Produkujú veľkú pôsobivú hudbu s výkonom a sú autormi niekoľkých, dnes veľmi populárnych hitov. Preto nie div, že záujem o túto dvojicu, čiže speváčku so zmyslom pre humor a inteligentného hudobníka z roka na rok, z mesiaca na mesiac, neustále stúpa.

SLOVOM O SÚŤAŽI KRESIEB

Uzavreli sme ďalší ročník našej súťaže v kresbe tentokrát na tému Moja obec v premenách štyridsaťročia PRL. Domnievame sa, že táto veľmi široká téma umožňovala všetkým účastníkom súťaže stváriť všetko to, s čím sa stretávajú vo svojom každodennom živote. Lubovoľne si mohli voliť aj výtvarnú techniku. Vzhľadom na uvedené možnosti sme čakali, že sa našej súťaže zúčastní veľký počet žiakov zo všetkých základných škôl na Spiši a Orave.

Po stanovenom termíne posielania prác sme sa presvedčili, že naše predpoklady boli správne, hoci musíme povedať, že sme čakali predsa len viac. Najmä pokiaľ ide o celkovú úroveň súťaže. Musíme totiž s počítovaním konštatovať, že v porovnaní s predošlou súťažou sa úroveň prác znížila z estetického, ale aj z výtvarného hľadiska. Ten-to fakt možno pozorovať na príklade školy v Krempechoch, ktoréj žiaci v minulom roku získali viacero odmen, kým tentokrát len tri ocenenia.

Väčšinu prác sme dostali zo základných škôl, ale posielali nám svoje kresby aj jednotlivci. Najviac, až 242 prác sme dostali zo Základnej školy č. 4 v Pravarovke. Tu treba uviesť potešiteľnú skutočnosť, že od jedného autora sme obdržali viacero prác na veľmi slušnej úrovni.

Lubovoľná technika spôsobila, že sme obdivovali veľmi rôznorodé obrázky tak z

kompozičného, ako aj výtvarnotechnického hľadiska.

Súťažná porota mala veľmi ťažkú úlohu vybrať zo 639 poslaných kresieb tie najlepšie. Porota posudzovala predovšetkým smelý, originálny nápad, kompoziciu, výtvarnú techniku, starostlivosť výkonania a celkový estetický dojem. Najviac sa páčili obrázky maľované pastelkami a vodovými farbami, ale veľmi pekné boli aj práce žiakov z mladšej skupiny stvárnené plastelinou. Ostatne, kolko bolo účastníkov, toľko bolo aj nápadov. Možno konštatovať, že v školách na Spiši a Orave sa dobre pracuje na hodinách výtvarnej výchovy, hoci v niektorých školách sú v tomto smere ešte rezervy.

Najviac sa nám páčili práce žiakov zo škôl v Pravarovke, Hornej Zubrici, Malej Lipnici a Vyšných Lapšoch. Celkove však môžeme našu súťaž kresieb hodnotiť veľmi pozitívne, a to aj napriek spomínaným nedostatkom. Našim hlavným zámerom je vzbudenie záujmu žiakov v základných školách o výtvarné umenie, pomôcť vyhľadávať talenty a povzbudzovať ich do ďalšej usilovnej práce. Tohoročná súťaž kresieb nás oprávňuje vyslovíť potešiteľný fakt, že na Orave a Spiši je veľa mladých ľudí, ktorí sa nielen zaujímajú o kreslenie, ale sú schopní a nadaní. Keď budú ďalej prehľbovať svoje znalosti, budeme aj my mať svojich výtvarníkov.

HORNÁ ZUBRICA, škola č. 1: Adam Biel (9 r.), Miroslav Biel (11 r.), Bronislava Bošáková (14 r.), Jolanta Brezovická (10 r.), Lucyna Czyszczonová (2 r.), Marta Durčáková (11 r.), Stanislav Durčák (7. r.), Lucyna Diurčáková (10 r.), Beáta Dziurčáková (10 r.), Andrej Dziurčák (7 r.), Edita Dziurčáková (8 r.), Eva Dziurčáková (2. r.), Beáta Drdová (10 r.), Miroslav Drda (9 r.), Maxim Drda (11 r.), Júlia Gašiorecková (10 r.), Helena Glusiačková (8. r.), Peter Glusiač (8 r.), Eva Grobarčíková (11 r.), Jozef Grobarčík (14 r.), Stanislav Grobarčík (10 r.), Ela Chmuřová (9 r.), Eva Jašurková, Eva Knapčíková (11 r.), Peter Kovalčík (8 r.), Marzena Kovalíková (9 r.), Monika Kovalíková (2. r.), Alžbeta Kotová (11 r.), Marzena Koziolová (10 r.), Barbora Kubacká (10 r.), Dorota Kubacká (11 r.), Dariusz Kulák (8 r.), Marta Kuľaviaková, Beáta Lachová (11 r.), Robert Lichosyt, Bernarda Mastelová, Krištof Mastela (11 r.), Sabina Mastelová (1. r.), Katarína Nižníková (8 r.), Anna Pavláková, Jolanta Pavláková (8 r.), Katarína Pavláková (12 r.), Mária Poľaňská (12 r.), Margita Poľaňská (8 r.), Adam Soľava (8 r.), Zbigniew Stec-Sala (7. r.), Dorota Tyrálová (1. r.), Andrej Utrata (8 r.).

HORNÁ ZUBRICA, škola č. 2: Stanislav Gvizd (4 tr.), Kristína Chmuřová (5. r.), Hedviga Joniaková (7. r.), Agata Knapčíková (6. r.), Agata Kuláková (3. r.), Alžbeta Solavová (7. r.), Jana Torbová (5. r.), Jozef Wyruch (14 r.).

CHYZNE: Helena Capiaková, Margita Capiaková (13 r.), Dana Gašiorová (12 r.), Eva Lyšová (5. r.), Mária Skodoňová (5. r.).

JABLONKA: Dana Joniaková (14 r.), Marek Kašprák (8 r.), Kristína Malkušáková (8 r.), Kristína Malkušáková (9 r.), Bernarda Modláková (10 r.), Dana Moniaková (7 r.), Vladislav Novák (13 r.), Kristína Pilchová (14 r.), Gražyna Sončeková (14 r.), Dana Slanická (13 r.), Anna Stachuláková (2. r.), Bohuslav Šperláková (7. r.).

JAWORZNO: Edita Kottová (14 r.).

JURGOV: Silvia Golonková (2. r.), Jolanta Gombosová (4. r.), Jolanta Haňáčiková (3. r.), Robert Haňáčik (5. r.), Mária Chovanecová (8. r.), Monika Chovanecová (5. r.), Izabela Jachovičová (2. r.), Eva Maršálková (8 r.), Pavol Plučinský (6. r.), Krištof Trop (7. r.), Ján Vojtás (3. r.), Kenáta Vojtásová (3. r.), Tomáš Vojtás (3. r.).

KACVÍN: Helena Michaláková (12 r.), Genovéva Pivarčíková (4. r.), Ján Pivarčík (6. r.), Mária Pivarčíková, Zofia Radčeká (13 r.).

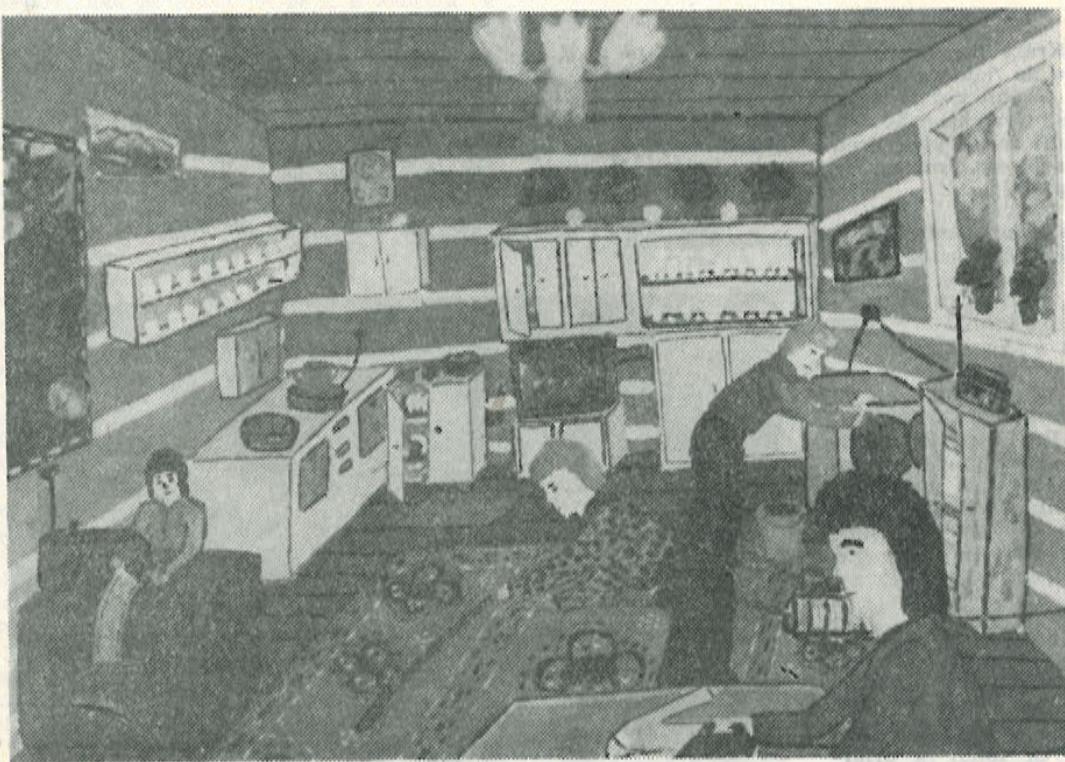
NAŠA FOTOHÁDANKA

Naša snímka predstavuje vynikajúceho francúzskeho speváka a filmového i divadelného herca. Nahral desiatky platen a vystupoval v nespočetnom množstve filmov. Patria k nim o.i. Cena strachu, Čarodejnice zo Salemu, ako aj Vojna sa skončila, ktorý vysielala naposledy naša televízia. Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Na autorov správnych odpovedí čakajú knižné odmeny.

V živote č. 320/85 sme uverejnili snímku poľského herca Jana Nowického. Knihy vyžrebovali: Dana Sarnová z Čiernej Hory, Adam Rosan z Krakova, Jan Novak z Lodže, Anna Miková z Katovic.

V izbe — maľba Krištofa Pioseka (14 r.) z Hornej Zubrice, škola č. 1.

BOŽENA TRIILECOVÁ

MDŽ

Pýta sa krík bahniatok:
„Cože je to za sviatok?
Ľudia bzdučia ako včely,
najradšej by spievať chceli.
Nepočuť nič inšie,
len srdečné vinše.”

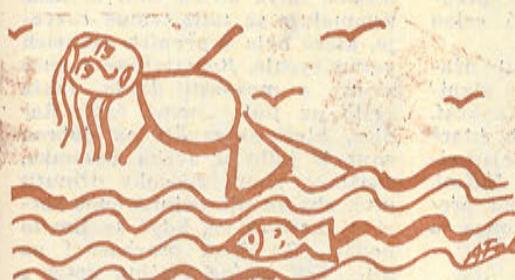
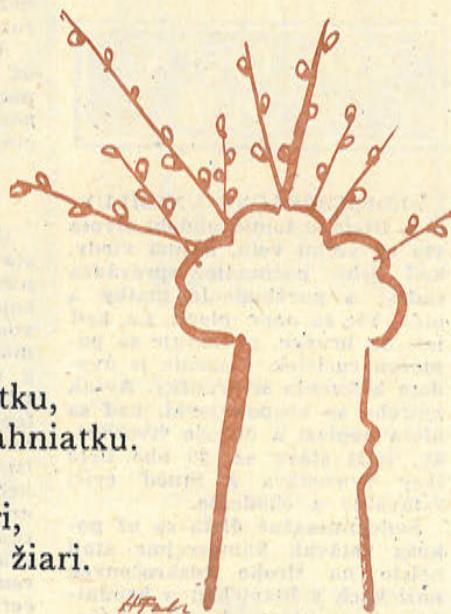
Bahniatka

JOZEF MORAVČÍK

Záleží na tom
lupienku zlatom,
čo vonia blatom.

Záleží na tom bahniatku,
na malom vŕbovom jahniatku.

Ked' sa zjaví na konári,
všetko novým svetlom žiari.
Je to verný posol jari.

Morena

Zelená sa na pažiti tráva zelená,
pod oblohou spieva prvy vták.
Zlosti sa a hnevá preto stará Morena,
do očí si dala čierny mrak.

Morena, Morena — koniec tvojej vlády!
Dávno už do mora odplávali ľadky.
Neľaká nás viac už tvoja rozhnevaná tvár,
prišla Vesna-krásavica a s ňou nová jar.
Morena, Morena — koniec tvojej vlády,
dávno už do mora odplávali ľadky.

Pýtajú sa tulipány:
„Ktože je tá dobrá pani,
kto je tá dobrá žena,
čo je dnes tak rozžiareň
ako letná hviezdička?”
„To je moja babička.”

Pýtajú sa klinčeky:
„Ktože to má hlas mäkký,
teplú dlaň a zlaté srdce,
úsmev krajsí ako slnce?”
Odpoviem im hned' a sama:
„To je predsa moja mama!”

Pýtajú sa všetky kvety,
prečo sa dnes smeju tety —
robotníčky z tovární,
predavačky z cukrárni,
družstevníčky z našich polí,
učiteľky z našej školy...

JIŘÍ HAVEL

*Slnné
našlo kompoty*

Našlo slnček v sobotu
na pěšině u plotu
dvě sklenice kompotu.

Projevilo ochotu
sporádat tu dobrotu.
Vtom však drclo do plotu
a sklenice kompotu
upustilo z chobotu.

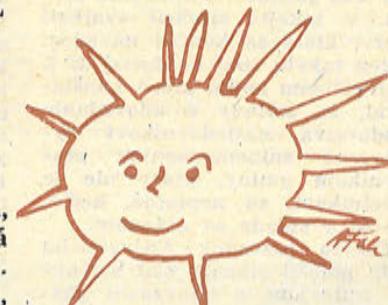
„To mám za svou dobrotu,”
vzdychlo slnček u plotu,
„ted' mám střepy v kompotu,
a ne kompot v chobotu.
Vička hodím do šrotu!”

VLADIMÍR REISEL

STROMY

Prvá je vždy víba,
čo sa rozzelená
z jari.
A je to opäť víba,
čo stále smúti
z jari, v lete, v jeseni.
Zelená ani smútiť sa jej
nenení.

Ale sú stromy,
čo sa stále zelenajú na
stráni,
a smútia vtedy,
ked' sekerou ich niekto
poraní.

TEOFIL MACEJKA

Pieseň o jari

Chodí slnko kolo lesa,
píše čosi do notesa.
Píše pieseň o jari,
iste sa mu podarí.

MLADÍ PÍŠU

Vážená rедакcia,

pred niekoľkými dňami som dostala od Vás knihu, ktorú ste mi venovali ako výhru v súťaži Vášho časopisu Život. Je to zaujímavá kniha, práve sa o nej v škole učíme a prišla mi veľmi vhod. Veľmi som sa jej potešila a zakaždým, keď sa na ňu pozriem, si na Vás iste spomienem. Ďakujem Vám za ňu.

Dúfam, že aj tento rok budem odoberať Váš časopis. Obľúbili sme si ho, tak ja, ako aj moje kamarátky z triedy. Váš časopis je v Nadlaku známy.

Keďže začíname nový pracovný rok, želám Vám mnoho zdravia, radosti a pracovných úspechov v novom roku 1985.

Ešte raz Vám za knihu ďakujem. S pozdravom

Vaša čitateľka z Rumunska
BOŽENA BUJTÁROVÁ

ODPOVEDÁME

ODOVZDANIE GAZDOVSTVA. Zákon zo dňa 27. októbra 1977 o dôchodkovom zabezpečení, ako aj iných dávkach pre roľníkov a ich rodiny (Zb. zák. č. 32, pol. 140) robil závislým právo na stárobný alebo invalidný dôchodok od odovzdania gazdovstva nasledovníkovi na základe zmluvy podpisanej u načelníka gminy. V praxi často náčelníci gmin splnomocňovali pracovníkov gminných úradov, aby spisovali takéto mluvy. Vysvitlo, že od nadobudnutia platnosti tohto zákona bolo vyhotovených okolo 30 000 zmluv, ktoré vyhotovili splnomocnení pracovníci namiesto náčelníkov.

Boli prípady, že osoby, ktoré týmto spôsobom odovzdali gazdovstvá nasledovníkom, menili rozhodnutie a zo rozhodli sa predať toto gazdovstvo niekomu ďalšiemu. V takejto situácii vznikali spory, ktoré sa končili na súde. Jeden takýto spor sa dostal až k Najvyššemu súdu, ktorý konštatoval, že zmluvy o odovzdanie gazdovstva nasledovníkovi vyhotovené splnomocneným pracovníkom gminy, ktorý nie je náčelníkom, sú neplatné, keďže nie sú v súlade so zákonom.

Takýto rozsudok Najvyššieho súdu položil otáznik nad všetkými zmluvami o odovzdaniu gazdovstva nasledovníkovi, ktoré neboli vyhotovené náčelníkom.

V tejto situácii, aby nevznikla nestota Sejm PRL schválil dňa 3. decembra 1984 zákon o uznaní platnosti zmluv o odovzdaniu gazdovstva nasledovníkovi (Zb. zák. č. 55, pol. 282).

Tento zákon stanovi, že zmluvy o odovzdaniu gazdovstva nasledovníkovi vyhotovené pred dňom 1. januára 1983 na základe zákona zo dňa 27. októbra 1977 o dôchodkovom zabezpečení, ako aj iných dávkach pre roľníkov splnomocneným pracovníkom gminného úradu, ktorý nie je náčelníkom — sú uznané za vyhotovené so zachovaním formy, akú predvída zákon.

Tak teda zákonne uznali právu platnosť týchto zmluv. Nebude ich treba riešiť súdnou cestou.

CHRÁŇME ZDRAVIE DIETÁŤA

VYPLACHOVÁNÍ OČÍ

Pri niektorých očných nemocach se ve spojivkovém vaku hromadi hnislavý sekret (ostrý zánět spojivek, hnislavý zánět slzného vaku). Sekret ze spojivkového vaku odstraňujeme vyplachováním.

Výpach provádzíme podobne ako vpouštění kapek. Lehce odtahneme dolní vičko a kapátkem pouštíme slabý prouď předepsaného roztoku do vnějšího očního koutku. Starším dětem nařídíme, aby lehce přimhouřily oči a tamponem vytíráme lék, který vytéká se sekretem. Vyplachování opakujeme tak dlouho, až odstraníme všechn sekret. Oči vy-

plachujeme dětem vsedě nebo vleže, s hlavou nakloněnou na stranu vyplachovaného oka. Polštář přikryjeme nepromokavou podložkou a plínkou. Pod oko nastavíme misku, do které tekutina stéká. Předepeši-li lékař vyplachování a vpouštění kapek, nejdříve oko vyplachneme. Kapeky v oku plném hnislavého sekretu totiž často nepůsobí.

VYPÚSTANIE KVAPIEK DO NOSA

Pred vpustením kvapiek do nosa treba nos vyčistit aby liek mohol pôsobiť priamo na sliznicu. Nemluvňa položime na brušku, pretože tak ľahšie vytiečle hlien. Hlien možno tiež odstrániť pomocou gumovej hrušky. Vtedy koniec gumovej hrušky priložime nedaleko nosných dierok, ale nie priamo do nosa, pretože môžeme poškodiť sliznicu.

Pri vpustení lieku do nosa, malé deti položíme na chrbe s hlavou odchýlenou trochu doľava, ak kvapky vpúšťame do ľavej nosnej dierky, alebo doprava, ak kvapky vpúšťame do pravej dierky. V opačnom prípade liek potieťe do hrdla. Staršie deti môžu sedieť s hlavou mierne zaklonenou dozadu. Po vpustení kvapiek by malo dieťa ešte chvíľu držať hlavu zaklonenú.

Odstránenie zaschnutého hlienu s nosnej dierky účinne uľahčuje roztok chloridu sodného v podobe kvapiek do nosa. Ale takéto kvapky by mal predpísat lekár a mali by byť pripravené lekárnikom. Použitie roztoku chloridu sodného pripraveného v domáčich podmienkach môže vyslať podráždenie sliznice.

ZO ŠÍREHO SVETA

MAUNA KEA, nečinná sopka (4 170 m.n.m.) na Havajskom ostrove patriacom k havajskému súostroviu, je už roky Mekkou pre astronómov. Na jej večne zasneženom vrcholku vybudovali osiem astronomických observatórií, v ktorých inštalovali optické teleskopy, ktoré sú najväčšie. Americký teleskop má 15 metrov a jeho hlavná časť je zložená z mnohých synchronizovaných zrkadiel. Teleskop na vrcholku Mauna Kea chce využívať aj Japonci. Jediné zrkadlo má priemer 7,5 m. Bude to najväčší teleskop na svete.

SAUNY. Vo Fínsku sa hovorí, že v saune sa vyparuje hnev a vyskáha zlosť. Na necelých 5 miliónov obyvateľov je v tejto krajině okolo pol milióna sáun, ktoré po celý rok využívajú mladí a starí tvrdiac, že ich to robi odolnými proti prechladnutiu a chripkam, predchádza chorobám krvného obehu a horných dýchacích ciest, reguluje nervový systém, otužuje proti zmenám teploty a — všeobecne — osviežuje a omladzuje.

DIKTOVANIE. Tento rok sa budú vo Francúzsku konať celostátné majstrovstvá v pravopise. Iniciátorom je mesačník *Live*. V celej krajine rozdajú vyše milión kariet pre účastníkov súťaže. Najlepších vyrezávajú počas kvalifikáčnych súťaží v máji a júni. Základom pre postup budú dobré napísané diktáty. Finále sa bude konať v októbri tr. a na víťaza čaká cesta okolo sveta po francúzskojazyčných krajinách.

ARMÉNSKE KOŇAKY sú známe na celom svete. V pivničiach stojia obrovské sudy s nápisom „Otvárať v r. 2017“ atď. Lebo s koňakom je to tak, ako s ľovekom — tvrdia arménski vinárnici-odborníci. „Trojročný je mlíký a zábavný, tridsaťročný silný a zrely, ale múdrost dosahuje po päťdesiatke.“ V Arménsku ročne vyrábajú 26 mil. fliaš tohto cenného nápoja, z čoho najmenej 10 percent ide na vývoz.

KÝM DIETA DOSPEJE

SEDEMMESSAČNÉ NEMLUVNÁ. Dieťa v tomto období života vie už veľmi veľa, najmä vtedy, keď jeho počinanie sprevádzá radosť a povzbudenie matky a otca. Vie sa napr. plazit, t.z. keď leží na brušku, presunuje sa pomocou rucičiek. Plazenie je úvodom k lezeniu štvornožky. Avšak netreba sa znepokojoval, keď sa dieťa neplazi a nelezie štvornožky, totiž stáva sa, že obe tieto fázy vynecháva a ihneď cviči vstávanie a chodenie.

Sedemmesačné dieťa sa už pokúša vstávať. Samozrejme stojí neisto na široko rozkročených nožičkách s hlavičkou a hrudníkom vysunutými dopredu. Krčovite sa drží klietky alebo postielky. Snaží sa vziať do ruky každý predmet, ktorý sa nachádza pri ruke. Vie už chytiť malý predmet zo stola, ale chytá celou dlaňou, nie prsteckmi.

Dieta veľmi rado a často džavotá, t.j. hovorí jednotlivé slabiky a opakuje ich niekoľkokrát. Pozorne sleduje ústa osôb, ktoré ho oslovujú. Stále je pevnnejšie čítovo spojené s blízkymi ľuďmi. Voci cudzim ľuďom začína prejavovať nedôveru, ba dokonca sa ich začína báť.

AKO OBLIEKAT. Dôležité je nielen to, do čoho nemluvňa obliekame ale aj akým spôsobom to robíme. Obliekanie a vyzliekanie dieťaťa, ako každú pri nom vykonávanú činnosť, by mal sprevádzať pokoj, pohoda, umierenosť. Dieta je citlivé na každý neistý, bojazlivý alebo hnevivý pohyb. Vtedy sa boji a pláče. Keď sa rodičia na dieťa usmievajú, žartujú, nežne sa mu prihovárajú, obliekanie a vyzliekanie bude preň a pre rodičov veľkou príjemnosťou. Týmto spôsobom sa obe tieto prozaické činnosti využívajú k rýchlejšiemu a hibšiemu nadviazaniu kontaktu.

Košielku obliekame spolu s kabátikom nasledujúcim spôsobom: prekladáme prsty ľavej ruky cez rukávy košielky a kabátika, na-

ložené na seba a chytáme ručieku dieťaťa, zase pravou rukou naťahujeme rukáv. Obraciame dieťa na bok, vyhľadíme košielku na pleciach. Potom položíme dieťa na chrbe a tým istým spôsobom naťahujeme druhý rukáv. Stiahneme košielku a dosť voľno zavážeme. Košielky rozechýlené na ramenach naťahujeme počinájúc nožičkami.

DVOU A TRÍLETÉ DÍTĚ. Vedou třech letech začínáme dítě učit, aby říkalo „dobrý den“, „na shledanou“ (už nemluvně učíme dělat „pá pá“ na uvitanou a na rozloučenou), „prosim“, „děkuji“, aby si mylo ruce, převlékalo se na noc, užívalo kapesník a toaletní papír, uklízelo hračky.

Ve třetím roce dámě dítěti barevné tužky, plastelinu, barevný papír a nůžky se zakulacenou špičkou. Nechodi-li dítě do jeslí, snažíme se, aby se naučilo napodobovat a hrát tematické hry, domino a obrázkovou loterie. Hrajeme si s dítětem, protože bez naši účasti a pomoci se hůrce rozvíjí.

A ačkoliv naše tříleté potěšení už mnoho dovede a zaslouží si pochvalu, klademe mu stále vyšší požadavky — učíme ho novým činnostem.

VÝŽIVA DÍTĚTE

Desetiměsíční nemluvně přestáváme kojit. Jeho denní jídelníček se skládá z pěti jídel. K snídani šálek mléka s žltou kávou a tenké krajíčky housky s máslem. K přesnídávce 130–150 g mléčného pudinka s ovocem. Oběd se skládá ze zeleninové polévky, 1,5 vrchovaté lžice zeleninového protlaku a 3 plochých lžíček vařeného drobně nakrájeného masa. Polévka už má určitou chuť, např. květáková, rajčatová, okurková apod. K svačině rozmačkané ovoce s cukrem, měkký tvaroh a čaj. K večeři sklenice rýže s mlékem a žloutkem, kapáni ze žloutku, ovesné vločky apod.

Připomeňme, že dítě od deseti měsíců má menší chuť k jídlu. Zpomaluje se totiž tempo rozvoje, které bylo v prvních měsících velmi rychlé. Rozvíjejí se rovněž zájmy a možnosti dítěte, takže často na jídlo „nemá čas“. Rodiče, kteří si zvykli na dobrou chuť k jídlu u svého potomka, snaží se všemi způsoby přinutit dítě, aby snědlo připravenou polévku a rozčíli se, když se jim to nedáří. Rozčílení přechází i na dítě. Tak začíná většina potíží s jídlem.

Dítě nesmí spojovat jídlo s nepříjemnými zážitky. Nechce-li dítě jist některé jídlo, nebudeme ho nutit a nabídnete mu jiné s podobnou výživnou hodnotou. Nezapomeňme, že dítě se libí a zvyšuje chuť k jídlu barevné ubrousky, hezký prostřený stůl a jídlo pěkně uložené na talíři.

ODEV NEMUVNÁTA

Nevadí, keď je košielka trochu privelká, môžeme ju veľmi starostlivo založiť dolu, tak isto, ako aj rukávy. Skolíve je ale obliekanie dieťaťa do prívesného odevu, najmä pod pazuchami a pri krku. Nohavice a nohavický odporúčame zachytávať na tra-

koch, alebo na jednoduchom plátemmom živôtiku s gombíkami, gumičky totiž tlačia bruško dieťaťa, ktoré ešte nemá vyformovaný pás. Odev nemôže obmedzovať pohyby dieťaťa, mal by byť z prírodných látok, pripadne z umelých, ale nie syntetických.

ODPOVEDÁME RODIČOM

JE KOMPÓT Z KÔSTKOVÉHO OVOCIA VHODNÝ PRE MALE DIETA?

Ziaľ, kôstky viacerých druhov ovocia, napr. sliviek, višní, če-

reňi alebo markúl obsahujú kyanovodík, ktorý je silne jedovatý. V pripravovaných kompotoch, zaváraných spolu s kôstkami, značne rozriedený kyanovodík nepôsobí ako otrava. Avšak, čím dlhšie bude kôstkové ovocie ležať vo vode, tým viac kyanovodíka do nej prenikne.

Detský organizmus je náchylnší na všetky jedovateľné látky ako dospelý, preto by sme mali z jedálneho lístka našich detí vylúčiť jedlá obsahujúce neodkôstkovane ovocie.

HUMOR

V deň rozdávania vysvedčenia zdraví Michal otca, ktorý prišiel z práce:

— Oco, pravda, hlavná vec, že sme zdraví!

Pani Krausová hovorí večer manželovi:

— Ti naši susedia musia žiť v hrozných pomeroch.

— Prečo si to myslíš? — pýta sa manžel.

— Už päťkrát som si bola od nich niečo vypožičať a nikdy nemali.

Mladá Barbara si dala do novín inzerát, cez ktorý si chcela nájsť priateľa na voľný čas.

— Tolko záujemeov? — teší sa jej matka.

— A predstav si, — hovorí Barbara matke, — že aj ocko sa prihlásil!

ANEKTOTY

Na varšavskom letisku dvaja malí chlapci podišli k Wiesławowi Ochmanovi — ktorý upozornoval na seba svojim obľúbeným čiernym klobúkom so širokou striekšou — a poprosili ho o autogram.

— Odkiaľ ma poznáte? — Spýtal sa prekvapený spevák.

— Nepoznáme vás, ale stavili sme sa s kolegami, že podídem k najsmiešnejšiemu vyzerajúcemu človeku.

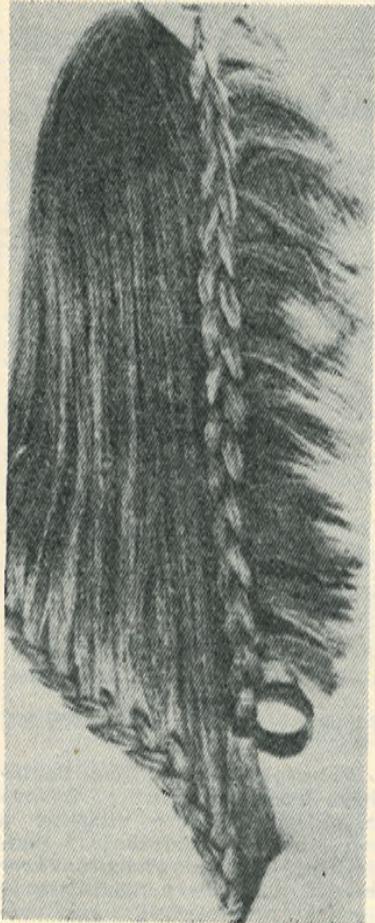
(Panorama)

sledovníckych opisov. Vrkoč upleteň na jednu stranu. Vlasu si rozdelite na boku do cestičky a postupne zapletate vrkoč a pridávate pramienky vlasov. Veľmi dlhé rovné vlasu môžete pospietať tak, aby vytvárali na vlasoch akúsi sieťku, ako je to na obrázku.

Okrem účesov vám navrhujeme jednoduché spoločenské šaty. Šaty sú jednofarebné, polozapinané, zakončené na stojáčik. Kimonové rukávy na ramenach majú výložky. Pestrosť šatám dodávajú veľké vrecká. Hodia sa k nim všetkjaké opasky.

Tentokrát vám ponúkame veľmi pekné a zaujímavé účesy z vrkočov, ktoré sa hodia na všedný deň, ale aj na slávnostné príležitosti. Tieto vrkoče si môžete samé upiesť podľa vzorov a na-

LEKARZ
WETERYNARIU

KOKCYDIOZA DROBIU

Jest to choroba pasożytowa atakująca najczęściej kury i gęsi. Choroba ta w okresie letnim, a zwłaszcza w lata ciepłe i mokre, powoduje olbrzymie straty. Szczególną wrażliwością odznaczają się ptaki młode w wieku 2–7 tygodni, gdzie śmiertelność sięga 70–90%. Największe nasielenie choroby przypada na maj, czerwiec i lipiec. Najniebezpieczniejszą formą schorzenia jest krwawa biegunka. Pasożyt usadza się w jelitach. Kokcydioza zaraża się drób na terenie zanieczyszczonym kałem ptaków chorych lub nosicieli pasożytów. Choroba ta nie przenosi się przez jaja na potomstwo. Rozprzestrzenianiu się choroby sprzyja trzymanie ptaków w dużych stadach, zle żywienie i zwłaszcza wilgoć. U piskląt dwutygodniowych przy silnej inwazji może nastąpić śmierć bez żadnych objawów. Zwykle jednak po 3–7 dniach daje się zauważać ogólne posmut-

nienie, brak apetytu, duże pragnienie i biegunkę, przy której odchody są początkowo białe, a później brązowe i krwiste, chory ptak niechętnie zmienia miejsce, powieki ma przymknięte, grzbiet wygięty, pióra nastraszone, skrzydła opuszczane. Po 2–5 dniach choroby następuje śmierć. U ptaków starszych w wieku około 2–3 miesięcy choroba trwa kilka tygodni. Obserwuje się osłabienie, wychudzenie, biegunkę, a ponadto niedowład nóg. U kur dorosłych choroba ma przebieg przewlekły i objawia się zmiennym apetytem, okresową biegunką, wychudzeniem i niedowładem nóg. Śmierć u nich występuje rzadko. Najpewniejszym rozpoznaniem tej choroby jest rozpoznanie laboratoryjne. W leczeniu stosuje się najczęściej sulfaguanidynę w ilości 1% do karmy suchej przez siedem kolejnych dni. W czasie kuracji wskazany jest ruch i częste wietrzenie pomieszczeń. Przy zwalczaniu i zapobieganiu chorobie trzeba brać pod uwagę mechaniczne oczyszczanie kurników co najmniej raz na 48 godzin oraz odkażanie ich wrzącą wodą.

CHOROBA MAJOWA PSZCZÓŁ

Choroba od dawna znana pszczelarzom, ale przyczyna jej do tej pory nie została całkowicie wyjaśniona. Choroba pojawiła się nagle w kwietniu lub maju, powodując masowe zamieranie pszczół, przede wszystkim osób młodych. Bardzo często następuje ona również nagle jak się pojawiła. Pojawia się zwykle w okresie kwitnienia niektórych roślin, bądź też wiąże się z okresem wiosennych chłodów. Wydarzenia choroby majowej obserwować można również dobrze w czerwcu i lipcu. Cała deska wyłotowa oraz ziemia w pobliżu ula pokrywa się pszczolami, które wykazują częściowe porażenie i niezdolność do lotu, pełzając bezsilnie. Czasami przebieg choroby jest łagodniejszy, a liczba pszczół porażonych niewielka. Różne objawy tej choroby pozwalają podzielić ją na dwa typy. Typ pierwszy, bardziej rozpowszechniony, występuje zwykle po mroźnych lub tylko chłodnych nocach; charakteryzuje się rozdrożem odwloka pszczoli, zaparcie w jelicie odbytowym, które jest wypełnione zbitą masą pyłu. Sądzić należy, że wraz z zepsuciem się pyłu powstają w nim, bądź też, trujące związki, bądź też następuje rozkład pyłu na skutek działania nieznanych grzybów lub bakterii. Zawartość odbytnicy chorych pszczół jest zbita, koloru gliny. Po okresie podniecenia następuje porażenie i śmierć owada. Typ drugi raczej nie wy-

stępuje u nas. Przyczyny choroby nie są wyjaśnione. Przypuszcza się, że zatrucie spowodowane jest zepsutym pykiem kwiatowym (na skutek zimna), lub też, że śmiertelnością młodych pszczół w tym okresie związana jest z ich pracą przy oczyszczaniu komórek. Plasty, które w zimie nie były obsiadane przez pszczoly, często pokrywają się pleśnią. Może to powodować zatrucie pszczół czyszczących komórki. Skutecznymi metodami leczenia nie wynaleziono. Przeciwdziałanie chorobie ma podobno posypywanie deski przedwyłotowej i samych pszczół kwiatem siarkowym. Przetrzymywanie pszczół w zamknięciu w okresie kwitnienia zjadliwych roślin lub w czasie trwania nie sprzyjających warunków atmosferycznych dają najlepsze wyniki.

ZAPALENIE JAJOWODU KUR I GĘSI

Choroba charakteryzuje się zapaleniem jajowodu i zniszczeniem jaj bez skorup. Występuje od końca maja do lipca w pobliżu jezior, stawów i rzek powodując zmniejszenie nieśności, wychudzenie, a nawet straty ilościowe. Schorzenia wywołują robaki związane przywrami. Pasożytują one w jajowodzie, a pośrednim żywicieli ich są ważki. W godzinach

ČO NA OBED?

POLIEVKA Z OVSEŇÝCH VLOČIEK

Rozpočet: 60 g ovsených vločiek, voda, soľ, 80 g zeleniny, 20 g masla, voda alebo vývar z kostí, 1,25 dl mlieka alebo smotany, žltok, nadrobno posekaná zelená petržlenová vŕňať.

Prebraté ovsené vločky zalejeme studenou vodou a uvaríme. Očistenú koreňovú zeleninu upravíme na masle, zalejeme vývarom z kostí alebo horúcou vodou, pridáme uvarené pretréte vločky a spolu povaríme. Pred podávaním osolíme a pridáme do polievky v smotane rozhabarkovaný žltok a posekanú petržlenovú vŕňuť. Podávame s upraženou zemľou alebo vyprážaným hráškom.

BABA S OSTIEPKOM

Rozpočet: 1500 g zemiakov, vajce, 150 g múky, 100 g masti, 100 g ostiepka, soľ, mleté čierne korenice.

Do očistených postrúhaných zemiakov dám vajce, múku, soľ, mleté čierne korenice a dobre premiešame. Hmotu dám na vymostený plech alebo do rajnice z jenského skla. Navrh poukládame na kolieska pokrájaný ostiepok a všetko spolu upečieme. Podávame teplé s čajom alebo kyslym mliekom.

BRAVČOVINKY

Rozpočet: 400 g bravčovej lopatky, 2 zemely, soľ, mleté čierne korenice.

renie, mletá červená paprika, 1 cibuľa, horčica, mast na vyprážanie.

Bravčovú lopatku zomelieme spolu s namočenou a dobре vytlačenou žemľou. Pridáme soľ, mletú červenú papriku, mleté čierne korenie a dobre premiešame. Z pripraveného mäsa robíme guľky, ktoré pred pečením roztačíme lopatkou a v rozplenom tuku z oboch strán opečieme. Bravčovinky potrieme horčicou, posypeme nadrobno na krájanou cibuľou a kladieme ich na tenšie krajčeky chleba. Môžeme ich podávať aj so zemiakovým šalátom.

VAJEČNÁ PIZZA

Rozpočet: 250 g polohrubej múky, 100 g margarínu, soľ, 4 lyžice vody.

Plnka: 4 vajcia, 8 paradajok alebo paradajkový pretlak, 100 g tvrdého syra, 100 g klobásy alebo údeného bôčika, soľ, olej.

Do preosiatej múky rozsekáme margarín, pridáme soľ a podľa potreby vodu. Zo zmesi vypracujeme hladké cesto a necháme ho chvíľu odpočívať. Potom ho vyvalkáme na hrubšie, pokvápkame olejom, potrieme paradajkovým pretlakom, poukladáme kolieska na tvrdzo uvarených vajec a pokrájanú klobásku alebo údený bôčik. Syr pokrájame na tenké pásky a poukladáme navrch ako mriežku: cesto môžeme prípadne len posypať postrúhaným syrom a namiesto paradajkového pretlaku položiť nakrájané paradajky. Namiesto údeniny môžeme tiež položiť nakrájané šampiňony udusené na masle. Všet-

ko osolíme, pokvápkame olejom a dáme do rúry upiecť. Pizzu môžeme pripraviť aj z kysnutého cesta a to buď hubovú, s mäsom a so syrom alebo zeleninovú. Podávame ju vždy horúcu.

ŠALÁT

SALÁT Z KYSLEJ KAPUSTY

Rozpočet: 500 g kyslej kapusty, 100 g uvarenej bielej fazule, 3 väčšie zemiaky, 1 cibuľa, soľ, 3 lyžice oleja, 1 lyžička cukru, mleté čierne korenie.

V supke uvarené zemiaky osúpeme, pokrájame na kocky, pridáme pokrájanú kyslú kapustu, uvarenú bielu fazuľu a nadrobno pokrájanú cibuľu. Všetko osolíme, posypeme mletým čiernym korením a zalejeme olejom. Na koniec podľa chuti osladíme a dobre premiešame.

MLADÝM HOSPODYŇKÁM

SETRNÁ PŘÍPRAVA ZELENINY

Zelenina je důležitým doplňkem každodenní stravy. Dodává organismu důležité vitamíny a nerostné soli, odstraňuje a neutralizuje kyselé přebytky hromadící se v těle a reguluje práci trávicích orgánů. Jak za-

cházet se zeleninou, abyhom nesnížili její hodnotu?

Kupujeme čerstvou, nezávadlou, neporušenou zeleninu. Šetrně ji nerez nožem škrábeme nebo loupáme; oplachujeme ji pod tekoucí pitnou vodou.

Před vařením ji krájíme až na poslední chvíli a pokud to jde, vaříme ve větším kuse a pak teprve krájíme. Tím se méně vyluhuje.

Vaříme ji co nejkratší dobu; vhazujeme ji do vařicí vody, které nedáváme mnoho.

Na vaření zeleniny používáme nádob z nerez, hliníku nebo dobrého silnostenného smaltu, neoprýskaného.

Do vody přidáváme někdy sůl, ocet, cukr, tuk apod. Sůl snižuje vyluhování vápníku. Ocet nebo citronová šťáva zabírá zráté barvy a kyselý roztok je přiznivý pro zachování vitamínu C. Přidávek tuku zjemňuje chut zeleniny a lépe se využívá vitamínů rozpustných v tucích. Vývaru se používá na omáčky.

Setrnou přípravou zeleniny je dušení ve vlastní šťávě. Dáme ji na kousek másla a kastrol dobře uzavřeme poklici. Mnoho nemicháme. Dusíme co nejkratší dobu.

Biologickou hodnotu dušené zeleniny zvýšíme, přidáme-li do ni místo vody trochu mléka či smetany nebo nastrouháme trochu sýra. Doplníme tím rostlinné bílkoviny bílkovinami plnohodnotnými,

ranych przed opadnięciem rosą albo po deszczu, kury z łatwością chwytały ważki z łodyg roślin. Te okoliczności sprzyjały rozwojowi choroby. Kury opanowane przez pasożyty znoszą jaja o cienkich skorupkach, albo bez skorupy. Niemniej widać brak białka w jaju. Te nienormalne jaja niekiedy cofają się i wpadają do jamy ciała, albo zalegają w jajowodzie. Jeżeli pasożyty drażnią część najdłuższą jajowodu, w której tworzy się białko, wtedy następuje zaburzenie w produkcji białka. Niektóre kury wysiadują dłużej na gniazdach, chcąc znieść jaja, ale bezskutecznie. Widać u nich nienormalną postawę tzw. pingwina. Natomiast gęsi i kaczki dotkniete inwazją pasożyta prawie nie zdradzają objawów chorobowych, gdyż zapalenie jajowodu przebiega u nich łagodnie. Za życia ptaka trudno postawić rozpoznanie, jedynie długotrwałe bezskuteczne wysiadyswanie w gniazdach oraz znoszenie jej bez skorupy nasuwają podejrzenie o tę chorobę. Łatwiej postawić rozpoznanie na sztuce padlej, bo wówczas znajduje się przyczyny w jajowodzie. W zapobieganiu trzeba mieć na uwadze, aby od maja do lipca kury wypuszczać rano z kurników dopiero po opadnięciu rosą, to samo trzeba robić w razie deszczu.

HENRYK MĄCZKA

PRAWNIK

PODATEK ROLNY

Z dniem 1 stycznia 1985 r. weeszła w życie ustanowa o podatku rolnym. Poniżej przedstawiamy podstawowe unormowania prawnie związane z tym zagadnieniem.

Co podlega opodatkowaniu podatkiem rolnym?

Opodatkowaniu tym podatkiem podlegają grunty indywidualnych i społecznionych gospodarstw rolnych oraz dochody z niektórych rodzajów upraw i produkcji zwierzęcej zwanych działami specjalnymi produkcji rolnej. Za gospodarstwo rolne dla celów podatku rolnego uważa się obszar użytków rolnych, lasów i gruntów leśnych, gruntów pod stawami oraz gruntów pod zabudowaniami związanymi z prowadzeniem tego gospodarstwa ołącznej powierzchni przekraczającej 0,5 ha, stanowiących własność lub znajdujących się w posiadaniu osoby fizycznej albo dwóch lub więcej osób fizycznych prowadzących wspólną gospodarkę rolną. Przez wspólną gospodarkę rolną rozumie się wspólnie prowadzenie gospodarstwa rolnego, a w szczególności wspólnie dokonywanie upraw i zbiorów oraz zaspakajanie potrzeb z przychodów uzyskiwanych z tego gospodarstwa jako całości.

Za działa specjalne produkcji rolnej dla celów podatku rolnego uważa się:

- uprawy w szklarniach, tunelach foliowych i inspektorach oraz uprawy grzybów i ich grzybni,
- uprawy kwiatów w gruncie oraz ich nasiennictwo,
- uprawy krzewów owocowych i roślin zielonych owocujących,
- szkółki drzew i krzewów ozdobnych,
- sady jabłoniowe,
- fermowa hodowla i chów drobiu rzeźnego i nieśnego oraz wylegarnie drobiu,
- hodowlę i chów zwierząt futerkowych.

Jakie grunty nie podlegają opodatkowaniu podatkiem rolnym?

Opodatkowaniu tym podatkiem nie podlegają:

- grunty pod jeziorami i wodami płynącymi, grunty na których (mieszcza się) zbiorniki wody służące do zaopatrzenia ludności w wodę oraz grunty pod wałami przeciwpowodziowymi,
- grunty uznane za nieużytki,
- grunty pod lasami uznany za ochronne i zarejestrowanymi parkami,
- grunty oddane w użytkowanie pracownikom lasów jako działki deputatowe,
- grunty stanowiące działki przyzagrodowe członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych, któ-

ry osiągnęli wiek emerytalny bądź są inwalidami I lub II grupy.

Na kim ciąży obowiązek podatkowy?

Obowiązek podatkowy w podatku rolnym od gruntów ciąży na osobach fizycznych będących w dniu 1 stycznia roku podatковego właścicielami lub samodistnymi posiadaczami gospodarstw rolnych. Natomiast obowiązek podatkowy w podatku rolnym od dochodów z działań specjalnych produkcji rolnej ciąży na osobach fizycznych będących właścicielami lub samodistnymi posiadaczami gruntu od miesiąca, w którym rozpoczęto prowadzenie działań specjalnych. Jeżeli gospodarstwo rolne lub dział specjalny produkcji rolnej stanowi wspólnowość małżonków lub odrębna własność każdego z nich, to obowiązek podatkowy ciąży łącznie na obojętnie małżonkach. Obowiązek podatkowy w podatku rolnym ciąży także na osobach fizycznych, które gospodarują na gruntach państwowych na podstawie zawartej umowy lub bezumownie, z tym że obowiązek podatkowy od gruntów rozpoczęyna się z dniem 1 stycznia tego roku, w którym objęto grunty w zagospodarowanie, a jeżeli objęcie nastąpiło po dniach — z dniem 1 stycznia roku następnego. Obowiązek ten wygasza z upływem tego roku, w ciągu którego ustalo gospodarowanie, a jeżeli gospodarowanie ustalo przed dniemi — z końcem roku poprzedniego.

Co stanowi podstawę opodatkowania podatkiem rolnym?

Podstawę opodatkowania podatkiem rolnym od gruntów stanowi liczba hektarów przeliczeniowych. Liczbę hektarów przeliczeniowych ustala się na podstawie powierzchni, rodzajów i klas użytków rolnych wynikających z ewidencji gruntów oraz zaliczenia do okręgu podatkowego. Przeliczeniu na hektary przeliczeniowe nie podlegają grunty, na których znajdują się obiekty służące do prowadzenia działań specjalnych produkcji rolnej, oraz grunty zajęte pod uprawy podlegające opodatkowaniu podatkiem rolnym z działań specjalnych. Grunty pod lasami przelicza się na hektary przeliczeniowe przy zastosowaniu przelicznika dla IV klasy gruntów ornych. Podatek rolny z 1 hektara przeliczeniowego stanowi równowartość pieniężną 2,5 q żyta, obliczoną według cen urzędowych obowiązujących w społecznich jednostkach skupu dla zbóż kontraktowanych w dniu 1 stycznia roku podatkowego, z wyłączeniem premii okresowych. Natomiast w latach 1985 i 1986 podatek rolny od gruntów ustalony został w wysokości równowartości pieniężnej:

- w 1985 r. — 1,5 q żyta z 1 ha przeliczeniowego,
- w 1986 r. — 2,0 q żyta z 1 ha przeliczeniowego.

Natomiast podstawą opodatkowania podatkiem rolnym od dochodów z działań specjalnych produkcji rolnej stanowi dochód obliczony przy zastosowaniu norm szacunkowych dochodu z określonej jednostki powierzchni upraw

lub jednostek produkcji zwierzęcej. Na wniosek podatnika podstawa opodatkowania może być ustalona na podstawie faktycznych przychodów i wydatków stanowiących koszty uzyskania przychodu w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym, pod warunkiem prowadzenia ksiąg wskazujących te przychody i wydatki. O zamiarze założenia ksiąg podatnik jest obowiązany zawiadomić właściwy urząd skarbowy przed rozpoczęciem roku podatkowego.

Podatek rolny od dochodów z działań specjalnych produkcji rolnej ustala się według określonej skali. I tak np.:

- przy dochodzie do 400.000 zł rocznie podatek wynosi 10%,
- przy dochodzie ponad 400.000 do 420.000 zł podatek wynosi 40.000 zł + 11% od kwoty ponad 400.000 zł
- przy rocznym dochodzie ponad 540.000 zł do 588.000 zł podatek wynosi 64.280 zł + 26% od kwoty ponad 540.000 zł
- przy rocznym dochodzie ponad 660.000 zł do 732.000 zł podatek wynosi 98.360 zł + 35% od kwoty ponad 660.000 zł.

Jeżeli osoba fizyczna oprócz dochodów z działań specjalnych produkcji rolnej, przekraczającej w roku podatkowym 400 tys. zł osiąga również:

- dochody w rozumieniu przepisów o podatku wyrównawczym (np. pracuje w społecznym zakładzie pracy),
- dochody w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym lub w wykonywania rzemiosła, od których zamiast podatków obrotowego i dochodowego pobiera się opłatę skarbową, dochody te po odliczeniu należnego podatku dochodowego lub opłaty skarbowej łączy się z dochodami z działań specjalnych produkcji rolnej w celu określenia stopy procentowej podatku rolnego.

Jakie są zwolnienia i ulgi podatkowe?

Zwalnia się od podatku rolnego od gruntów:

- użytki rolne klas VI i VII,
- grunty pod lasami z drzewostanem w wieku do lat 50, licząc od roku następnego po zalesieniu,

Podatnikom podatku rolnego przysługują ulgi z tytułu:

- inwestycji oraz modernizacji budynków gospodarczych, obiektów i urządzeń służących do produkcji rolnej, a także inwestycji polegających na budownictwie mieszkaniowym w gospodarstwach nowo tworzonych na gruncie zakupionych z Państwowego Funduszu Ziemi lub podlegających przepisom o osadnictwie rolnym, nabycia gruntów,
- położenia gruntów na terenach podgórkowych i górskich,
- spełniania obowiązku służby wojskowej lub jej form zastępczych,
- kleśk żywiołowych,

Ulga inwestycyjna z tytułu tej samej inwestycji nie może być stosowana dłużej niż przez 15 lat.

DARIUSZ ANTONIAK

ŠETŘÍME V KUCHYNI

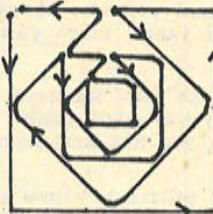
PLNÉNE BRAMBOROVÉ SMAŽENKY

Rozpočet: 8 středně velkých vařených Brambor, 15 dkg játrového salámu nebo játrovky (pasztetova, vátrobiana), hladká mouka na obalení, olej na smažení, sůl. Těstičko: 3 vejce, 2 lžice mouky, pepř, sůl, zelená sušená petrželka nebo celerová na.

Oluopané uvařené brambory nakrájme na slabší kotoučky. Mezi dva kotoučky vložíme silnější kolečko játrového salámu. Osolime, obalime v mouce a v těstičkou a opékáme velmi mírně na rozpáleném oleji pod pokličkou. Když na spodní straně zberená, obrátíme je a dosmažíme na druhé straně bez pokličky. Těstičko: Vejce rozvedlame a po lžících za stálého míchání přidáme mouku, pepř, sůl a petrželku.

Podáváme se špenátem.

OPOVED:
KOMINÁR: 1
ČTVEREC:

HVIEZDY O NÁS

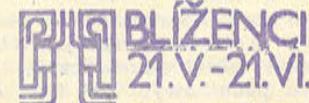
BARÁN
21.III.-20.IV.

Postupná stabilizácia v pôvabnej, vo finančnej situácii a v citovom živote. Priania a sny, ktoré si prechovával v hlbke duše, sa môžu uskutočniť. Mesiac skončí s úsmievom na perách.

BÝK
21.IV.-20.V.

Najdôležitejšie budú osobné pomery. Podari sa ti skrotiť väčšinu a na to, čo je skutočne dôležité sa pozerať s odstupom. V práci čaká odmena — čistá hra sa nakoniec vždy vyplatí.

BLÍŽENCI
21.V.-21.VI.

Vnútorný rozvoj a zrelší postoj k životu ti uľahčí situáciu v práci a v manželstve. Čaká ňa neocakávaná odmena, dar alebo snáď dedičstvo? Samotní Blíženci prežijú romantické dobrodružstvo, ktoré sa môže skončiť so bášom.

NÁŠ TEST

UMÍTE LHÁT?

Lhát se nemá. Je to ošklivé. To budí řečeno předem, aby si nikdo nemyslel, že nás test navádí k opaku. Lhářství je ovšem činnost, kterou lidstvo provozuje od edávna. Je k tomu zapotřebí značného nadání, neboť se to musí umět. Proto je na světě tak mnoho lhářů neúspěšných. Tento test má ukázat, jakou schopnost lhát byste měli, pokud byste to někdy chtěli zkoušet... Tak tedy: v každém odstavci máte k dispozici tři možné odpovědi s příslušným bodovým hodnocením. Vyberte jednu z nich, pak body u vašich odpovědí spočítajte a dozvědějte se, jak to s vaším lhaním doopravdy vypadá.

A. VRÁTÍTE SE DOMŮ PONĚKUD POZDĚJI, NEŽ JSTE MĚLI:

1. řeknete svému partnerovi pravdu (2 b.)
2. vymyslite si nečekanou schůzi, která se protáhla (0)
3. budete vykládat, že vás najednou ovládla potřeba samoty, abyste mohli přemýšlet o svých problémech (1)

B. MYSЛИTE SI, ŽE:

1. upřímnost je dobrým prostředkem k získání důvěry (1)
2. nepočitivost má své meze, hluoust nikoliv (2)
3. celá pravda se nemusí říkat (0)

C. ZA STĚRAČEM SVÉHO VOZU NAJDETE PŘEVOLÁNÍ NA MILICI:

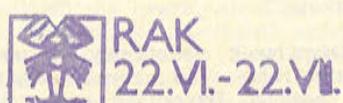
1. počítejte s tím, že vás milice pouze napomene (1)
2. budete se ohánět svými „patřičnými“ známostmi (2)
3. proklejete je i celý jejich rod (0)

D. DOSTALI JSTE SE DO KONFLIKTU SE SVÝM NADŘÍZENÝM:

1. začnete šířit šepťandu o jeho nemravnosti (2)
2. vylejete si vztek na svém okoli (0)
3. při nejbližší příležitosti se mu pomstíte (1)

E. NA KŘIŽOVATCE POTKÁTE SLEPCE:

1. budete se tvářit, že jste si ho nevšimli (1)
2. převedete ho přes křižovatku (0)
3. doprovodíte ho a zeptáte se, nepotrebuje-li pomoc (2)

RAK
22.VI.-22.VII.

V rodine sa zlepší ovzdušie, v práci získaš uznanie za doferajšie výsledky v svojej práci. Začínaš sa reálnejšie pozerať na každodenné problémy. Osoba, ktorá bola doposiaľ nerozlohná, ti začne byť naklonená. Možno, že z toho vznikne trvalejší zväzok.

LEV
23.VII.-23.VIII.

Bude to mesiac popularity — a na úspechoch ti predsa záleží. Radost ti spôsobia aj deti a bohatý spoločenský život. Koncom mesiaca ti trievy a praktický zmysel pomôžu k finančnému zisku. V citovom živote sa snaž byť rozvážny, najmä v druhej polovici mesiaca.

PANNA
24.VIII.-23.IX.

Rozkvit spoločenského života, dobrá situácia doma, radosť z detí. Máš príležitosť rozvinúť svoj vnútorný život. Na tom, ako sa ti to podari, bude závisieť úspech mnohých vecí v budúcnosti.

sti. Celková bilancia mesiaca buď kladná — tak vo finančných, ako aj odborných záležitostach.

de chvíľa únavy a ťahostajnosti, ale budeš musieť urobiť závažné rozhodnutie.

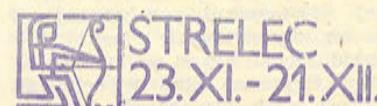
KOZOROŽEC
22.XII.-20.I.

Budeš mať príležitosť správne využiť nadšenie a životný elán. Podari sa ti zmieriť zdanlivou nereálne idey s praktickou činnosťou. Aj finančná situácia sa zlepší, ale nesmieš premárniť príležitosť. Dobre využi prostriedky, ktoré získaš!

ŠKORPIÓN
24.X.-22.XI.

Obdobie bude priaznivé, ale utrácaj opatrne, najmä na dovolenke. Výstrednosť sa neopláca, keď človek nie je milionárom. Po dovolenke sa všetko vráti do normálnych koľají. Môže sa ti splniť niečo, o čom už dávno snívaš.

STRELEC
23.XI.-21.XII.

Po napäti minulých mesiacov konečne príde pokojný čas v osobnom živote. Aj v práci dojde k priaznivým zmenám, ktoré ti priniesú lepšiu perspektívnu do budúcnosti. V citovom živote pri-

Budeš mať veľkú chuť na spoločenský život, ale nesmieš zabúdať na iné veci. V práci máš príležitosť ukázať, čo vieš a získať uznanie. V láske pôjde všetko tak, ako si praješ, ale daj pozor na svoje šťastie.

VODNÁR
21.I.-18.II.

Prvé tri týždne uplynú v znamení upevňovania zväzkov s priateľmi a spolupracovníkmi. Potom začínsi po samotе, ale môžeš stretnúť niekoho, kto bude oplácať tvoje cesty. Koncom mesiaca by ti mal prospieť odpočinok.

RYBY
19.II.-20.III.

V prvej polovici mesiaca dôjdete k priaznivej udalosti v okruhu tvojich odborných znalostí. Hrozia ti však finančné ťažkosť spôsobené vlastnou ťahkomyselnosťou. Iba koncom mesiaca značneš konáť rozvážnejšie. Posledné dni mesiaca ti priniesú novú nádej.

F. PROŽIL JSTE PRÁVE PŘÍSERNU DOVOLENOU:

1. poradíte některým známým, aby tam jeli také (2)
2. budete tvrdit, že jste prožili božskou dovolenou (1)
3. přesvědčíte sami sebe, že se vlastně nic nestalo (0)

G. POCTIVÉ VYPLNĚNÍ DOTAZNIKU POKLÁDÁTE ZA:

1. nemožné (1) 2. rozumné (0) 3. nezdravé (2)
- H. CO POKLÁDÁTE ZA NEJVÍCE ODSOUZENÍHODNÉ:

  1. podvod (i když pomůže zabránit hmotné ztrátě (0)
  2. zneužití důvěry (dokonce starého člověka) (2)
  3. brilantní obhajobu, i když obžalovaný je vinen (1)

I. VÁŠ PARTNER ODCESTUJE NA NĚKOLIK DNÍ. MYSLÍTE SI:

1. bude to pro něj dobré, když si trochu odpočine (1)
2. jen aby se to neopakovalo moc často (0)
3. no prosím, hlavně že se zase vráti (2)

J. OSCARA ZA LEŽ BYSTE UDĚLILI:

1. baronu Prášilovi (2) 2. Adamovi a Evě (0) 3. Goebbelsovi (1)

K. JSTE POSLANCEM; KTEROU Z TĚCHTO TŘÍ REFOREM BYSTE PROSAZOVAL:

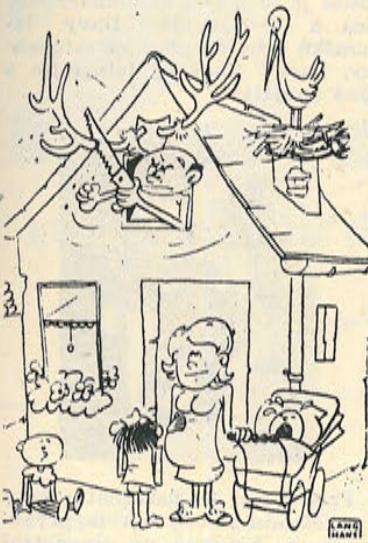
1. vědecké pokusy s detektorem lží (0)
2. zákaz vkládat různé papiry do jedných šanonů (1)
3. doplněk zákona uznávající „polehující okolnost“ při křivém svědectví (2)

POKUD JSTE ZÍSKALI 0 AŽ 3 BODY, jste jako lhář naprostě nevyhovující. Prostě nemáte nadání. Jste zkrátka moc upřímní. Ale nezoufajte. Protože nemít nadání ke lži není ještě tak strašná věc, nebudeste-li příliš důvěřiví.

VÝSLEDEK 4 AŽ 9 BODŮ je průměrný. Máte ovšem nesporné schopnosti, musíte se ale vic snažit. Jste ještě trochu neohrabani: ve vašem lhaní je stále citit neblahý vliv vzdělání, které je z mnoha hledisek příliš konvenční. Lžete, to je pravda, ale chybí vám cosi osobního, co by vám umožnilo vyniknout nad průměrem. Musíte pokračovat ve svém úsilí a opírat se o různé vzory, které vám jistě nabídne historie nebo současnost.

VÝSLEDEK 10 AŽ 15 BODŮ znamená, že jste mistrem svého umění a nemusíte nikomu závidět. Lež pro vás není pouhé slovo, nýbrž dynamický čin. Ríkají o vás: „Nemá nic než své slovo. Asi proto ho tak často bere zpět.“

ZÍSKAL JSTE VÍCE NEŽ 16 BODŮ? Jste mistrem, přímo géniem lži. Ale jste si jist, že neobháváte sám sebe?

NEUE BERLINER ILLUSTRIERTE — Berlin

— Občas by som chcela, aby môj manžel mal nejaké hobby.

Turista sa pri návštive Benátok ročkuje:

— Tí Benáťčania sú neuveriteľne ľahkomyselní! V meste je povođen a oni si spievajú!

— Susedka, na čo má talent váš syn?

— Eštie nevieme. Podľa toho, na čo mu starý zoženie protekciu.

Dnes aby žiak mal aspoň desať otcov — na každý predmet jedného.

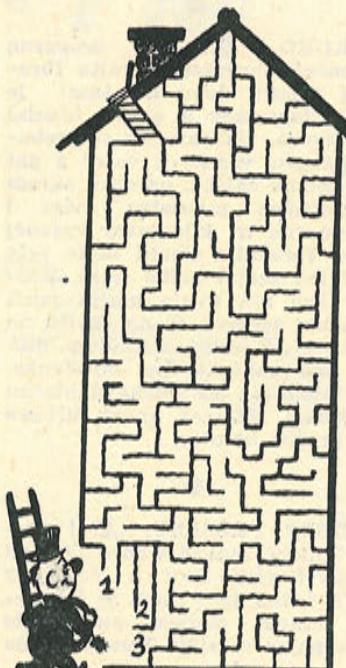
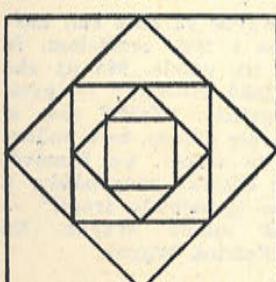
DOKÁŽEŠ TO?

KOMINÁR

Pomôžte kominárovi dostať sa k rebríku, ktorý viedie ku kominu!

ČTVEREC

Pokusťte sa nakresliť tuto kresbu jedním tahom.
(Odpoveď na str. 29)

JMÉNO VĚSTÍ

ALENA. Je to v poslední době dost populární jméno. Jeho nositelka však málodky bývá štastná a spokojená se životem. Typlická Alena je dítětem velké lásky, někdy se rodí ještě před sňatkem rodičů. Je hezká, vysoká, dlouhonohá, tmavá blondýnka nebo tmavovláská s nazrýlým odstínem. Ráda se směje, ale v jejím smíchu nikdy není plná radost, spíše ironie a výsměch. Svým smíchem dovede jiné ošidit, odhalit jejich vady a nedostatky. Je vtipná, ale v tom, co říká, je hodně jízlivosti.

Pochází z početné, někdy rozbité rodiny. Bývá velmi nadaná, ale nesystematická. Proto se někdy stává že nekončí normální školu, ale jde do práce a učí se ve večerní škole. Ráda se hezky obléká, zbožňuje kosmetické prostředky. Je společenská, ráda tančí a má úspěch u chlapců. Všeobecne ji považují za lehkomyšlnou. Vdává se napůl z lásky, napůl z rozumu. Jako manželka a matka se změní k nepoznání — obě úlohy plní vzorně. Její manžel je dobrý, mírný člověk, pečující o rodinu. Mívají jedno nebo dvě děti, většinou chlapce podobné matce. Alena, která v životě mnoho zkusila, se snaží chránit děti před okolím. Zeny tohoto jména mívají potíže s játry a se žlučníkem.

TADMIR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára. Ved je to iba zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda,

SNÁR

keď sa vám snívali:

Zákopy — čaká ľa strach a obavy

Okenice — dostaneš zlú správu

Ohňostroj — pride neočakávaná správa o smrti príbuzného alebo blízkeho priateľa

Hydina — úspech v práci, uznanie predstavených

Fotograf — získať účtu medzi priateľmi a známymi

Barikáda — podari sa ti odvrátiť hroziače nebezpečie

Tlakomer — nečestný čin

Chudoba — utrpiať veľké straty

Kanárik — finančné výdavky, dlžoby a poníženie

Pretek — dosiahneš úspech vo svojich snaħach

Náhubok — čaka ta smútok a starostl v rodine

Gitar — budeš mať úspech u dievčat alebo chlapcov

Kamene — neúspech a sklamanie v láske

Krém — veľké rokovania a porady

Kapucňa — rozhodneš sa pre nebezpečné predsazvazacie

Hrobár — budeš dľho žiť

Hrnčiar — nešťastie alebo smrť

Hranice — prospech, štastic a spokojnosť

Hladovanie — dostaneš peniaze

Vrkoc — niekto sa do teba zamiluje

Vlk — čiha na teba blízky priateľ

Mŕtvola — pre zdravého nemoc, pre nemocného zdravie.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (RED. NACZ.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3—4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstępu Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złotą Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Krištofeková, Jiří Pilous, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alžbeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCZA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIUM REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Ján Galiačák, Jozef Grigáč, Ján Halač, František Harkabuz, Vladimír Hess, Zofia Chalupkova, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Angela Kulaviaková, Ján Lukáš, Lídia Mšálová, František Paciga, Severin Vaksmanšký, Andrej Vojtas.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumerate na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 25 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 24 zł, rocznie 96 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałach RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 759.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótu.

Numer oddano do składu 7.III.1985, podpisano do druku 25.04.1985.

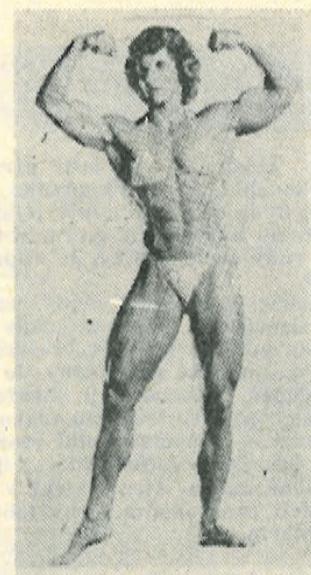
Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 85.

ROBOT BARMANOM. V istom bare v San Francisku pracuje štvorruký barman. Nevytvorila ho však príroda, lež technika. Zázačný barman je totiž robot. Prijíma objednávky, „počuje“ hlas i zo vzdialenosť tridsiatich metrov. Dokáže namiešať takmer sto druhov koktaľov. Koktail naleje do príslušných pohárov, s ťadom, alebo bez neho, ako si host želá. Strojovým hlasom oznamí, keď je nápoj pripravený. Podnapitým zákazníkom dokonca nepodáva alkoholické nápoje. Je totiž naprogramovaný tak, že nereaguje na hlas zmenený pod vplyvom alkoholu. Robot-barman má ešte ďalšie vlastnosti: nemusia mu platiť mzdu, teda nemôže žiadať o jej zvýšenie, neštrajkuje. Má však jednu nevýhodu, a to je cena. Stojí sedemdesať päť tisíc dolárov.

VYLEPŠENIE PRE MUŽOV. Každý zo svojej skúsenosti vie, že muži si dnes dajú viac záležať na svojom výzore ako kedysi. Navštievujú kaderníkov, používajú kozmetické prípravky. Po rokoch, keď zanedbany zjav, nestrihané vlasy a brada boli znakom módnosti, sa na západe objavil tzv. „homo cosmeticus“. Muži si nechávajú robít masáže tváre, úpravu obočia, nechávajú si farbiť a natáčať vlasy aj brady a fúzy, dávajú si kozmetické masky a nechávajú si dokonca ličiť tváre. Množia sa salóny krásy „formen“ doslova ako huby po daždi vo všetkých svetových metropolách. Nie je novinkou implantácia nových vlasových koriencov plešivejúcim mužom, ktorí na to majú a sú ochotní pre nadobudnutie nového seba-vedomia riskovať dosť veľký finančný obnos. Aký bude ďalší osud tejto vlny, sa ešte len uvidí. Konečné rozhodnutie je v rukách žien!

POKLADY FARAONOV. V Benátkach otvorili výstavu šperkov a ozdob, ktoré na tento účel zapožičalo múzeum v Káhire. Sedemdesiat exponátov, ktorých vznik odhadujú na tri-tisíc rokov pred n.l., nezosobňuje kult mŕtvych, ale naopak životnú radosť obyvateľov pobrežia Nilu a ich vzťah ku krásne. Sperk neslúžil len na zvýraznenie krásy významných žien, ale zohrával úlohu i v každodennej živote jednoduchých ľudí. Popri šperkoch zo zlata a kameňov, ktoré patrili pravdepodobne zámožným majiteľom, sú medzi exponátmi aj šperky z nenáročnejších materiálov, ktoré svedčia o majstrovstve svojich tvorcov.

Z BALETKY SILÁČKOU. Bývalá austrálska baletka Bev Francisová očarovala kedysi publikum svojou krehkou krásou. Najnovší americký film nazvaný veľmi priznačne a výstižne Miesiželeso ju predstavuje ako najsilnejšiu ženu sveta. Diváci silnejšieho pohlavia sa právom môžu bývať primabalerinu báť, pretože z jej krehkej krásy nezostalo vobeč nič. Dlhé roky sa venovala kulturistike a tvrdým telesným cvičeniam, v dôsledku čoho sa jej telo zmenilo na horu svalov. Už štyri roky jej patrí titul majsterky sveta vo vzپrení. Jej vzorom je tridsaťsečrodený Schwarzenegger, kráľ body-buildingu.

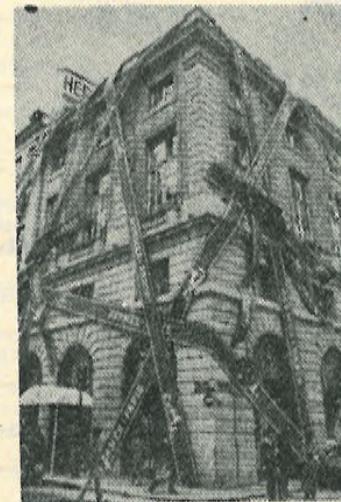
PÄTDESATROČNÉ SÚ MÓDNE. Prednedávnom Sophia Lorenová a Brigitte Bardotová oslavovali svoje päťdesiatročné narodeniny. Sophia nadálej pracuje „na plné obrátky“ a je stále krásna. BB, hoci sa dobrovoľne rozlúčila s filmom, v ničom neprispomína staršiu panu. Ešte prednedávnom by ich považovali za matróny! Ale symbolom „nezničiteľnej“ ženskosti sa stala Joan Collinsová z Londýna, herečka, ktorá býva v Hollywoode. Je o rok staršia, ako obe predošlé dámy. práve ukončila 51 rokov. Len pred nedávnom, pred päťdesiatkou, začala robít veľkú kariéru. Prišla do Hollywoodu z Anglicka ako mladé dievča a hoci v priebehu rokov zahrála v mno-

hých filmoch, zverovali jej iba malé úlohy. Poznali ju vo filmovom svete ani nie tak z umeleckých výkonov, ale skôr preto, že často menila manželov (mala troch) a priam nespočitatelné množstvo milencov.

V roku 1981 jej znenazdania navrhli, aby zahrala úlohu v nesmierne populárnom na západie televíznom seriáli Denver Clan. Dostala úlohu jednej z členiek tohto milionárskeho klanu, krásnej a veľmi zlej ženy. A práve táto úloha jej priniesla neočakávanú slávu. Hovorí sa o nej ako o „najkrajšej päťdesiatročnej žene na svete“ (ešte minulý rok sa nechala nahá fotografovať pre Playboya). Zarába množstvo peňazí a má opäť nového súbencu, 36-ročného Svéda, za ktorého sa bude vydávať. Na snímke: Joan Collinsová.

V DARČEKOVEJ ÚPRAVE. Parížania, prechádzajúci ulicou Faubourg St. Honoré, zostali prekvapene stáť pred historickým palácom Hermes, hlavným sídlom francúzskej módy. Istá francúzska firma na výrobu voňaviek, ktorá tu tiež sídli, sa rozhodla reklamovať nový druh voňavky nezvyčajným spôsobom. Dala budovu previazať bordovými stuhami, takže celý trojposchodový dom sa premenil na obrovskú kazetu v darčekovej úprave. Nuž darmo, aj to je reklama.

REKORD. Drží ho nesporne 35-ročný obyvateľ Kuvajtu Ibrahim Chalil. Jeho hmotnosť je 320 kilogramov a obvod brucha 2,6 metra. Na raňajky spotrebuje pätnásť varených vajec a päť bochníkov chleba, na obed okrem príslušného množstva mäsa i priemerne tri kilogramy varennej ryže. Ibrahim Chalil môže celý deň iba sedieť alebo ležať. Každé ráno mu dvaja mocní muži pomôžu postaviť sa na chvíľu na nohy. Keď cestuje lietadlom, musia mu zakúpiť dve miestenky. Aj tak môže na letiskovú plochu vchádzať iba cez bránu určenú na prevoz batožín.

ELVIS PRESLEY, „kráľ ročku“, ktorý zemrel v roku 1977 na predávkovanie léků a drog, by se 8. ledna 1985 dožil 50 rokov. Jego citelé dodnes putují do Memphisu v štátě Tennessee, do

Presleyova domu „Graceland“. Dnes je to jakási kombinácia muzea a disneylandu. Davy fanoušků ochotne platí za vstupenky, kupují Elvisovy fotografie a jiné památky.

Presleyovy 50. narozeniny se v Gracelandu slavily s veľkým rozmachom. Vstupné na slavnostné pripojenie stálo 500 dollarov. Role hostiteľky se ujala Priscilla Presleyová, ktorá sa v roku 1973 s Elvise rozvedla. Nikdo, kto znal Presleye a jeho zpôsob života, sa tomu nedivil. Priscilla, ktorá žila ve stínu svého muže, je dnes populárni filmovou herečkou, hlavné díky seriálu Dallas. Na leta strávená s Presleyem nevzpmíná ráda, ale úlohu hostiteľky na oslavách narozenin pripojila bez väháni. Nikoliv zadarmo. Televize, ktorá vysíala prenos, ji zaplatila 100 tisíc dollarov. Bývalá paní Presleyová provázela hosty po muzeu v Gracelandu a soukromých pokojoch Presleye. Hosti a televízni diváci si mohli prohlédnuť jídelnu s krištáľovými zcadly, salón s pohovkou pět metrů dlouhou, pokoj s pozlaceným klavírom a ložnicu s filmovým plátnem na stropě, na němž si Presley promítal pornografické filmy. Na snímečkách: Priscilla Presleyová ako nevěsta.

PATRICK WAYNE, syn už nežijúceho hrdinu vesternov Johna Wayne, ide po otcových stopách — je, zatiaľ, hercom nováčikom. Práve na nevadskej púšti nakrúca film Rustlers Rhapsodie. Je to kovbojská komédia alebo skôr parodia klasických kovbojok.

Mladý Patrick nechce byť kópiou slávneho otca a neustále sa vtelenie do postáv statočných kovbojov. Ale producenti si myslia pravý opak. „Celý otec, len väčší fešák“ — konštatovali.

Patrick Wayne sa teda stal kovbojom iba s tým rozdielom, že tentokrát na veselo. Má už ako hercú nejaké cíteľky? — pýtal sa ho novinár. „Zatiaľ som si nevišom, ale dúfam, že v budúcnosti sa to zmení. Vo filmovej branži sa cíteľky vždy nájdú, a vobec ma to nebude trápiť“ — odpovedal mladý Wayne. Na snímke: Patrick Wayne.